יודען נעדענקט! דער קאמף נעגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד — דויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראָשען

(טאבעלע פון מלוכה־לאטעריע — 4. זייט)

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 21 | Łódź, Piątek, 24 stycznia 1936 | אדרעס: לאָדז, פעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106. | לאָדז, פרייטאָג פ׳ וארא כ״ט טבת תרצ״ו

סארא שאפט א רעגירונג
פון רעפובליקאנישער קאנצענטראציע

פאריז, 23 (ספּ. טעל.)

...ן הסכם מיט דיפּאָראויסזעהונגען פון די פּאַ־... קריזען האָט זיך פּרעזידענט לעברען גע־... צום סענאטאָר אלבערט סאַראָ, אז ער זאָל ... אויף זיך די מיסיע צו שאַפען א רעגירונג. ... אלע וואַרשיינליכקייטען וועט סענאַטאָר סאַראָ ... האָט נאָך נישט געגעבען קיין ענטפער, זיך ...ען צו שאַפען א רעגירונג געשטיצט אויפ׳ן ...יפּ פון דער אזוי גערופענער רעפּובליקאַנישער ...ענטראַציע, ד. ה. זי וועט זיך נישט א סך ...רשיידען פון דער פריהערדיגער רעגירונג מיט ... וואָס מעהר אקצענטירטע טענדענץ אויף לינקס. ... שליסעל פון דער סיטואַציע געפינט זיך איצט ... די גרופּירונגען פון צענטער, פון וועמענס שטע־לונג עס איז אָפּהענגיג דער ערפאָלג פון סענאַטאָר סאַראָ׳ס קאָנצעפּציע. אויף וויפיל מען קאָן אורטיילען פון די בעראַטונגען פון די בעזונדערע גרופּירונגען און פון די הייַנטיגע פערזאַמלונגען פון רעפּובליקאַנישען צענטער, קען סענאַטאָר סאַראָ אָנ־רעכענען אויף ערנסטע שוועריגקייטען צוליב דעם, וואָס ביי די מעסיגע ריכטונגען הערשט די טענדענץ, אז דער רעגירונגס־קריזיס זאָל געלעזט ווערען דורך די, וואָס האָבען איהם ארויסגערופען ד. ה. דורך די ראַדיקאַלען.

* * *

פאריז, 23 (ספּ. טעל.)

עס איז פאָרגעקומען א פערזאַמלונג פון די דע־פּוטאַטען און סענאַטאָרען פון דער גרופּע פון דער דעמאָקראַטישער אליאַנס. עס איז בעשלאָסען גע־וואָרען, אז די דעמאָקראַטישע אליאַנס קען אונטער־שטיצען נאָר אזא רעגירונג, וואָס וועט גאראַנטירען די פאַרטהײַדיגונג פון פּאָליטיק פון וואַפענשטילשטאַנד אין די אינערליכע בעציהונגען ווי אויך פון דער שלום־פּאָליטיק אויפ׳ן אינטערנאַציאָנאַלען געביט און פערזיכערן דעם שוץ פון פראַנק.

די פּאַרלאַמענטאַרישע גרופּע פון די פּאָלקס־דע־מאָקראַטען האָט אין איהר דעקלאַראַציע ערקלערט, אז אויף די ראַדיקאַלען פאַלט די פעראַנטוואָרטליכ־קייט פאַר׳ן ארויסרופען דעם קריזיס.

די סאָציאַליסטישע אוניע האָט בעשלאָסען אונ־טערצושטיצען די רעגירונג, וואָס וועט 1) צוריק־קעהרען אויפ׳ן געביט פון אויסערליכען פּאָליטיק צו די פּרינציפּיען פון קאָלעקטיווער זיכערקייט און פּאַקט פון דער פעלקער־ליגע 2) פערזיכערן די רוהע און פרייע וואַהלען.

* * *

פאריז, 23 (ספּ. טעל.)

סאַראָ האָט אין אָוונד קאָנפערירט מיט שאָטאַן און דאַן מיט פלאַנדען, דאַלאַדיער, מאַנדעל, אַיוואַן, דעלבאָ, בע שאַפּרעלעין און זשערמען מארטען.

אין די פּאָליטישע קרייזען ערוואַרט מען אז דער רעזולטאַט פון סאַראָ׳ס געשפּרעכען וועלען בעקאַנט ווערען מאָרגען נאָכמיטאָג.

אין אָוונד זענען די אונטערהאַנדלונגען אי־בערגעריסען געוואָרען. זיי וועלען מאָרגען אינדער־פריה בענייט ווערען.

פערלאָזענדיג דעם עליזעאום־פּאַלאַץ האָט סאַראָ ערקלערט, אז ער דאַרף זיך נאָך פערשטענדיגען מיט די מיניסטאָרען באָנע און רעניע און דאַן וועט ער ערטיילען א ענטפער דעם פרעזידענט לעברען וועגען רעזולטאַט פון זיין מיסיע.

טאָג - טעגליך

...ער קריזיס אין פראַנקרייך

דער רעגירונגס־קריזיס אין פראַנקרייך איז ... נישט געקומען אונערוואַרט. שוין איינינע ... איז לאַוואַל׳ס רעגירונג ממש מיט בסים אָפּגע־...וועט געוואָרען און עס איז געווען פאָראויס־...העהן, אַז די טעג פון זיין קאַבינעט זענען גע־...לט.

און דאָך איז לאַוואַל׳ס קאַבינעט נישט גע־... אויפ׳ן פּאַרלאַמענטאַרישען שלאַכט - פעלד, ... דורך אַנ׳אָפּשטימונג אין פּאַרלאַמענט איז ... געצוואונגען געוואָרען זיך אָפּצוגעבען אין די־...ג, צוליב דעם, וואָס פון זיין קאַבינעט זענען ...געטרעטען איינינע מיניסטאָרען פון די ראַ־...אַלען מיט הערייאָ אין דער שפּיץ, איז ער אַזוי ...ועגען דעקאָמפּלעטירט געוואָרען און לאַוואַל ... בעשלאָסען אָפּצוגעבען אַ בקשה וועגען דער ...סיע פון גאַנצען קאַבינעט.

ווי אַזוי דער איצטיגער רעגירונגס - קריזיס ... אין פראַנקרייך ערלעדיגט ווערען, איז נאָך ... פאָראויסצוזאָגען. די לעצטע דעפּעשען מעל־... אַז סאַראָ האָט בעקומען די מיסיע צו שאַפען ...רעגירונג. מען דאַרף נאָך אָפּוואַרטען, מיט וואָס ... פּרוב וועט זיך ענדיגען. זאָל איהם געלונגען ...צושטעלען אַ קאַבינעט, וועט ער זיך וועגען ... וואָס אונטערשיידען פון לאַוואַל׳ס קאַבינעט. ...פאַלס איז זיכער, אַז וואָס פאַר א קאַבינעט ... זאָל איצט נישט קומען, וועט ער טראָגען נאָר ...ביטווייליגען כאַראַקטער. שוין איינציגען, אַרום ...—מאַי דאַרפען אין פראַנקרייך פאָרקומען וואַה־... צום פּאַרלאַמענט, און נאָר פון אויסגאַנג פון ...ומיגע וואַהלען וועט זיין אָפּהענגיג אויף וואָס ... אַ וועג עס וועט געהן די קומענדיגע פּאָליטיק ...פראַנקרייך: צי אויפ׳ן וועג פון פאָלקס־פראָנט, ... גרופּירט אַרום זיך אַלע לינקע גרופּירונגען, ...בענדיג פון די קאָמוניסטען, און ענדיגענדיג ... די ראַדיקאַלען, אָדער אויפ׳ן וועג פון די פאַ־...שיסטישע ליגעס מיט׳ן פּולקאָווניק דע־לאַ־ראָק אין ... שפּיץ.

די ראַדיקאַלען, וואָס האָבען אייגענטליך דער־... צום איצטיגען רעגירונגס־קריזיס, געהערען ... צום פאָלקס־פראָנט און צוליב דעם, וואָס עס ...ענטערט זיך שוין דער טערמין פון די וואַה־... האָבען זיי געהאַלטען, אַז עס איז פאַר זיי ...מעגליך צו בלייבען ווייטער אין דער רעגירונג, ...ענדערס צוליב דעם, וואָס אין הסכם מיט דעם ... פון פאָלקס־פראָנט, וואָלטען זיי בעת די ...וואַהלען געמוזט בעקעמפען לאַוואַל׳ן, וועמענס אי־...נערליכע פּאָליטיק האָט נישט ענטשפּראָכען דער ...ניע פון די ראַדיקאַלען, זאָל סאַראָ׳ס מיסיע צו ...גליך, אַז דער פּרעזידענט לעברען וועט איבער־...געבען אַ רעגירונג נישט געלונגען, דאַן איז גאַנץ ...גלבן די ראַדיקאַלען די מיסיע און דאַן איז אויך ...גליך, אַז ביי דער אונטערשטיצונג פון די קאָ־...ניסטען און סאָציאַליסטען זאָל געשאַפען ווערען ... לינקע רעגירונג.

ש.

מלוכה־אונטערנעהמונגען וועלען פערקויפט ווערען
רעגירונגס־אקציע געגען עטאַטיזם

וואַרשאַ, 23 (טעלעפאָניש)

נעכטען איז אונטערן פאָרזיץ פון וויצע־מיניסטער לעכניצקי פאָרגעקומען די ערשטע קאָנ־פערענץ מיטן ציל פעסטצושטעלען דעם פּראָגראַם פון די ווירטשאַפטליכע בעראַטונגען, וואָס וועלען פאָרקומען אין דער צווייטער העלפט פעברואַר.

אין שייכות מיט דער קאָנפערענץ וועלען אויסגעאַרבייט ווערען אַ רייהע פּראָבלעמען און קאָנקרעטע פּראָיעקטען מיטן ציל צו הויבען די פּראָדוקציע, אויפלעבען דעם אומזאַץ אין לאַנד, שטאַרקען דעם עקספּאָרט, צוגרייטען אינוועסטיציע פּלענער א. אַ. וו.

אויף דער נאָהענטסטער זיצונג פון עקאָנאָמי־שען קאָמיטעט ביים מיניסטאָרען־ראַט, וועט מיניס־טער גורעצקי צושטעלען אַ פערטיגע ליסטע פון אַ קאָמיסיע, וואָס וועט אָנהויבען צו קאָנטראָלירען די טעטיגקייט פון די מלוכה־אונטערנעהמונגען.

עס ווערט אויך געזאָגט אין אַכט די פּראָגע וועגען פעסטשטעלען אויף דער נאָהנסטער זיצונג פון עקאָנאָמישען קאָמיטעט אַ ליסטע פון די אונ־טערנעהמונגען, וואָס ווערען געפירט דורך דער רעגירונג און האָבען נישט קיין ווירטשאַפטליכע בעגרינדונג. די דאָזיגע אונטערנעהמונגען וואָלטען פערקויפט געוואָרען.

אנגענומען דעם בודזשעט פון יוסטיץ־מיניסטעריום

וואַרשאַ, 23 (טעלעפאָניש)

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער בודזשעט־קאָמיסיע איז בעטראַכט געוואָרען דער בודזשעט פון יוסטיץ־מיניסטעריום.

נאָכ׳ן רעפעראַט פון דעפּ. סיאָדאַ האָבען גע־נומען אַ וואָרט אַ רייה דעפּוטאַטען, דערונטער האָט דעפּ. דלוגאָש אָנגעוויזען, אַז די געריכטס־קאָסטען זענען נישט צוגעפּאַסט צו די פינאַנציעלע מעגליכ־קייטען פון דער בעפעלקערונג.

דעפּ. יאַהאָדאַ־זשולטאָווסקי האָט אָנגעוויזען, אַז די אַרבייטס־וואַרשטאַטען אין די תפיסות, זע־נען אַ נישט־לאָיאַלע קאָנקורענץ.

נאָכדעם ווי דער מיניסטער האָט געענטפערט, איז דער בודזשעט פון יוסטיץ־מיניסטעריום אָנ־גענומען געוואָרען.

ארויסגעשיקט געווארען די סערטיפיקאטען פאר פוילען

וואַרשאַ, 23 (טעלעפאָניש)

דער צענטראַלער פּאַלעסטינאַ־אַמט האָט בעקו־מען א מעלדונג פון דער יודישער אַגענץ, אַז עס זענען שוין ארויסגעשיקט געוואָרען די סערטיפיקאַ־טען וואָס זענען בעשטימט פאַר פוילען.

די בעוואוסטע מיהל
Młyn Motorowy
„HERMANKA“ Sp. Akc.
Poznań
איז מודיע, אַז אויך היי־יאָהר ווי אַליעהרליך וועט זי פערמאָהלען
קמח פאר למהדרין מן המהדרין
אונטער גענויער השגחה פון הרב הגאון המפורסם מו״ה אהרן לעווין שליט״א
אבד״צ דק״ק רישא.
מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען צו די פערטרעטער:
M. Temkin, Warszawa, ul. Zielna 17
Braunstein & Fraenkel, Lwów, 3. Maja 3
Jakób Verständig, Rzeszów, Zamkowa 6
Karol Ehrenhaus, Katowice, 3. Maja 6
A. Hercygier, Będzin, Sączewska 21
Weltz & Rand, Kraków, Wrzesińska 9
M. Hoffmanna Nast., Kraków, Florjanska 49
Joel Langer, Nowytarg
Jakób Grünbaum, Chrzanów.

אונזער וואָרט

מעקסיקא פערשעהמט אייראָפּאַ

מעקסיקא האָט אָפּגעשטעלט אַלע פּאָרבערייַ־טונגען צו דער אָלימפּיאַדע, וואָס וועט פאָרקומען אין נאַצי־דייטשלאַנד. מעקסיקא וויל זיך אַלזאָ נישט בעטייליגען אין ספּאָרטליכע שפּילען, וואָס עס אָר־דענט איין אַנ׳אייראָפּעאישע מלוכה, און נישט סתם עפּעס אַ מלוכה, נאָר וואָס האָט נאָך מיט א פּאָר יאָהר צוריק געגאָלטען אלס איינע פון די קול־טורעלסטע לענדער אין דער וועלט. די מאָטיווען פון דעם מעקסיקאַנישען בעשלוס זענען אייגענטליך בעקאַנט און דאַרפען נישט קיין אויפקלערונג.

עס וואָלט געווען צום לאַכען, ווען עס וואָלט נישט געווען אַזוי טרויעריג: מעקסיקא — דאָס לאַנד, וואָס האָט געדינט אַלס סימבאָל פון קינזשאַל און רעוואָלווער, דאָס קלאַסישע לאַנד פון באַנדי־טיזם און אַנאַרכיע, שעהמט זיך צו בעטייליגען אין אינטערנאַציאָנאַלע ספּאָרט - פערמעסטונגען, וואָס ווערען איינגעאָרדענט אין אַ לאַנד, אין וועל־כען ביי דער מאַכט שטעהען די נאַציס.

און מען ווייסט נישט פון וואָס זיך מעהר צו וואונדערען — צי פון דעם, וואָס דאָס לאַנד פון געמזען, קאַנט און שילער האָט דערגרייכט צו אַזאַ מדרגה, אַז מעקסיקא זאָל זיך שעהמען צו שטעהען אין זיינע ד׳אמות — צי גאָר פון דעם, וואָס גרויסע ציוויליזירטע און קולטורעלע פעלקער, וועלכע האָבען אַ נאַטירליכע אפשוי געגען יעדע ארט פון באַנדיטיזם, פעלקער וועלכע האָבען אַנ׳איינגע־בוירענעם כמעט אָרגאַנישען געפיהל פאַר יושר און רעכט, פאַר מענשליכקייט און דעמאָקראַטיע, זאָלען זיך אין איידעלער ספּאָרט־פערמעסטונג צוזאַמענ־טרעפען אויף איין פעלד מיט נאַצי־ספּאָרטלער אין דריטען רייך.

מיר זענען נישט חושד, אַז דער בעשלוס פון מעקסיקא איז געקומען אַלס רעזולטאַט פון די אונ־מענשליכע יודען־רדיפות אין נאַצי־לאַנד. עס האָ־בען דערצו גורם געווען מסתמא די פערשידענע אַנ־דערע מעשים טובים פון די מושלים פון דריטען רייך, וואָס האָבען אַרויסגערופען דעם עקעל און ווידער־ווילען אַפילו ביי די מעקסיקאַנער צום היינטיגען דייטשלאַנד.

אָבער ביי די הויך־קולטורעלע און ציוויליזירטע פעלקער פון אייראָפּאַ, זעהט אויס, איז אָפּגעשטומפּט געוואָרען דאָס געפיהל פון בושה און חרפה, וואָס איז נאָך וואַך אין דעם האַלב־צענט־וויקעלטען מעקסיקא.

ווייל אויב עס איז נאָך פערהאַן אַ פערענטפע־רונג פאַר די פעלקער פון אייראָפּאַ פאַר וואָס זיי קוקען זיך צו גלייכגילטיג צו די בעסטיאַליטעטען, וואָס ווערען אין דריטען רייך בעגאַנגען געגען אַ שוצלאָזער מינדערהייט, — אַ פערענטפערונג פון כלומרשט נישט מישען זיך אין די אינערליכע ענינים פון אַ פרעמדער מלוכה, איז אָבער שוין נישט פערהאַן קיין שום תירוץ און פערענטפערונג פאַר בעטייליגען זיך אין שמחות, וואָס ווערען איינגע־אָרדענט אין אַ לאַנד, וואו עס הערשט אַ בלוטיגער רעזשים.

און מעקסיקא פערשעהמט אייראָפּאַ...

פ.

ארבעטער־קאָמיטעט צו פייערן דעם 100־יאָריקן געבורטס־טאָג פון מענדעלע מוכר־ספרים אין לאָדזש. ● געז. „קולטור־ליגע“ מיט די פראָפ. אַרבעטער־פאַריינען)

א גרויסע מענדעלע־פייערונג

מאָרגן, שבת, 10 פריה קומט פאָר אין „פילהאַרמאָניע“, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

אין פראָגראַם: 1) אַ רעפעראַט וועגן מענדעלע מוכר־ספרים פון ש. מענדעלסאָן (וואַרשע). 2) רעציטאַציעס פון אייגענע שאַפונגען. ספ. געווידמעט מענדעלען — דיכטער משה בראָדערזאָן. 3) רעציטאַציעס פון מענדעלעס שאַפונגען — אויסגעפירט דורך דער טעאַטער־סטודיע. 4) אַרויסטריט פון פאָלקס־כאָר ביי דער געז. „קולטור־ליגע“ מיט אַ ספּעציעלן מענדעלע־פּראָגראַם.

בילעטן צום פרייז פון 30 ביז 75 גר. צו בעקומען אין דער „קולטור־ליגע“, זאַכאָדניאַ 68, פראָפ. פאַריינען אַגראַדאָווע 9, נאָדל־פאַריין שעפּעוויטשאַ 22, ליכטנשטיין־קלוב פּיעטריקאָווער 10 און אין סאַל. האַנטווערקער־פאַריין ציגל־גאַס 4.

בית הכנסת „אהל יעקב“
גדאַנסקאַ 18.

מחר, בשבת, פ׳ וארא, שבת־ר״ח (25/I)

הטפה

להגיגת הבר־מצוה
ע״י הרב ד. ז. גולדשטיין מורשה
התחלת התפלה בחצי העשירית

הועד.

אונזער געעהרטען מייסטער
ה׳ יעקב גאָלדמאַן
צוליב׳ן טויט פון זיין אונפערגעסליכע

מוטער נ״ע

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל
פּרעס־אַפּטיילונג
ביי דער פירמע „Gentleman“

ב״ה לודז, כ״ח טבת תרצ״ו
משתתפים אנו בצערו הגדול של משפחת
דניאל סירקיס יושב ראש קהלה העברית
בתל־אביב, למות עליהם בתם היקרה
מרת רחל נ״ע
ד׳ המו״ב ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון
וירושלים. יהודא ארי׳ המכונה בשם
לייב פיינגאָלד.
המקום ינחם את גסתו מרת יהודית בתל־אביב
למות עליה אחותה היקרה
מרת רחל נ״ע
לייב פיינגאָלד.

דער שווערגעטראָפענער
פאַמיליע ביילזער
צוליב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכען מאַן
און פאָטער
ג״ע אלחנן
דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל.
זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך
שארי אבלי ציון וירושלים.
פאַמיליע פריימאַן
פאַמיליע זילבערבערג

געדענקט, שטשענשליווי

ביי
א גרויסער אויסוואהל פון
אָריגינעלע ביליצער און
טאַמאַשאָווער סחורות
אויף אנציגער און פאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך
פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!

R.Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאַווראָמיעסקאַ 5
טעל. 156־09.
געדענקט פראָנט II שטאָק.

זונטאָג, דעם 26־טען ד. ה. 11 אַ זייגער פריה צום
4־טן שמערצליכן יאָהרצייט פון אונזער ליבסטען און אונפערגעסליכן
נ״ע אברהם
שרעזינגער
ווערט אויפ׳ן בית־החיים פאָרקומען אַ הזכרה, צו וועלכער
עס ווערן געבעטען אַלע קרובים פריינד און באַקאַנטע.
די פאַמיליע.

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej
p. **Sali Brandówny**
z p. **Gustawem Wadowskim**
życzymy wiele szczęścia na nowej drodze.

Koleżanki:
Sala Fajertag
Rachela Lesserówna
Siostry Goldsztajnówne
Jadzia Hochman.

אונזער געעהרטען חבר
וואָלף גראָסמאַן
און חבר׳טע פייגעלע
צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן
אברהם
ווינשען מיר זיי פיל נחת און אַ גליקליך צוזאַמענ־
לעבען פאַר דעם יונגען פּאָרפּאָלק.
דער ראַט פון די יוד. דעמאָקראַ־
טישע פאָלקס־פּאַרטיי אין לאָדז.

אַ האַרציגען מזל־טוב ווינשען מיר אונזערע
ליבע פריינד
וואָלף גראָסמאַן און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן
אדעק מיט פרל. עסטושאַ מיכאַלעיץ
איהר זאָלט האָבען פון זיי פיל נחת און דעם יונגען
פּאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
מ. ל. רייך און פרוי.

אכטונג שטעפּער־מייסטער!

זונטאָג, דעם 26־טען ד. ה. 6 אַ זייגער אָוונט
קומט פאָר אין טעראַיינס־לאָקאַל, פּילסודסקיעגאָ 69 אַ
בעריכט־פערזאַמלונג
פון פערשטענדיגונגס־קאָמיטעט מיט
אַרבייטער און כאַלופּניקעס.
אַלע שטעפּער־מייסטער, מיטגלידער און נישט־מיטגלידער
מוזען אונבעדינגט בייוואוינען די פערזאַמלונג.
מיט אַכטונג
די פערשטענדיגונגס־קאָמיסיע ביים שטעפּער־צעך

שפּאָרט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פּרייזען
לויט זיך נור ביי דער פירמע
„באַרווין“
לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 30 טעל. 210־58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש־וויין
פון די געשמאַקסטע פּאַלעסטינער,
אונגאַרווינען. ווי אויך אַלע סאָרטען
ליקער, בראַנפען׳ס און מעהר

פאַר גאָלד,
בּיזשוטעריע
און לאָמבאַרד־קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אליזאַר מיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

Olga Markusówna
Tłumacz Przysięgły
73 PIOTRKOWSKA 73,
tel. 181-53.

צו דער פערלאָבונג פון
פרל. אסתר האָפער
מיט ה׳ מאיר ראָטבערג
ווינשען מיר זיי אַ האַרציגען
מזל־טוב און אַ גליקליכע צוקונפט
פאַמיליע ערענבערג

צו דער פערלאָבונג פון אונזער
ווערטע פריינדין
פרל. פּאָלאַ סקורא
מיט ה׳ גדליה קאַץ
ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל־טוב
און אַ גליקליכע צוקונפט. זאָל אייער
לעבענס־וועג מיט רויזען באַצירט זיין.
אַדעלאַ מינסקאַ, עווא ראָטער,
פּאָלאַ פּאָלאַניעצקאַ, חיים מינסקי,
הערשל ראָזענבוים און פרוי
יוסף גאָלדפאַרב און פרוי

צו דער פערלאָבונג פון אונ־
זער ווערטען קאָלעגע
שמואל נתן מעיער
מיט פרל. נאַכאַ פרידמאַן
ווינשען מיר זיי אַ הערצליכען מזל־
און אַ גליקליכע צוקונפט. זאָל אייער
גליק שיינען ווי די זון אין הימעל.
מאיר באַהם און פרוי
משה קאָזעם

צו דער פערלאָבונג פון
מיין ליבן אָנקל
מאַניעק טאַראַנטשיק
מיט פ־יילין
סאָלאַ זעליגמאַן
ווינש איך אַ הערצליכען מזל טוב
און אַ גליקליכע צוקונפט.
פנחס טאַראַנטשיק

סל מלא ברכות ובתוכו ברכת
מזל טוב אנו מביעים ומושיטים
לחברנו היקר
מר ישראל בלייוויים
לארוסו עם העלמה
הי׳ שרה גרינבערג
יהי רצון שיזהור מזלכם כשמש בצהרים
המברכים
ישראל גרינשפּאַנהאַליץ
שלמה אריה ראָזענבוים

אונזער ליבע פריינד
וואָלף גראָסמאַן און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבן זוהן
אדעק
מיט פרל. עסטושאַ מיכאַלעיץ
ווינשען מיר אייך צו האָבען צו
האָבען פון זיי פיל נחת און דעם
יונגען פּאָר אַ גליקליך און צו־
פרידען צוזאַמענלעבען.
נאָטאַן סלאַדקעוויטש און פרוי

קויפט פון דער ערשטער קוועלע!

קינדער־
וועגעלעך
מעטאַל־
בעטען
אין פאַבריק
„DOBROPOL“
Piotrkowska 73 אין הויף

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקע
מיר אויס אונזער געשעצטען מיטגלידן
ה׳ לעאָן העניג און פרוי
צוליב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכן
זוהנדעלע אהרן
זייט געטרייסט מיט די טראַדיציאָנעלע
ווערטער המקום ינחם אתכם בתוך
שארי אבלי ציון וירושלים.
די פערוואַלטונג פון הילפס־
פעראיין „עזרת החולים“
לאָדז (כוינע)

מזל־טוב!
צו די תנאים פון אונזער
חשוב׳ן מיטגליד
ישראל בלומענשטיין
מיט פרל. אסתר גלאַטשטיין
ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל־טוב און
עוויגעס צופרידענהייט
חברה „עטרת בחורים“
פל. וואָלנאָשטשי 6.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבן
פריינד און קאָלעגע
ישראל בלומענשטיין
מיט פרל. אסתר גלאַטשטיין
ווינשען מיר פיל גליק. זאָל אייער ניי
לעבענס־וועג מיט בלומען בעצ ירט ...
אברהם וואָלף יושקעוויטש און ...
אלתר זילבערבערג
און אברהם פּאָזשענטשעווסקי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער
חשוב׳ן מיטגליד און חבר
משה פּרץ טאַראַנטשיק
מיט פרל. שיינדעל זעליגמאַן
ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל־טוב
און אַ גליקליכע צוקונפט
חברה „הדרת בחורים“
טלינאַרסקאַ 8.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער
חשוב׳ן פריינד
משה טאַראַנטשיק
מיט פרל. שיינדעל זעליגמאַן
גראַטולירען מיר הערצליך און ווי־
שען אַ גליקליכע צוקונפט
פריינד:
שמואל ליפּקאָוויטש און פרוי,
יוסף פּראָפּעסאָרסקי און פרוי,
מרדכי זינגער און איטקע פּרייס
יצחק טענענבוים און כלה,
יצחק וועבער.

בעקאַנטמאַכונג.

יוד. פערמיטלער פעראַ[ין]
אין לאָדז פּיעטריקאָווער 41.
זונטאָג, דעם 26־טען ד.ה. 6 נאָ[כמיטאָג]
קומט פאָר אין טעראַיינס־לאָקאַל פּיע־
טריקאָווער 41 (ביי קלוגמאַן)
אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג
פון די מיטגלידער מיט פאָלג. טאָג־אָרדנונג
1) ערעפנונג און דער פערזאַמלונג
2) וואַהלען פון אַ פּאָרזיצער
3) טעטיגקייטס־בעריכט
4) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג
5) פרייע פאָרשלאָגען
די פערוואַלטונג.

בעקאַנטמאַכונג.

אַז אדמו״ר הרה״צ מראדים שליט״א
בן הרהצה״ק מזוואָלין זצ״ל התן הרהצ[״ק]
מאָווריב זצ״ל איז דאָ אין לאָדז ...
וואוינט ביי החסיד ר׳ סנדער ...
פּאָמאָרסקאַ 29 אין בעט, אַז אַלע ...
קאָנען זאָלען שבת קומען.

מודעה

דער וואָלבאָרושער רבי אדמו״ר ...
ברוך ריבאַם שליט״א, וואָס ...
אויף טראַנגישקאַנער 15 פּאַהרט ...
זונטאָג 10 פריה קיין וואָלבאָרזש ...
שווערס יאָהרצייט רבי זצ״ל און אויף ...
וועט ער זיין אינדערהיים און ...
פיהרען טיש, שלוש סעודות מיט ...

רעפאָרמאַצקיע־פּילען

מיט דער מאַרקע גייסטל[יכער]
כער בעקאַנט פון יאָהר[ען]
רעגולירען דעם מאָגען ...
פון רעוומאַטיזם ...
בער־לייבען. נערווען ...
קאָפּ, אַטעריאָ ...
מען בלוט און ...
שטילען די יסורים פון ...
מאַרידען ...
בלוט און ביי ...
אַבסטרוקציע־...
דורכרייניגונגס־...
צו געברויכען 1 אָדער 2 פּילען ...
פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35
צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקען ...
סקלאַדען מיט׳ן גייסטליכען (Konnik)

פראקלאמירונג פון לעגיסלאטיוו־ראט ווערט אפגעלעגט אויף א יאהר

סענסאציאנעל־ע מעלדונג פון מופטי־ארגאן

ירושלים, 23 (יט"א טעלעגראפיש).
דער ארגאן פון דער מופטי־פארטיי פער־עפנטליכט א סענסאציאנעלע מעלדונג, אז לויט פארשטענדיגונג מיט'ן אויסערן־מיניסטער אידען מיט'ן קאלאניען־מיניסטער, ווערט די פראקלאמירונג פון לעגיסלאטיוון ראט אין ארץ־ישראל אפגעלעגט אויף א יאהר.

גאז־מאסקעס פאר פארט־בעאמטע אין א"י

ירושלים, 23 (יט"א טעלעגראפיש)
ווי ס'ווערט מיטגעטיילט, האט די ארץ־ישראל־רעגירונג פארטיילט גאז־מאסקעס צווישען די פארט־בעאמטע.

לאושע א. נ. פון חיים נחמן ביאליק

ירושלים. 23 (יט"א טעלעגראפיש).
דער בני־ברית־פערבאנד, האט געעפענט א לאושע אויפ'ן נאמען פון חיים נחמן ביאליק.

איבערגעריסען דעם הונגער־שטרייק אין דער ירושלים'ער תפיסה

אויסגעבראכען א הונגער־שטרייק אין דער עכו'ער תפיסה

ירושלים, 23 (יט"א טעלעגראפיש)
היינט האבען איבערגעריסען דעם הונגער־שטרייק די „אונלעגאלע" עולים, וואס זיצען אין דער ירושלים'ער תפיסה. זיי האבען בעקומען א הבטחה, אז זיי וועלען בעפרייט ווערען גאנץ קורץ.
זיי האבען געהונגערט 11 טעג.
דאגעגען האבען אנגעהויבען א הונגער־שטרייק די „אונלעגאלע" עולים, וואס זיצען אין דער תפיסה אין עכו.

---*---

נייער ענגלישער קעניג עדוארד דער 8. דאנקט דער יוד. אגענץ און דער ציון. ארגאניזאציע פאר די קאנדאלענץ־דעפעשען

ירושלים, 23 (יט"א טעלעגראפיש)
די העבראעאישע פרעסע בעגריסט דעם נייעם ענגלישען קעניג — עדוארד דעם 8־טען צו זיין בעטרעטען דעם בריטישען טראן. אלע יודישע אָר־גאניזאציעס האבען ארויסגעשיקט קיין לאנדאן גליק־וואונשען דעם נייעם קעניג און צום הויך־קאמיסאר וואוקאפ.

* * *

ירושלים, 23 (יט"א טעלעגראפיש)
די עקזעקוטיווע פון דער אגענץ און פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע האט בעקומען פון נייעם ענגלישען קעניג עדוארד דער אכטער אן'ענטפער אויף די קאנדאלענץ־דעפעשען, אויסדריקענדיג דער עקזעקוטיווע אן'אויפריכטיגען דאנק.

ס'ווערען נישט אנגענומען קיין בקשות אויף סערטיפיקאטען

פאר קרובים פון א"י־איינוואוינער

ירושלים, 23 (יט"א טעלעגראפיש)
אין הסכם מיט דער נעכטיגער מעלדונג פון דער אגענץ, איז אין ארץ־ישראל אפגעשטעלט געווארען דאס אננעהמען בקשות אויף סערטיפיקאטען פאר קרובים פון א"י־איינוואוינער.

די נייע צאל־ענדערונגען אין ארץ־ישראל

שוין בעשטעטיגט פון קאלאניען־מיניסטער

לאנדאן, 23 (יט"א טעלעגראפיש).
דער קאלאניען־מיניסטער האט בעשטעטיגט די נייע צאל־ענדערונגען. די פעראָרדנונג איז שוין אפיציעל פערעפנטליכט געווארען.

די צוגרייטונגען צו דער לויה פון קעניג דזשארזש

לאנדאן, 23 (ספ. טעל.)
די קליינע קירכע אין סענד־רינגהעם, אין וועל־כע האט איינגעשטעלט דעם טויטען קערפער קעניג דזשארזש, איז נעכטען א גאנצען טאג און דער ציל פון בעזוכען פון די איינוואוינער די ארומיגע שטעט און דערפער, וואס געבען דערעהרונג דעם פערשטארבענעם קעניג.

לאנדאן, 23 (ספ. טעל.)
צו דער לויה פון קעניג דזשארזש דעם פינפטען וועט זיך בעטייליגען פון אויסלענדישע מאנארכען צוויי פרעזידענטען, דריי טראן־פאלגערס, און א גרויסע צאהל פירשטען פון קעניגליכען בלוט ווי אויך ספעציעלע דעלעגאטען. צו דער לויה וועלען קומען: דער נארוועגישער קעניג האוקאן, דענישער קעניג כריסטיאן דער צעהנטער, בעלגישער קעניג לעאפאלד דער דריטער, בולגארישער קעניג באריס, רומענישער קעניג קאראל דער צווייטער. דער גריכישער קעניג געארג דער צווייטער וועט נישט קענען קומען צוליב דעם, וואס זונטאג קומען פאר די וואהלען אין גריכענלאנד. פון פראנקרייך קומט דער פרעזידענט לעברען, פון טשעכאסלאוואקיי בענעש. די פארברייטונגען צו דער לויה וועלען פערטיג ווערען זונטאג.

לאנדאן, 23 (ספ. טעל.)
דער טויטער קערפער פון קעניג דזשארזש דער פינפטער איז היינט איבערגעפיהרט געווארען קיין לאנדאן און אויסגעשטעלט געווארען אין וועסט־מינסטער־האל.

Dr.
R. Zalcwasser
כירורג
צעגעלניאנא 19, טעל. 125-17
נעהמט אן פון 1—2 און פון 4—6.30.

Łódź, Zawadzka 11
— tel. 202-86 —
A. Ogórek
אין גוטען קוואליטעט בעקומט מען נור ביי
מאדערנע דאמען־שיך
בעמערקונג: א ספעציעלע אפטיילונג פון
מענער־שיך

PIERWSZE PRYWATNE
Pogotowie Lekarskie
(די ערשטע גיכע הילף)
זשעלאנא 6 טעל. 12-333
(Legjonów 6)
טעטיג אהן איבעררייס בייטאג און ביינאכט.
גיכע ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

איבערציהונגען ארץ־ישראל
און עקספעדיציעס נאך
איך געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.
oddział w Łodzi
Narutowicza
tel. centrala: 250-1
פערטרעטונג:
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

ברוך־קראנקע

אויף ליידענדע פערשידענע רופטורען, פערקרימונגען פון רוקען־ביין, פיס און הויקערס
דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער. דורך מיין מעטאדע צרפונדענע ספעציעלע גומי־הייל־באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלע־סיגטע געפעהרליכע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע און געפאהר. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל־אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פער־קריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמער־צענדע פלאט־פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט־פיס (מאלאן־ארבייט).
ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קיסקעס און געבירט־מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל־באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער־זיטעטס־פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט Ortoped
NATAN RAPAPORT
מיט 30־יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אווענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע ריטזורווינען
ווי אויך אונגאר־ווינען
אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען ווין־געשעפט פון
אינה.: ישראל שיקיער
ע. שיקיער לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84.

מעטאל־בעטען

מאטראצען אלע ארטען
קינדער־וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז־קאסטענס, פעלד בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען
אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס־לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור־ווערקשטעל און לאקירע

א זאל מיט א רעסטאראציע־איינריכטונג ווערט עמפ־פעהלט אויף חתונות, פערוויילונגען, בעלער, באנקעטען געזעלשאפטס־פערזאמלונגען, טאָרע־רעמיעס או"ז צוגענגליכער פרייז. צו ערפאהרען: Hotel „SAVOY" Traugutta 6, tel. 203-38

שייטלען
מיט פאריזער שרינדען
און פערטיגע שייטלען
ביי קערש,
סקווערא 15

ענגליש,
פראנצויזיש, דייטש
און העבראעיש
לעקציעס, איבערזעצונגען און האנדעלס־קארעספאנדענץ.
אדרעס: Cegielniana 24, I p.
tel. 261-36.
שפרעכשטונדען פון 2—4 נאכמ.

וויכטיג פאר פאבריקאנטען און האנדווערקער!
שוויסונגען,
מאשינען־טיילען
און רעפעראטורען
פיהרט אויס ביליג
די מעכאנישע שלאסעריי
ל. רעדער
לאדז, 11. ליסטאפאדא 11/13
(רוג זאכאדניא)

שול זוכט א לאקאל
8—10 צימערן אין דער געגענד צווישן ליסטאפאד, פאמארסקא, ווסכאדניא, צעגעלניאנא, שרודמיעסקא, זאכאדניא. אפערטען אין אדמ. „נייער פאלקסבלאט" אונטער'ן צייכען „שול".

די שאכטעל־קארפאראציע מאכט בעקאנט, אז ס'איז דא אן'אייגענער פראָ־צעס פון דער פירמע „אגינסקי", קלודניאווא 4, הענדשקע־פאבריק. דער שאכטעל־אונטערנעהמער, וואס ליפערט דער פירמע, ווערט געבעטען זיך מעלדען קילינסקיעגא 40, אין דער שאכטעל־קארפאראציע, לאדז.

אבאנסן אין „נייעם פאלקסבלאט" האבען דעם גרעסטען ערפאלג!

ענדעקישע סטודענטן פראקלאמירן א שטרייק אויף די ווארשאווער הויכשולען

סאנאמארישע, סאציאליסטישע און יודישע סטודענטן נישט צוגעטרעטן צום שטרייק

ווארשא, 23 (טעלעפאניש)

די ענדעקישע סטודענטן האבן היינט פערשפרייט פלוג־בלעטער, אין וועלכע זיי פאדערן אויף די סטודענטן פון מארגן פרייטאג צו פערשטרייקען אויף אלע הויכשולען און נישט צו קומען צו די לעקציעס. דער שטרייק זאל זיין אלס פראטעסט געגען דעם, וואס די פראפעסארען ווילען זיך נישט צופאסען צו די פאדערונגען פון די סטודענטן. אלס אפיציעלען מאטיוו פון שטרייק געבען די ענדעקישע סטודענטן כלומרשט אן דעם צו הויכען שכר־לימוד.

אין שייכות דערמיט האבען די סאנאמארישע, סאציאליסטישע און יודישע סטודענטן אפגעהאלטען פערזאמלונגען און בעשלאסען נישט צוצוטרעטען צום שטרייק.

ווידער א פאליטישער מארד אין כינע

פעקין, 23 (ספ. טעל.)

אין האטעל, וואס געפינט זיך אויפ'ן געביט פון דער פראנצויזישער קאנצעסיע אין טיען־טסין איז דערשאסען געווארען לעאיון, א נאהענטער פריינד און מיטארבייטער פון טיען־טסינער בירגערמייסטער, וועלכער איז צוליב זיין פילא־יאפאנישער שטעלונג לעצטענס אטאקירט געווארען פון די כינעזישע פאטריאטען. דער מארד רופט ארויס א נייע פערשארפונג פון די כינעזיש־יאפאנישע בעציהונגען.

ענדעקישע אוואנטורע אויף דער לעמבערגער אוניווערזיטעט

ענדעקישע סטודענטן פערלאזן די לעקציע פון פראפ. סאקאלניצקי און שלאגן יוד. סטודענטן.—דרינגענדע בעראטונג וועגן אנטיסעמיטישע אומרוהען

לעמבערג, 23 (יט״א טעלעפאניש)

היינט האבען די ענדעקישע סטודענטן ווידער געמאכט אן אוואנטורע און געשטערט די לעקציע פון פראפ. סאקאלניצקי, וועלכער האט אין אן אינטערוויו אין דער „כווילא" געטאדעלט די אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען אויף די אוניווערזיטעטן. די ענדעקעס האבען אינמיטען דער לעקציע פערלאזען דעם זאל און דערביי געשלאגען די יודישע סטודענטן.

אין אווענד איז פארגעקומען א זיצונג פון סענאט, אויף וועלכער ס'איז בעהאנדעלט געווארן די לאגע צוליב די אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען אויף די אוניווערזיטעטן.

טעאטער ראזמאיטאשטשי [illegible] 27 | יודישע טעאטער־סטודיע

מארגן, שבת, דעם 25 ד. ח. 6.15 אווגט

„מיינע הערן איהר האט פערשפילט"

סצענישער רעפארטאזש אין 15 בילדער. רעזשי — אידעם. אינסצעניזאציע — כ. עמעס.

זונטאג, דעם 26 ד. ח 6.15 אווגט

מסעות בנימין השלישי (די רייזע פון בנימין דעם דריטן)

אינסצעניזאציע אין 9 בילדער לויט מענדעלע מוכר ספרים.

רעזשי — אידעם, דעקאראציעס — י. ברויגער, י. פרידמאן, מוזיק — ד. בייגעלמאן.

פראפ. י. זאקס. פלאסטיק און טאנץ — ז. טרוש. אינסצעניזאציע — כ. שמעס.

בילעטן פון 54 גר. און צו בעקומען ביי דער קאסע פון טעאטער.

א אודיענץ אויפ'ן שלאס

ווארשא, 23 (טעלעפאניש)

דער מלוכה־פרעזידענט האט אויפגענומען [...] אונטער מלוכה־סעקרעטאר פון בילדונגס־מיניסט[...] יום פאד־פולקאווניק בלעשינסקי.

עקסמיטירט די ארבייטער־היים אויף קארמעליצקא 23

ווארשא, 23 (טעלעפאניש)

היינט איז אין ווארשא אויסגעפיהרט געווא[...] אן עקסמיסיע פון דער ארבייטער־היים אויף קא[...] מעליצקא 23 פון די לינקע פועלי ציון.

זי בעזשאוסט אין מיט צוויי וואכען צוריק [...] לאקאל פערחתמעט געווארען.

דער ווירט האט ארויסבעקומען אן עקסמיס[...] היינט איז געקומען דער קאמארניק מיט [...] ליכע טרעגער. די פאליציי האט אויפגעחתמעט [...] לאקאל און די טרעגער האבען ארויסגעטראגען [...] הויף די גאנצע איינריכטונג, די ביבליאטעק, [...] איינארדנונג און דאס גאנצע מעבעל. די ארבייטער־היים האט זיך געפינען אין דאזיגען לאקאל [...] יאהר. די ארויסגעווארפענע זאכען זענען געהיט אויפ'ן הויף דורך יודישע ארבייטער.

נאך דער עקסמיסיע האט די פאליציי [...] פערחתמעט דעם לאקאל.

פערביסענע קאמפען אויפ'ן צפון און דרום־פראנט

די איטאליענער און אביסיניער מעלדען וועגען גרויסע נצחונות

ווארשא, 23 (ספ. טעל.)

אויפ'ן סמך פון ידיעות פון פערשידענע קוועלען פון מלחמה־פלאץ, טוילט מיט א קאמוניקאט, אז אויפ'ן צפון־פראנט קומען פאר וויטערדיגע פערביסענע קאמפען אין דעם געביט פון נעראלטא. אנדערע איטאליענישע קוועלען מעלדען, אז די אפענסיווע, וואס האט זיך אנגעהויבן מיט צוויי טעג צוריק האט ארומגענומען די גאנצע פראווינץ טעמביען און אז דאס איטאליענישע מיליטער האט עראבערט נייע פאזיציעס, אפשטויסענדיג אלע קאנטר־אטאקעס פון די אביסיניער.

די אביסיניער מעלדען אבער פונקט דעם היפוך דערפון. ענגלישע און פראנצויזישע קוועלען מעלדען פון אדיס־אבעבא, אז אויפ'ן גאנצן פראנט טיגרע האט דאס אביסינישע מיליטער אפגעהאלטען גרויסע נצחונות. די שלאכט, וואס האט זיך אנגעהויבן דעם פערגאנגענעם זונטאג דויערט נאך ביז איצט. דאס אביסינישע מיליטער האט אפגעשלאגען די איטאליענישע אפענסיווע און איז איבערגעגאנגען אין א קאנטר־אטאק און פערנומען א רייה סטראטעגישע פאזיציעס. א פערביסענער קאמף קומט פאר ביי מאקאלע. לויט די לעצטע ידיעות האט דאס אביסינישע מיליטער זיך ארייגעריסען טיף אין די איטאליענישע ליניעס. די פערלוסטען אויף ביידע זייטן זענען זעהר גרויס. די אפעראציעס ענטוויקלען זיך אויף א פראנט 110 קילאמעטער לאנג. די קאמפען קומען פאר ביטאג און ביינאכט. לויט נישט בעשטעטיגטע ידיעות האבען זיך אין די שלאכטען בעטייליגט אויך דאס מיליטער פון קריגס־מיניסטער מולוגעטא, וועלכער איז בעת דעם קאמף געשטארבען מיט א נאטירליכען טויט. ער איז אלט געווען 70 יאהר.

פון צפון־פראנט מעלדען די איטאליענישע בעריכטען, אז עס זענען דארט געפאלען עטליכע טויזענד אביסיניער.

פון דרום־פראנט זענען די היינטיגע אפיציעלע איטאליענישע ידיעות זעהר קורץ. זיי מעלדען נאר, אז גענעראל גראציאני איז צוגעטרעטען צו דער ארגאניזאציע פון דער אדמיניסטראציע אין נעגעלי.

די ענגלישע קוועלען מעלדען פון אדיס־אבעבא, אז דאס מיליטער פון ראס נאסיבו האט אויפ'ן דרום פראנט אונטערגענומען א קאנטר־אפענסיווע און רוקענדיג זיך אין א שנעלען מארש בעדראהט ער דעם צענטער און רעכטען פליגעל פון איטאליענישען דעם פראנט.

געשטארבען די עלטסטע יודישע פרוי אין פוילען

ווארשא, 23 (טעלעפאניש)

אין ווארשא איז געשטארבען די עלטסטע [...] אין פוילען די 111־יעהריגע אסתר רחל אקערמ[...] זי איז געבוירען געווארען אין 1824 און האט [...] געגרייט אין צוויי וואכען ארום אפצופאהרען [...] ארץ ישראל צו איהרע קינדער. איהר עלטסטע טא[...] טער איז אלט 92 יאהר. זי איז קיינמאל נישט קר[...] געווען און ערשט א טאג פאר איהר טויט איז [...] קראנק געווארען. זי האט איבערגעלאזט א צוו[...] אין וועלכער זי בעט אז פאר די 300 זל., וואס [...] וועט געפינען אונטער איהר קישען זאל מען זי [...] בערפיהרען קיין ארץ ישראל.

פערשטעהט זיך, אז איהר ווילען קען נישט [...] פילט ווערען, ווייל די סומע איז צו קליין.

ציהונג פון דער מלוכה־לאטעריע

19 45 64 97 116 50 85 216 80 90 361 577 653
78 715 916 78 1017 96 189 250 83 98 419 75 96
543 55 81 632 64 748 820 982 2126 64 214 57 332
414 547 669 71 718 57 92 3011 28 31 91 123 91
301 490 570 697 99 741 56 79 91 93 873 77 941
50 4105 73 207 23 67 302 54 83 435 68 95 543 80
94 608 833 910 14 57 5036 46 95 113 97 358 82
437 51 91 527 664 72 779 92 805 9 23 942 6067
215 72 302 462 583 96 628 709 17 854 956 8 73
7018 41 9 99 286 316 64 416 62 63 568 624 43
712 816 57 959 8069 438 58 568 653 780 825 31
68 9015 102 344 406 29 36 511 65 641 72 95 879
36 964.

10131 2 61 217 75 360 4 9 411 75 87 96 553
672 703 858 96 996 11021 44 147 392 423 88 511
78 816 88 97 962 75 12030 190 231 323 464 71
522 44 904 70 81 93 13011 131 220 85 93 403 577
85 626 65 714 84 847 77 905 21 52 14092 112 200
408 675 718 865 916 55 61 81 91 92.

15028 34 67 99 243 92 385 513 32 49 98 633
716 28 45 883 98 915 23 33 98 16109 41 286 424
93 528 623 79 761 802 956 61 17037 95 235 45 315
77 496 502 48 94 695 847 996 18017 216 21 302
37 88 462 560 68 639 788 818 86 905 17 75 77 78
19014 66 94 114 375 88 502 651 704 59 844 50
975.

20047 84 131 67 70 71 218 38 41 301 33 68 87
537 673 831 43 912 95 21048 60 152 216 321 92
516 17 616 59 719 31 913 90 22136 203 80 337
814 23 78 821 29 918 23124 62 93 211 58 70 302
21 51 73 400 09 37 54 523 683 727 801 74 939 79
24022 38 54 77 152 319 447 91 569 79 721 55 830
74 84 25032 34 99 148 271 359 410 513 23 28 55
713 23 813 31 94 933 26077 263 321 32 435 58 98
502 683 93 745 72 79 868 98 27059 66 103 237 89
359 60 416 569 692 796 850 79 81 28208 48 109
242 501 19 30 34 92 670 90 733 835 98 972 29066
115 290 314 20 78 408 25 687 752 53 956.

30023 101 39 42 200 78 318 35 91 424 552 720
77 983 31137 69 216 377 450 60 62 95 503 13 37
85 604 61 778 901 32165 202 72 376 446 544 73
91 656 62 715 23 41 94 976 87 33019 188 221 68
865 74 519 29 72 634 75 736 39 75 79 832 34006
58 67 133 64 67 70 243 49 65 352 482 98 718 88
401 02 58 920 33 35010 82 198 284 546 88 97 725
61 846 61 76 96 36086 96 110 12 18 73 264 315
97 421 47 523 24 53 78 615 788 886 954 37020
105 59 61 394 433 39 85 579 668 81 785 93 806
74 97 915 55 38042 47 102 86 288 379 95 97 513
618 701 32 832 62 952 39118 415 515 32 608 49
88 753 827 39

40101 200 07 28 81 72 349 428 54 63 504 50
645 759 60 76 94 825 60 953 99 41000 30 135 206
46 92 317 53 75 449 538 46 671 739 91 818 97
956 87 42030 42 77 247 86 94 320 59 67 84 727
937 56 89 43036 179 265 310 37 431 608 89 736
348 65 918 62 44033 56 243 379 403 88 567 695
725 923 82 45162 254 86 368 429 40 71 87 575
674 811 12 24 44 993 46033 56 88 106 26 246 80
82 392 405 12 22 501 44 616 81 735 74 909 47201
22 318 31 89 418 705 53 80 869 907 81 48211 501
09 57 642 57 90 725 819 56 99 984 49146 236 86
345 500 13 90 736 49 89 837 98.

50043 72 152 252 88 300 47 62 434 92 683
832 904 51121 83 96 211 41 393 575 843 62 935
41 52016 151 67 71 80 383 415 522 45 712 79 917
29 74 94 53050 3 8 85 187 98 301 9 432 655 75
719 816 30 961 54054 105 64 70 80 95 272 418
626 32 70 923 6 55020 160 3 76 233 76 7 99
304 37 59 480 528 55 647 743 97 839 905 10
56001 176 203 8 396 464 563 80 4 614 741 832
983 97 57071 427 62 543 54 683 88 89 823 913
18 95 58038 93 368 509 79 720 37 59 78 898
59097 240 95 499 557 61 611 776 928 36.

60002 51 61 98 107 70 201 23 375 400 560
687 711 24 36 842 922 43 61028 183 714 969 81
62312 15 408 75 503 54 74 76 610 787 813 916
53 63041 187 8 15 215 322 41 81 507 47 698 846
87 966 64002 127 32 50 82 219 25 40 2 316 66 68
77 530 52 635 782 840 989 65098 128 83 240 93
342 459 569 70 95 787 70 859 77 8 937 56 9 64
97 66026 8 48 147 55 87 225 62 70 317 29 459 92
536 926 78 67013 167 98 233 76 77 405 35
654 67 82 97 761 66 73 830 70 68093 243 57 67
358 472 661 711 22 34 82 851 71 77 69147 70 203
17 22 44 64 91 324 441 543 67 615 46 85 725 45
59 65 80.

70010 21 93 225 60 322 92 478 95 596 99 607
722 70 976 89 71105 211 51 92 402 811 19 78 72052
61 121 48 87 270 350 451 97 513 78 696 709 55
835 39 62 944 73045 73 96 139 93 363 81 458 509
20 607 9 43 68 724 41 889 94 98 932 74008 43 47
75 188 230 309 61 418 61 530 65 72 82 649 83 805
10 40 69 992 75120 81 233 94 466 522 52 633 909
80 76034 83 181 213 67 310 32 561 71 607 609 718
31 56 63 806 84 902 35 66 77178 437 566 658 779
83 98 826 34 88 973 78051 89 173 233 79 350 81
86 411 13 65 560 68 74 651 78 85 705 810 13 58
95 917 79078 79 85 261 569 662 70 85 860 927 51.

80004 70 152 81 219 45 53 325 508 54 618 96
755 73 853 54 79 912 24 36 81099 133 55 237 97
320 84 441 502 45 97 828 53 75 89 939 82001 25
149 65 213 90 361 509 84 629 813 905 83097 123
24 36 331 502 16 37 808 16 62 75 84115 70 219 92
381 485 662 788 819 53 59 85 93 85110 21 47 208
38 390 411 47 500 18 61 719 857 92 918 80 86075
192 201 07 27 320 25 94 407 509 68 657 750 69
902 11 39 62 71 87018 82 126 252 59 408 517 663
701 53 97 787 913 35 88020 130 316 77 416 23 563
81 98 606 10 73 819 39 73 89033 57 62 106 15
42 96 276 324 404 8 76 572 623 735 52 57.

90002 47 168 275 348 419 72 576 97 843 53
914 98 91064 89 97 102 77 84 343 523 649 55 83
718 63 90 96 859 60 943 61 92004 46 109 17 35
206 86 411 29 48 579 724 812 71 930 93068 83
134 66 526 678 729 864 934 94005 20 57 163 95
209 86 321 462 705 36 850 913 84 95075 197 221
42 99 319 27 30 75 410 589 609 864 89 926 96013
41 49 105 35 63 425 51 520 71 72 729 842 85
97021 40 81 323 78 79 496 506 7 633 788 806
98080 130 282 98 388 439 533 600 28 78 780 803
46 932 99025 27 49 179 242 312 86 468 516 82 87
91 728 96.

100102 63 200 8 34 78 90 313 81 415 25 589
798 855 964 101044 88 164 76 253 306 69 97 424
28 96 566 739 882 954 102013 30 68 284 437 93
590 632 53 750 94 819 103138 54 283 18 303 406
51 78 602 56 809 931 71 104005 197 211 18 40 86
352 429 596 651 56 727 918 105037 84 90 3 274
84 357 69 73 481 559 624 42 106010 30 209 37
349 64 457 87 541 48 52 61 664 90 700 33 34 37
53 93 803 46 71 904 107005 111 37 42 65 265 88
535 633 797 822 919 52 108127 29 272 373 94 444
45 528 87 753 849 948 50 109030 4 112 88 93 341
9 14 30 400 53 82 88 93 97 571 82 691 799 871
80 950.

110123 62 220 448 90 515 37 77 89 99 723 57
85 827 987 111053 59 204 70 448 63 70 514 615
740 50 879 991 112038 63 130 53 353 643 96 739
50 802 113004 06 84 180 92 375 465 514 602 80
840 91 973 114091 96 141 256 331 88 445 558 623
25 73 97 740 43 67 922 94 115086 146 80 626 735
875 116018 49 102 73 77 374 441 43 82 509 59
663 728 36 65 79 84 821 24 50 926 45 73 117003
132 413 25 45 96 501 31 38 46 65 717 52 851 946
118041 117 40 53 270 89 352 83 418 34 91 761
69 82 859 927 41 70 119007 103 86 219 307 99
556 681 88 97 754 802 950.

120042 110 85 92 520 60 4 662 795 939 121066
89 123 64 250 73 413 67 69 589 629 51 58 689 90
804 913 23 76 122133 236 59 81 83 329 95 463
566 82 630 880 914 96 123016 23 54 255 88 309
41 485 514 68 70 647 727 77 861 982 124008 27 132
250 300 417 32 56 706 89 844 932 71 125009 64
78 84 86 353 64 89 540 47 616 39 741 70 803 31
126021 71 201 27 31 41 44 388 425 520 57 88 645
62 89 742 818 936 127083 142 61 382 432 595
606 705 83 821 128191 267 302 516 681 711 59 68
838 952 65 129108 251 350 57 400 38 51 606 39
716 22 29 44 77 96 838 68 905 24 69.

130067 157 220 37 617 41 711 29 71 839 50
918 53 81 131012 50 84 151 226 95 411 24 88 501
19 638 751 863 79 901 18 50 2 132022 159 229 73
88 321 496 540 6 67 612 23 50 943 133089 108
29 66 284 322 24 426 55 57 610 98 723 824 26 53
68 925 36 45.

134050 115 212 379 408 56 63 81 502 15 88
653 701 11 21 855 77 985 135092 129 74 224 67
87 316 19 61 532 677 880 922 136169 27 69 244
52 68 77 80 91 459 582 661 82 777 889 991 137029
35 122 43 50 217 80 402 62 523 636 793 803 34
138185 302 15 67 733 63 832 139054 72 118 22
26 96 301 71 84 455 574 94 797 870 932.

140095 97 121 27 34 47 233 63 69 90 383 575
710 18 68 852 98 923 34 61 141061 75 105 58 65
70 94 203 31 46 97 466 505 718 142028 33 98 106
17 206 308 700 818 977 143032 91 129 81 205 42
306 29 86 559 66 710 27 879 928 144042 86 232
96 303 21 445 525 35 717 34 145018 119 34 215
19 318 645 59 823 901 71 146156 228 47 306 10
17 90 91 98 473 76 97 510 59 663 86 704 817 20
46 912 147075 117 255 80 459 94 552 716 35 74
842 960 148030 89 214 34 60 366 72 606 62 68
70 704 41 814 64 947 96 149009 36 67 251 324
35 510 22 713 42 833 68 929 84.

150055 60 89 130 34 393 415 546 50 681 749
911 41 91 151040 78 142 47 208 23 95 96 302
21 405 513 28 609 765 964 93 152052 138 51 95
225 29 42 326 29 55 74 422 537 40 63 601 02 12
19 72 91 770 821 53 953 99 153005 78 114 24
351 445 85 534 63 72 669 721 26 154065 202 24
25 40 80 451 61 506 19 88 638 708 46 902 18 24
155233 347 404 27 65 515 628 63 85 863 99 947
55 86 156015 128 30 286 417 97 547 55 667 704
09 952 157025 55 143 95 319 43 49 436 518 66
69 633 720 56 829 928 33 87 158225 312 478 557
605 70 742 832 71 159099 172 244 55 335 44 450
617 792 944.

160001 89 291 320 93 405 507 650 877 934 42
69 161014 58 144 225 51 88 365 463 85 563 634 65
708 85 815 31 37 48 62 953 62 77 78 162027 34
36 89 96 118 271 385 90 429 608 816 48 163123
35 39 60 246 505 50 714 92 953 64 164001 29 59
147 58 234 53 389 414 36 42 57 558 73 615 28
796 842 74 927 32 165108 36 37 94 246 316 58
79 80 473 74 581 724 801 49 79 994 166040 85
304 33 41 426 27 54 518 46 51 57 659 66 81 843
936 167030 136 302 55 441 547 607 783 806 41 83
939 168033 37 74 108 458 67 571 734 86 828 85
169036 59 79 259 64 364 65 500 726 85 804
920 21.

170006 66 70 106 23 228 54 55 324 27 78 89
410 53 516 602 730 45 89 805 965 171017 183 406
48 93 533 680 779 869 91 955 82 172027 60 92
101 37 229 35 309 42 48 91 419 84 87 98 533 50
670 96 704 57 95 804 44 902 48 57 91 99 173001
24 44 49 221 344 49 453 90 522 773 891 97 964
94 174034 135 75 202 22 34 71 462 601 22 27 976
95 175092 101 56 66 444 533 45 91 95 604 61 756
74 96 976 176109 74 205 07 344 91 99 407 34 50
74 658 971 72 177031 33 34 40 115 71 78 91 299
342 76 439 99 535 41 80 94 617 78 700 73 836 994
178029 40 66 140 208 331 49 68 473 548 624 95
753 847 939 99 179240 379 91 95 405 17 50 509
616 875 942.

180007 288 323 411 621 82 728 804 57 901 16
54 181009 13 109 30 47 357 65 406 59 695 890 92
909 182000 73 146 200 03 05 79 378 479 528 900
183069 291 321 623 94 710 77 79 851 946 184132
246 74 324 67 523 93 625 795 992 185093 97 101
242 302 33 36 462 65 81 82 90 509 634 717 61 63
89 800 40 940 186016 20 119 304 81 440 48 51
526 90 687 737 48 891 911 13 187063 150 292 363
425 36 542 82 639 188078 97 152 64 214 15 63
319 413 89 536 87 645 93 767 863 993 189150 274
304 60 541 57 601 04 710 11 97 809.

190040 80 100 43 234 59 323 38 87 564 950
191145 46 216 44 392 436 653 706 07 41 192016
159 215 44 65 335 38 547 629 49 68 754 803 75
97 970 193000 145 314 31 50 450 579 610 99 799
847 906 53 83 194053 104 15 212 34 72 470 561
644 74 726 28 825 83 911 45.

[א]מעריקאנער ציוניסט. ארגאניזאציע לייקענט אפ דעם קלאנג [ו]עגן פלאן צו פערפלייצען די וועלט מיט דייטשע סחורות

כדי צו העלפען די אויסוואנדערונג פון יודען אין דייטשלאנד

[...]ין צוזאמענהאנג מיט די אינפארמאציעס, וואס [...]אבען געבראכט אין אונזער נעכטיגען נומער [...] דעם טומעל, וואס עס האט ארויסגערופען [...]מעריקא דער בעזוך פון דער הערבערט סאמ[...]עלעגאציע בנוגע הילף, וואס זאל ארגאני[...] ווערען אין אמעריקא, לטובת די פערפאלגטע [...] יודען, ברענגען מיר דא די עפענטליכע [...]ליכע ערקלערונג פון דער ציוניסטישער אר[...]ציע אין אמעריקא, וועלכע שטעלט פעסט, [...] איז נישט אמת דער קלאנג וועגען א פלאן [...]רפלייצען די וועלט־מארק מיט דייטשע סחו[...] די דורך דעם צו סטימולירען יודישע אויס[...]רונג פון דייטשלאנד.

[...]ינ'ם בריף, וואס איז געדרוקט אין ניו־[...]ר „סאג" זאגט זיך:

„אין פערבינדונג מיט דעם בעריכט, וואס [...]רשינען אין ניו־יארקער „טיימס" וועגען דעם [...]שטעהענדיגען בעזוך פון דער דעלעגאציע פון [...]ענגליש־יודישע פיהרער, לארד בירסטעד, סיי[...] מארקס און סער הערבערט סעמועל, זענען [...]בעפולמעכטיגט דורך מר. סיימאן מארקס קא[...]יש אפצולייקענען דעם ראפארט, לויט וועל[...] פלאן זאל גענומען ווערען אין בעטראכט, [...]דארף סטימולירען די עמיגראציע פון דייטשע [...] דורך א גרויסער פערשפרייטונג פון דייטשע[...]טע סחורות איבער דער וועלט.

„מר. מארקס דערקלערט, בעת ער לייקענט [...]עריכט, אז די אויפגאבע פון דער דעלעגאציע [...] העלפען דא שאפען געלד־מיטלען, כדי [...]מעגליכען איינצוארדענען דייטשע יודען אין ארץ־ישראל אויף א גרויסען מאסשטאב. ער גיט דערביי צו, אז עס איז נישטא קיין שום גרונט צוצושרייבען דער דעלעגאציע די כוונה דורכצופיהרען א פלאן, וואס זאל פערפלייצען די וועלט מיט סחורות פון דייטשלאנד.

אין נאמען פון דער אמעריקאנער ציוניסטישער ארגאניזאציע ווענען מיר מוסיף אונזער איבערצייגונג, אז דאס שאפען געלד־מיטלען פאר דער רעטונג פון די דייטשע יודען און דאס בעזעצען אזויפיל פון זיי, ווי מעגליך, אין ארץ־ישראל, איז די העכסטע און גרעסטע אויפגאבע, וואס שטעהט איצט פאר דעם וועלט־יודענטום.

„עס איז נאטירליך, אומדענקבאר, אז יודען וועלען אנטייל נעמען אין וועלכען ס'איז פלאן פון דעם כאראקטער, וואס איז בעריכטעט געווארען אין דער פרעסע און לויט וועלכען דייטשע יודען זאלען געהאלטען ווערען אלס משכנות, ביז זיי וועלען אויסגעלייזט ווערען דורך יודיש געלד, וואס וועט פערברויכט ווערען צו סטימולירען דייטשען האנדעל.

„יעדע פארשלאג צו לעזען דעם יודישען פראבלעם אין דייטשלאנד, מוז נעמען אין בעטראכט די רעקאמענדאציעס, וואס זענען יענע וואך געמאכט געווארען דורך מר. דזשיימס ג. מעקדאנאלד אין זיין רעזיגנאציע־בריף אלס האי־קאמישיאנער פאר די פליכטלינגע פון דייטשלאנד, וואו ער פערלאנגט א פונדאמענטאלע לעזונג פון אט־דעם פראבלעם און פאדערט, אז די פעלקער־ליגע, אלס די פארשטעהערין פון ציוויליזאציע, זאל זיך אננעמען ביי דער דייטשער רעגירונג פאר די אונטערדריקטע יודען אין איהר לאנד.

„אין נאמען פון דער עקזעקוטיוו־קאמיטעט פון דער אמעריקאנער ציוניסטישער ארגאניזאציע—

(אונטערגעשריבען)

מאריס ראטענבערג, פרעז.
לואי ליפסקי.
דר. סטיפען ס. וויז.

אפאריזמען

פון תלמוד, מדרש און אנדערע יודישע ספרים

יודיש: אברהם הערש פלאקסער

ענטפלעק דיין סוד צו איינעם פון טויזענד.
(יבמות ס"ג ב')

פארהאנגען אמאל א רויז צווישען דערנער.
(תקוני זהר ת"ע)

נאר דאס גוטע, איז — דער טויט.
(ב"ר פ"ט ה'.)

אין דעם וועג וואס א מענש וויל גיין, פיהרט מען איהם.
(מכות, ב').

אז דער פאסטוך בלאנדזשעט, בלאנדזשען די שעפסען נאך איהם.
(פדר"א פמ"ט).

ווען א מענש עפענט זיין מויל. מאכט זיין מויל וויסען ווער ער איז.
(זהר בלק).

מענשען זענען געגליכען צו גרעזער פון פעלד; די בליהען, אנדערע וועלקען.
(עירובין נ"ד א).

מיט די מאס וואס א מענש מעסט, מעסט מען איהם.
(סוטה ח' ב')

דאס לעבען אין ארץ=ישראל

ידיעות פון דער יודישער טעלעגראפען אגענטור

יודישע פרדסנים אין א"י פאדערן צו ענדערן די ענגלישע צאל-פאליטיק

תל־אביב. פון בעריכט, וואס איז אבגעגעבען געווארען אויפ'ן לעצטען יעהרליכען צוזאמענפאהר פון דעם קאאפעראטיוו „פרדס" איז צו זעהן, אז אין פערלויף פון די 35 יאהר פון זיין עקזיסטענץ האט דער „פרדס" בעוויזען צו ווערען די שטארקסטע פרדסים־ארגאניזאציע, וואס צעהלט ביים היינטיגען טאג 650 מיטגלידער מיט 30.000 דונאם פלאנצאציעס. גרויסע שוועריגקייטען האט דער „פרדס" געהאט בייצוקומען, ביז ער האט דערגרייכט דעם איצטיגען שטאפעל, אבער אויך היינט צו טאג מוז דער „פרדס" פיהרען א שווערען קאמף פאר'ן אבזאץ פון די אראנזשען אויף די אייראפעישע מערק. מיט שארפע פאריוואורפען געגען דער ענגלישער רעגירונג איז ארויסגעטרעטען משה סמילאנסקי, דער פארזיצער פון קאלאניסטען־פערבאנד, צוליב דער שעדליכער צאל־פאליטיק אין בעצוג צו די א"י־אראנזשען. סמילאנסקי האט פערענדיגט זיין רעדע מיט די ווערטער: „אין נאמען פון 650 יודישע פעראייניגטע פרדסנים ווענד איך זיך צום הויך־קאמיסאר: מיר געפינען זיך אויפ'ן שוועל פון חורבן, די אחריות דערפאר פאלט אויף דיין קאפ און אויפ'ן קאפ פון דיין רעגירונג. מיר קאנען בשום אופן נישט עקזיסטירען, כל זמן די אכזריות'דיגע צאל הערשט אין ענגלאנד לגבי אונזערע פרוכטען."

פרידליכע יודיש - אראבישע צוזאמענלעבען אין טבריה

ירושלים. טבריה געהערט צו די ערשטע אין ארץ־ישראל, וואו יודען און אראבער לעבען זייט יאהרען בשלום. אפילו אין די בלוטיגע טעג פון אויגוסט 1929 זענען די פרידליכע בעציהונגען צווישען די שכנים נישט געשטערט געווארען. יודען בילדען 75 פראצ. פון דער בעפעלקערונג פון דער שטאט. יודען זענען מיט די אראבער ענג געבונדען ווירטשאפטליך און זענען אויך געזעלשאפטליך נישט אזוי אבגעשיידט איינע פון די אנדערע, ווי אנדערש־וואו אין א"י.

טבריה מיט איהר געמישטער בעפעלקערונג האט א יודישען בירגערמייסטער. די העכסטע בעאמטע אין דער שטאט־פערוואלטונג זענען יודען.

בעראטונג וועגען קאארדינירען און פערשטארקען די ציוניסטישע יוגענד בעוועגונג אין א"י

ירושלים. די עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ האט צונויפגערופען אויף א בעראטונג די פארשטעהער פון אלע יוגענד־ארגאניזאציעס אין לאנד. עס זענען געקומען פארשטעהער פון „השומר הצעיר", „גורדוניה", „עקיבא", „בני עקיבא, יונג־זיוא און אנד. מצד דער עקזעקוטיווע זענען געקומען די ה"ה בן־גוריון, גרינבוים, און הרב פישמאן. אין דער ערעפנונגס־רעדע האט גרינבוים ערקלערט אז דער ארגאניזאציאנעלער דעפארטאמענט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע האט בעשלאסען אנצוהויבען א סיסטעמאטישע אקציע לטובת די יוגענד־ארגאניזאציעס אין א"י און אין גלות, דערביי וועלען אויסגעמיטען ווערען וועלכע עס איז שריט, וואס זאלען אנריהרען די איניוועניגסטע אויטאנאמיע פון די דאזיגע ארגאניזאציעס און זייער כאראקטער. דער רעדנער האט אונטערגעשטראכען, אז טראץ די מיינונגס־פערשידענהייטען צווישען אלע ארגאניזאציעס זענען דאך די אידעאלאגישע און פראקטישע יסודות פון אלע ציוניסטישע יוגענד־בעוועגונגען איינע און די זעלבע און די דאזיגע יסודות מוזען פערברייטערט און פערשטארקט ווערען אין דער ריכטונג פון געמיינזאמער פערשטענדיגונג.

נאך דעם מיינונגס־אויסטויש פון אלע אנוועזענדע האט ה' גרינבוים רעסומירט די דיסקוסיע און האט ערקלערט, אז די אריינגעטראטענע פארשלאגען וועלען בעהאנדעלט ווערען אויף א ספעציעלער זיצונג פון דעם ארגאניזאציאנס־דעפארטאמענט פון דער יודישער אגענץ. עס וועט אויך געשאפען ווערען א ספעציעלע קאמיסיע פאר די אנגעלעגענהייטען פון די יוגענד־ארגאניזאציעס. גרינבוים האט זיך געווענדעט מיט אנ'אפעל צו די אנוועזענדע, זיי זאלען זיך סטאביליזירען צו א געמיינזאמער פערשטארקטער אקציע פאר'ן שקל. עס איז בעשלאסען געווארען, אז אלע יוגענד־ארגאניזאציעס זאלען ארויסלאזען א בשותפות'דיגען אויפרוף וועגען שקל און יעדע ארגאניזאציע זאל שאפען א ספעציעלע שקל - קאמיסיע.

אראבישע פארטייען פאדערן אנ'ענטפער אויפן מעמאריאל וועגען גע - וועהר - שמוגעל

ירושלים. אויף א געמיינזאמער זיצונג פון אלע אראבישע פארטייען מיט א צייט צוריק איז בעשלאסען געווארען, צו שיקען א דרינגענדען מעמאראנדום צום הויך־קאמיסאר, ער זאל ווי אמשנעלסטען געבען תשובה אויף דעם אראבישען מעמאראנדום פון 25־טען אקטאבער 1935 וועגען דעם געשמוגעלטען געוועהר. דערויף האבען די פיהרער פון די אראבישע פארטייען בעקומען די תשובה פון הויך קאמיסאר אין וועלכער עס ווערט געזאגט צוו. אנד.: „די פראגען, וועלכע עס בעהאנדעלט אייער מעמאראנדום — ווי איך האב שוין זיינער צייט מיטגעטיילט— וועט ווערן גרינדליך בעטראכט מצד דער רעגירונג פון זיין מאיעסטעט, וואס ס'פאדערט א געוויסע צייט בעזונדערס אין צוזאמענהאנג מיט די וואהלען צום ענגלישען פארלאמענט. איצט האב איך בעקומען א דעפעשע פון קאלאניאל־מיניסטער, אין וועלכער ער בעט אייך מיטצוטיילן, אז ער האט ערהאלטען אייער מעמאראנדום און ער וועט זיך שטעלען אין פערבינדונג מיט מיר וועגען דעם דאזיגען ענין מיט דער מעגליכסטער שנעלקייט."

קאנטראלע איבער דעם באנק - וועזען אין א"י

ירושלים. ווי עס טיילט מיט די „פאלעסטיין פאסט" האט די א"י־רעגירונג איינגעלאדען ה' פ. נ. הארזויל, א הויכען בעאמטען פון דער „באנק וועסטמינסטער" אין לאנדאן אלס קאנטראלער פון די באנק אין א"י.

Komunikat.
Nie gałki, lecz szysz
Novopin do kąpieli, gd
jedynie szyszki Novop
dają gwarancję skutec
ności, wzmacniają org
nizm i odmładzają cia
Żądajcie tylko szysz
Novopin do kąpieli.

די איטאליענער שטעהען ערשט ביים אנהויב פון זייער אויפגאבע

דער נוצלאזער נצחון פון גענעראל גראציאני

[...]צוליב די לעצטע געשעהענישען אין אייראפע [...]ער אינטערעס צו דער מלחמה אין אפריקע [...] אגעשוואכט געווארען אבער דאך קומען [...] פאר וויכטיגע געשעהענישען, וואס קענען האבען [...]א וויכטיגע בעדייטונג פאר'ן אויסגאנג פון [...] מלחמה.

אין די אויסלענדישע פרעסע שאצט מען אפ [...]גע אויפ'ן מלחמה פראנט אויף פאלגענדען [...]:

אין דערזעלבער צייט, וואס אויף דעם הויפט [...] אין דער פראווינץ טיגרע, שטעהט די אנ[...]גדע ארמעע אויף דיזעלבע פאזיציעס ביי [...]לע, אויף וועלכע זי האט זיך אפגעשטעלט מיט [...] חדשים צוריק און האבען זיך אפילו עטוואס [...]עצויגען, האבען די איטאליענער פלוצלונג [...] דעם צווייטראנגיגען פראנט אין אגאדען ארויס[...]ען א פיבערהאפטיגע טעטיגקייט, דריי איטא[...]ישע בעריכטען האבען דורכאנאנד געמעלדעט [...] גרויסע נצחונות פון גענעראל גראציאני [...]יאן פון דאלא אויף דעם לינקען פליגעל [...]גאדענער פראנט, וואס ציהט זיך 400 קילא[...] לאנג.

[...] קוקענדיג דערויף, וואס די אביסינישע [...]ען זאגען גארנישט קיין געניעס וועגען דעם [...] טאקע גלויבען, אז די איטאליענישע מאטא[...] אפטיילונגען האבען זיך געדרוקט פאראויס, [...] עס גיבען אן די איטאליענישע בעריכטען,— [...] א 200 קילאמעטער פון דער אויסגאנגס־באזע [...] דאלא.

ביים אפשאצען דעם דאזיגען פאקט ווארפט [...] קודם כל אין די אויגען, וואס גענעראל גראצאני [...] האט זיך געשטעלט פאר א ציל הארער און די [...]־ליניע, וואס איז ווייט 500 קילאמעטער, האט [...]לונג געווארפען איינע פון זיינע קאלאנעס נישט [...] הארער אדער אויף דער באהן־ליניע, נאר גאר [...] דער ריכטונג פון אדיס אבעבא! אויפ'ן ערשטען [...] זעהט עס אויס אונפערשטענדליך, מען קען זיך [...] לאגיש נישט ערקלערען, דער מארש פון גע[...]ראל גראציאני אויף אדיס־אבעבא, וואס געפינט [...] אויף א מרחק פון 1200 ק. די דאזיגע ריכטונג [...] ביי די אביסיניער אפילו נישט געווען ווי געהע[...] נעסיצט, ווייל עס איז פולשטענדיג קלאר, אז א מארש אין דער ריכטונג האט נישט קיין שום צוועק.

אזוי ארום מוזען מיר קאנסטאטירען, אז גענעראל גראציאני האבענדיג אין צענטער 2 דיוויזיעס אויפ'ן טייך פאפאן, אונגעפעהר 400—500 קילאמעטער פון הארער און דער באהן־ליניע, האט די דריטע דיוויזיע געוואָרפען צו אנגריף פולשטענדיג אין א זייט פון דעם סטראטעגישען ציל, וואס ער האט זיך געהאט געשטעלט.

עס איז קלאר, אז א אנגריף אין דער זייט און דערצו נאך מיט א פערהעלטניסמעסיג קליינע אפטיילונג פון 15—20 טויזענט מאן קען נישט האבען קיין שום ערנסטען ציל, איז לאגיש נישט געבונדען מיט דער הויפט אפעראציע אויף הארער און דערפאר שטעלט עס זיך פאר נאר אלס געוועהנליכער „נצחון צוליב נצחון" דאס הייסט עס קען האבען א געוויסע פסיכאלאגישע בעדייטונג און דארף צופרידענשטעלען די עפענטליכע מיינונג אין איטאליען, וואס פאדערט שוין זייט דריי חדשים עפעס א גרויסען נצחון.

עס איז פערשטענדליך, אז דער נצחון פון גענעראל גראציאני קען לגמרי גארנישט ענדערען אין דער לאגע פון ביידע צדדים אין דער דאזיגער מלחמה און קען אפילו נישט האבען קיין איינפלוס אפילו אויפ'ן אגאדענער פראנט אליין. אמת די איטאליענישע בעריכטען דערצעהלען וועגען 5000 דערהרגעטע. נאר ווען מיר זאלען אפילו אין דעם הגם נוצלאזען נצחון פון גענעראל גראציאני גלויבען מוזען מיר זיך אבער זעהר פארזיכטיג בעציהען צו דער אנגעגעבענער צאהל דערהרגעטע און פערוואונדעטע. מיר האבען שוין געהערט וועגען טויזענדע דערהרגעטע בעת דעם לופט אנגריף אויף אדוא, און שפעטער האט עס זיך געענדיגט נאר מיט עפעס 63 דערהרגעטע; מיר האבען אויך געהערט וועגען 6000 דערהרגעטע ביי מאקאלע און געענדיגט האט זיך מיט עטליכע צעהנדליגער געהרגעטע, און דעריבער ווען מען דערצעהלט אונז וועגען נייע טויזענטער דערהרגעטע מוזען מיר בלייבען סקעפטיש, און דאס איז נאך מעהר צוליב דעם, וואס עס איז בולט נישט מעהר געווען ווי א „נצחון צוליב נצחון". ווען דער אפיצער פון גענעראל שטאב, וואס דיקטירט דעם בעריכט זשאלעווע נישט קיין דערהרגעטע.

אויב דעם גענעראל גראציאני איז געלונגען צו דערגרייכען א ערפאלג אויף דעם צווייטראנגיגען פראנט אין אגאדען, איז אבער די לאגע אויף דעם הויפט צפונדיגען פראנט פון דער אנגרייפענדער ארמעע געווארען שוין מעהר קאמפליצירט און שווערער, איצט איז שוין פולשטענדיג אויפגעקלערט, אז מען קען נישט רעכענען דעם איטאליענישען פראנט מיט דער פעסטונג מאקאלע, ווייל אין דער ווירקליכקייט האט זיך דער דאזיגער פראנט בעדייטענד צוריקגערוקט. איצט איז די הויפט ליניע פון פראנט אקסום—אדוא—אדיגראט, און עטליכע בעפעסטיגונגען וואס זענען ארויסגערוקט אויף א 10—20 קילאמעטער, דאס הייסט אויף דער ליניע וואס די איטאליענער האבען פערנומען 6 טאג נאך דעם אויסברוך פון דער מלחמה. אין דער ריכטונג פון מאקאלע זענען געוועזן נאר ארויסגעשיקט די אוואנגארד אפטיילונגען, פון די איינגעבוירענע, וועלכע האבען זיך צוליב די כסדרדיגע אטאקעס געמוזט צוריקציהען און צום סוף אפרייניגען דעם גאנצען ראיאן פון טעמביען, א דאנק וואס פון די דריי קאראוואנען וועגען, וואס פיהרען קיין מאקאלע, איז ביי די איטאליענער געבליבען נאר איינער, וואס פערבינדט מאקאלע מיט אדיגראט.

דעריבער וועט אין מיט'ן פעברואר, ווען עס ענדיגט זיך דער פעריאד פון די „קליינע רעגענס", די איטאליענישע ארמעע מוזען אנהויבען „אויפסניי" צו ערארבערען דעם ראיאן פון טעמביען, בכדי דערנאך זיך ווייטער צו געפינען פאר א משופעדיגע וואנד פון בארג—מאסיוען לאאטא און סעמיען. אין דער דאזיגער קריטישער לאגע מוזען זיי עפעס אונטערנעהמען אין משך פון צוויי חדשים, ווייל דאן וועט זיך שוין ווידער אנהויבען דער פעריאד פון „גרויסע רעגענס", וואס געדויערט ביז אקטאבער.

צו דער דאזיגער אפשאצונג פון דער לאגע דארף נאך צוגעגעבען ווערען, אז מעהר ווי פון די אביסינישע קוילען פאלען איטאליענער פון קלימאט, לויט מעלדונגען פון דער אויסלענדישער פרעסע זענען א חוץ 12,000 איטאליענישע ארבייטער, וועלכע מען האט געמוזט עוואקוירען פון פראנט קיין איטאליען אויך איבער 35 טויזענט איטאליענישע סאלדאטען צוריקגעצויגען געווארען פון פראנט צוליב קראנקהייטען אלס רעזולטאט פון די שווערע קלימאטישע בעדינגונגען.

צוויי מלכים

טרויער אין ענגלאנד

ענגלאנד איז איינגעהילט אין א טיפען טרויער. אין משך פון איין וואך צייט האט דאס ענגלישע פאלק פערלוירען צוויי מלכים. איינעם דעם געקרוינטען קעניג געארג דעם פינפטען — א קאנסטיטוציאנעלער מאנארך מיט זעהר בעגרעניצטע רעכט און פריווילעגיעס. וועלכער האט אייגענטליך געהערשט און נישט רעגירט, אדער ער האט גאר נישט געהערשט אויך, נאר ער איז געווען א סימבאל, פון דער וועלט־מאכט, וואס רופט זיך בריטישע אימפעריע. און א צווייטען נישט־געקרוינטען, אבער סובערענעם און אומבעגרעניצטען זעלבסטהערשער אין דער מלוכה פון גייסט, פון קינסטלערישען ווארט און פאעטישער שאפונג, א אויטאקראט, וועלכער האט געהערשט און בעהערשט די הערצער און געמיטער פון מיליאר־נען און מיליאנען ענגליש־ריידענדיגע מענשען אין אלע טיילען פון דער וועלט — דעם דיכטער פון ענג־לישען אימפעריאליזם רעדיארד קיפלינג.

און הגם ביידע האבען זיי געשטאמט פון פער־שידענע ספערען און פערשידען איז געווען די סביבה אפילו דער קלימאט, די נאטור, דער הימעל, אונטער וועלכען זיי זענען אויפגעוואקסען און די ערשטע איינדרוקען איינגעזאפט אין זיך, איז דאך געווען א גרויסע עהנליכקייט צווישען זיי: ביידע זענען זיי געווען מוסטערהאפטע הונדערט־פראצענטיגע ענגלענ־דער. און דאס איז שוין גענוג געזאגט. זיי זענען גע־ווען דער פאלקסמענטשער אויסדרוק פון ענגלישען פאלקס־כאראקטער, פון ענגלישער אייגענארטיג־קייט, פון טראדיציאנעלען ענגלענדערטום. און דער־פאר איז אויך פערשטענדליך פאר וואס דער טרויער אין ענגלאנד איז אזוי גרויס און אלגעמיין און אזוי אויפריכטיג: דאס פאלק האט געזעהן אין זיי די אפ־שפיגלונג פון דער ענגלישער נשמה, די טרעגער פון ענגלאנדס מאראלישען, געזעלשאפטליכען און פא־ליטישען אידעאל.

דער פערשטארבענער קעניג געארג איז געווען א אידעאלער ענגלענדער אין יעדען פרט. ער האט זיך אויסגעצייכענט דורך אלע מעלות און מדות טובות. וועלכע ווערען אזוי געשעצט אין ענגלאנד און ווערען בעטראכט פאר די גרונד עלעמענטען פון כאראקטער פון יעדען פאלקסמענעם ענגלישען מענש. ער איז גע־ווען א מוסטערהאפטער פאמיליען־פאטער און א טיכ־טיגער ספארטסמאן, דערצו א געלאסענע, רוהיגע און אויסגעגליכענע נאטור, שטענדיג פריינדליך און ליבענסווירדיג, בעזונדערס אויך מיט מענשען פון פאלק מיט וועלכע ער האט זיך נישט זעלטען בע־געגענט אבער צו וועלכע ער האט זיך קיינמאל נישט „אראפגעלאזט". נישט געקוקט אויף זיי פון אויבען אראפ, נאר זיך בעגאנגען מיט זיי ווי א גלייכער מיט גלייכע. ער האט בכלל פערשטאנען די קונסט פון בע־האנדלען מענשען וועלכע זיי זאלען נישט זיין, מענ־שען פון יעדען לאגער, פון יעדען קלאס, און יעדער אנשויאונג.

אט די אייגענשאפטען אליין זענען שוין מסוגל ארויסצורופען רעספעקט און בעוואונדערונג. עכט ענגליש איז געווען ביי איהם דאס פערשטענדניש פאר רעאליטעטען פאר די נויטווענדיגקייטען פון לעבען, זיין פראקטישער חוש, דאס קענען איינ־געהן אויף קאמפראמיסען, ווען מ'האט געדארפט. ער האט געהאט א זיכערען אינסטינקט ארויסצופיה־לען וואס דאס פאלק פערלאנגט, און די פעהיגקייט זיך צוצופאסען צו די אויפפאסונגען פון פאלק. ער האט געקענט אדורכקומען מיט יעדער רעגירונג, מיט די קאנסערוואטיווע, ליבעראלען און לייבאריסטען. ווייל ער האט זיי גוט געקענט זייגע לאנדסלייט: ער האט געוואוסט אז יעדער פון זיי, אפילו די „געפעהר־ליכסטע" זענען קודם כל ענגלענדער; אז דער לייבאריסט דער עקסטרעמער סאציאליסט, וועלכער איז נאר וואס ארויסגעטרעטען מיט די ראדיקאל־סטע פאדערונגען, האבען געקענט תיכף אוועקגעהן אין א קירך און אויף ענגלישע ארט פארלייענען דארט א קאפיטעל פון דער ביבעל פאר א גרעסערען עולם מענשען אדער צוזאמען מיט דעמזעלביגען עולם אפזינגען א פאר קאפיטלעך תהלים.

לויט דער קאנסטיטוציע האט דער קעניג גע־האט זעהר בעגרעניצטע רעכט און א גאנץ קליינע מאכט, א סך א קלענערע ווי דער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקא, און דאך איז ער געווען א געוואלדיגע מאראלישע מאכט. ער איז געווען דער סימבאל פון דער איינינקייט און דער מאכט פון ענגלישען פאלק. א לאיאלער און געטרייער היטער פון ענגלאנדס אינטערעסען און טראדיציעס, מ'דארף זיך נישט פארשטעלען אז ווייל זיינע קאמ־פעטענצען זענען געווען זעהר בעגרעניצט איז ער געווען א „ווילענלאזער אינסטרומענט" אין די הענד פון דער רעגירונג און פארלאמענט אהן שום רעכט און מעגליכקייט זיך אריינצומישען און איינ־צווירקען אין געוויסע פאלען אויף דער פאליטיק לויט זיין פערזענליכען איינזעהן, אזוי איז דאס נישט געווען. ער האט געהאט נישט קיין קליינעם איינ־פלוס אויף דער פאליטיק און האט נישט זעלטען אינ־טערוועגירט — און אלע מאל צום גונסטען — בע־זונדערס אין קריטישע פאלען, ווען די רעגירונג און פארלאמענט זענען „אראפ פון גלייכען וועג", ער איז געווען דער איניציאטאר פון דער קאאליציע רעגי־רונג, דאס האט ער פעראייניגט די קאנסערוואטיווע, ליבעראליסטען און ליבעראלען ביי איין טיש, אזוי צו זאגען, אין א בעזונדערס קריטישען מאמענט פאר ענגלאנד — און דערפאר זענען איהם די ענגלענדער געווען אין העכסטען גראד דאנקבאר.

און ועל כולם איז דער קעניג געווען דער מאראַ־לישער כוח וואס האט צוזאמענגעהאלטען אלע טיי־לען פון דער אימפעריע. די דאמיניומס הייסט עס. ווי מ'ווייסט זענען הייגט די דאמיניומס אזוי גוט ווי אומאפהענגיגע מלוכות, די ענגלישע רעגירונג און דער פארלאמענט קענען גארנישט פערלאנגען פון זיי, קענען זיי נישט דיקטירען זייער ווילען און נישט אויפצווינגען קיין שום געזעצען, נאר איין כוח האלט זיי צוזאמען אין איין אימפעריע — דאס איז די פערזאן פון קעניג, צו איהם, צום קעניג, ווענדען זיך דירעקט די דאמיניומס אין וויכטיגע פראגען פון דער אימפעריאלער פאליטיק.

קעניג געארג איז אלזא נישט געווען סתם עפעס א דעקאראציע, ווי מ'שטעלט זיך פאר געוועהנליך, נאר דער אמתער און עכטער רעפרעזענטאנט פון זיין פאלק, דער בעשיצער פון זיינע אינטערעסען, ער איז געווען א הונדערט־און־איין־פראצענטיגער ענגליש־מען, געליבט און פערעהרט פון זיין פאלק, פון פילע מיליאנען אונטערטאנען אין אלע טיילען פון דער וועלט, אין זיין פערזאן האט דאס ענגלישע פאלק געזעהן זיך אליין, און דערפאר האט עס אלע מאל אזוי הארציג און אויפריכטיג אנטייל גענומען אין אלע ליידען און פריידען פון דער קעניגליכער פא־מיליע, ווייל דאס זענען געווען זיינע אייגענע פריי־דען און ליידען.

און דערפאר טאקע איז איצט דער טרויער אין ענגלאנד אזוי אויפריכטיג און אלגעמיין.

* * *

דער צווייטער קעניג און גלענצענדער רעפרעזענ־טאנט פון ענגלישען פאלק, רעדיארד קיפלינג איז, ווי געזאגט, געווען דער דיכטער פון ענגלישען אימפעריא־ליזם. די גאנצע אנגלא־זאקסישע וועלט טרויערט איצט איבער דער גרויסער אבדה. קיפלינג איז געווען ענג־לאנדס גרעסטער דיכטער פאר די לעצטע 50 יאהר און איינער פון די גרעסטע פון דער נייער צייט בכלל. א געניאלער מענש, א אומגעוועהנליך שאר־פער בעאבאכטער, א מאלער פון גאטס גענאד, א ווארט קינסטלער און ליריקער פון א אומפערגלייכלי־כער אויסדרוק־קראפט און א דערצעהלער פון א גע־שטאלטונגס־פעהיגקייט, וואס מ'דארף זוכען זיין גלייכען צווישען די בעסטע און גרעסטע פון אונזער צייט, איז ער גלייכצייטיג בעשאנקען געווען פון דער נאטור מיט יענער געטליכער מתנה, וואס מ'רופט הומאר, און וואס ווירקט ווי א דערפרישענדיגער טוי און דערקוויקענדיגער זון־שיין אויף אלע לייענער פון זיינע דערצעהלונגען און „שארט סטאריס" (קור־צע סקיצען).

קיפלינגס ווערק ווי זיינע „דזשאנגל"־ביכער צ. ב. זענען יאהר איין יאהר אויס זיך פאנאנדער־געגאנגען אין הונדערטער טויזענדער עקזעמפלארען און זענען געלייענט געווארען פון מיליאנען און מיליאנען מענשען אין דער „אימפעריע" גופא און אומעטום, וואו מ'רעדט און מען פערשטעהט ענג־ליש.

קיפלינג, א געבוירענער אין אינדיען, וואו ער האט אויך שפעטער געלעבט און געווירקט א לאנגע צייט, האט פאר דער ענגלישער ליטעראטור „ענט־דעקט" דעם ענגלישען סאלדאט, אט יענעם „סאל־דאט פון דער יבשה", צו וועלכען מ'האט זיך גע־וועהנליך בעצויגען מיט שפאט און פעראכטונג. ענגלאנדס מאכט „ליגט אויפן וואסער", זי איז „די הערשערין איבער די כוואליעס". ווי עס ווערט געזאגט אין ענגלישען נאציאנאלען הימן; איהר כוח איז איהר פלאט און איהר שטאלץ זענען די מארינע מאנשאפטען. דער לאנד־סאלדאט האט קיינמאל קיין ווערדע נישט געהאט. קיפלינג האט דער ערשטער „ענטדעקט" זיינע ווערטפולע אייגענשאפטען. שוין אין זיינע בעריהמטע „קאזארמע־באלאדעס" און נאכ־דעם אין זיינע דערצעהלונגען האט ער מיט אנ'אומ־פערגלייכליכער מייסטערשאפט געשילדערט דאס לע־בען פון ענגלישען סאלדאט אין דער פרעמד, אין די ווייטע קאלאניעס, געשילדערט זיינע ליידען און פריי־דען, זיין היימאט־ליבע, זיין פאטריאטיזם, און אזוי האט ער געלערנט דאס ענגלישע פובליקום צו שעצען און צו עהרען דעם יבשה־סאלדאט ווי ער האט בכלל דורך זיין פאטריאטישע ליריק געהויבען דאס קראפט בעוואוסטזיין פון ענגלישען פאלק און געגעבען זיין נאציאנאל־געפיהל דעם שטארקסטען פאעטישען אויסדרוק.

און ווי קיין שום דיכטער פאר איהם האט ער, דער גלענצענדער קענער פון אינדיען, פון איהר „נשמה" און איהרע מענשען, געשילדערט דעם צוי־בער פון דער אינדישער נאטור. זיינע „דזשאנגל"־ביכער זענען דאס שענסטע און וואונדערבארסטע, וואס די ענגלישע, יא, וואס די וועלט־ליטעראטור האט אין דעם זשאנר אויפצועווייזען.

קיפלינג איז געווען דער פאעט פון ענגלישען אימפעריאליזם. ענגלאנד דארף האבען א שטארקע ארמעע אויף צו שטיצען דעם פלאט און ביידע זא־כען דארף זי האבען, בכדי צו פערשטארקען איהר מאכט אין דער וועלט, און א גרויסע מאכט דארף זי זיין, ווייל נאר אונטער איהר שוץ לעבען אלע פעל־קער פריי און גליקליך — אט דאס איז געווען דער גרונד־טאן פון זיין דיכטערישער שאפונג.

און קיפלינגען האט דאס ענגלישע פאלק געזוי־הען זיין גרויסען „ווארט־פיהרער", דעם אויסדרוי־קער פון זיינע וואונשען און אספיראציעס, דעם
טען אמת'ן רעפרעזענטאנט פון ענגלענדערטום
האט איהם פערעהרט, פערגעטערט ממש, אלס
קינסטלער - פערטיידיגער פון זיינע לעבענס
אינטערעסען.

דערפאר בעווייערט מען אזוי טיף זיין טויט,
יעדער ענגלענדער פיהלט: אז זיין אוועקגעהן
א שווערע נאציאנאלע אבדה.

* * *

דער געקרוינטער און נישט־געקרוינטער קע
זענען געווען מענשען מיט פערשידענע געוואוי
טען און טעמפעראמענטען, מיט אנ'אנדער דעה
הונג און אנ'אנדער לעבענס־שטייגער. אבער דער
השווה שבהם איז: זוי זיינען ביידע געווען עכט
לענדער. און א גוטער ענגלענדער זיין, הייסט:
בען און דער אויסדערוויהלטער פון ענגלישע
אין זיין היסטארישער מיסיע, אין זיין שליחות
בעהערשען די וועלט און אזוי ארום ברענגען
מענשהייט פריידען, פרידען, און „ארקאפעראט
אט דער אמת־בהרתנו - געדראנג און גלויבען
דער „היסטארישער מיסיע" שטאמט נאך פון
טעקטאר אליווער קראמוועל. פון איהם געהט
ליניע דירעקט ביז צום ענגלישען אימפעריאליזם
דיזרעלי און פון צום לארד קערזאן, דעם ענגל
מלוכה־מאן פון אונזער צייט, ווי קען מען
אז די גרויסבריטאנישע וועלט - אימפעריע איז
אייבערטעטענס פאלקסמענטער אינסטרומענט
צו דערגרייכען דאס גוטע אויף דער ערד.

דער ענגלענדער איז דורך און דורך „אי
יאליסטיש", אבער קארעקט, פראקטיש און
ער פילאזאפירט נישט און פערשטעהט
נישט פאר די נויטען פון אנדערע. ענגלאנד,
געגעבען דער וועלט דעם גרעסטען דיכטער
די גרעסטען נאטור־פארשער
דעם גרעסטען דענקער אויפן געביט פון נאציא
עקאנאמיע אדאם סמיטען, האט נישט געגעבען
איין גרויסען פילאזאף - מעטאפיזיקער און
לאנד איז פראקטיש. דערפאר האט ענגלאנד
פרייע אירלאנד, נישט פערשטאנען
און האט
יודישען פאלק
וואס קיין שום אומה ולשון וואלט
נעמען.

דייטשלאנד האט שוין דוקא יא ארויסגעגעבען
גרויסע פילאזאפען - מעטאפיזיקער, ווי קאנט
ליינג, פיכטע, העגעל און אנדערע, וועלכע
אזוי לאנג פילאזאפירט און אנאליזירט - ביז
דייטשע פאלק פערלוירען יעדען זיין פאר
הייט און מענטשליכקייט און איז צוריק ארויס
לען אין

די פערשטארבענע „צוויי מלכים"
עכטע ענגלענדער, אדער בעסער געזאגט,
זענען דזשענטלמען
ווארט דזשענטלמען לאזט זיך נישט
איבערזעצען אין קיין שום שפראך,
פערשטאנדיג
העפליכקייט, טאלעראנץ, מענשענ
אין נאך אזוי א סך מעהר.

דער דזשענטלמען מוז נאך
דזשענטלמענס. די איבריגע קולטור־מענשהיי
נאך נישט דעם בעגריף און
מענשען־טיפ, וואס ווערט כאראקטעריזירט
ווארט דזשענטלמען.

פון ישעיה אוגע

זעכס און צוואנציג יאהר

פון אדוו. ז. שטרו

מיט 26 יאהר צוריק — אין 1910 — האט דזשארדזש דער פינפטער איבערגענומען די העכסטע מלוכה'שע ווירדע אין דער בריטישער אימפעריע. לאנדאן האט געהילכט פון פייערליכקייטען לכבוד דעם נייעם קעניגליכען הערשער.

אין דעם זעלבען יאהר, האט רוזוועלט געמאכט א רונדרייזע איבער אייראפא. אין ווין האט ער אפגעשטאט א וויזיט דעם קייזער פראנץ יאזעף דעם ערשטען; אין א געמיטליך געשפרעך אין קעניגליכען פאלאץ האט איהם דער אלטיטשקער קייזער געזאגט: „איך בין דער לעצטער מאנארך פון אייראפא". עס זענען טיפע, בעלעהרענדע ווערטער, וועלכע עס פערענגט אין זיין בוך איינער פון די בעקאנטעסטע מלוכה־מענער אין אייראפא; איהם טאקע פערזענליך האט רוזוועלט איבער דערצעהלט דעם אינהאלט פון געשפרעך.

מיר ווייסען נישט גענוי, ווענען וואס די פרא־מינענטע מלוכה־מענער האבען זיך דאן ברייט פונ־נאנדער געשמועסט — אבער איינס איז זיכער — זיי האבען געפיהלט זיצענדיג אין די בעקוועמע קלובזעסל - פאטעלען פון קעניגליכען שלאס, אז א קעניג — אפילו א קייזער הערט אויף צו זיין א מאנארך.

דער קעניגליכער טיטעל, איז א סימבאל פון דער העכסטער מלוכה'שער ווירדע, פון דער מלוכה־שער איינהייט און גאנצקייט. אבער די מאכט איז שוין לאנג נישט קיין אבסאלוטע, די מאכט טיילט שוין לאנג דער הערשער מיט דער לעגאלער פער־טרעטונג פון זיינע לאיאלע, אונטערטעניגע בירגער; שוין לאנג גיט ער זיין חתימה אויף די בעשלוסען פון דער פאלקס־פערטרעטונג און אויף דעם טעקסט פון דער קרוין־רעדע, וועלכע עס רעדאגירט ענט־גילטיג דער מיניסטארען־ראט. דער קעניג איז דער העכסטער סימבאל פון ווירדע, פון דער עהרע און כבוד פון דער אימפעריע.

ער פרעגט טאג־טעגליך זיין איבערגעגעבענעם סעקרעטאר: „וואס הערט זיך אין דער אימפעריע?" און ער בעקומט דערויף א תשובה — פערשטעהט ער פון דער תשובה, אז די לעגאלע פאלקס־פערטרע־טונג פאדערט א סאציאליסטישע רעגירונג — דאן איז זיין מאיעסטעט בערייט צו שאפען א קאבינעט פון די לינקע פארטייען. אזוי פערשטעהט זיין מא־יעסטעט די קעניגליכע אויפגאבע אין פאליטישען לעבען; דער מאמענט פון אבסאלוטער מאכט פון א מאנארך ווערט דורך דעם ווילען פון הערשער פול־שטענדיג אויסגעשלאסען. עס בלייבט נאר דער קעניגליכער סופער־ארביטער, דער ערשטער צווישען רעגירענדע בירגער.

געארג דער פינפטער האט פערשטאנען דעם טיפען אינהאלט פון פראנץ יאזעף'ס לעהרע. הגם מיר ווייסען נישט, צי די ווערטער זענען צו איהם בוכשטעבליך ווען עס איז אנגעקומען. ער האט פער שטאנען צו זיין א הדרת־פנים'דיגער מלך, נישט וועלענדיג פרובירען די מאכט פון א מאנארך; ער האט געטראגען מיט דער העכסטער מאיעסטעטישער ווירדע די רעפרעזענטאטיווע פליכטען פונם הויפט פון גרויס־בריטאניען, בלייבענדיג אויסערליך צוריק געצויגען אין די פראגען פון מלוכה'שער מאכט. דאס דאזיגע פערשטענדניש פאר דעם גייסט פון אונזער צייט האט ערלויבט געארג דעם 5־טען צו בלייבען בעליבט ביי אלע טיילען פון דער בעפעלקערונג אין ענגלאנד. זי האט אויך ערלויבט דעם פיהרער פון דער ארבייטער - אפאזיציע אטלעי, צו שווערען טריהייט דעם נייעם קעניג און ארויסצודריקען אין נאמען פון דער „לייבור־פארטיי" לאיאליטעט דעם קעניגליכען טראהן, וואס היט די קאנסטיטוציע און פאלקס־פרייהייטען....

ווי האט געזאגט פראנץ יאזעף דער ערשטער: „איך בין דער לעצטער מאנארך פון אייראפא".

* * *

דער יונגער, לעבענס־לוסטיגער, עלעגאנטער זשענטלמען און ספארטלער — פרינץ אף וועלס האט נאך 26 יאהר — אין 1936 איבערגענומען די ירושה פון זיין טאטען. אין וואס פאר א בעדינגו־נגען ער נעהמט איבער די קרוין, אין וואס פאר א מצב עס געפינט זיך ביים היינטיגען טאג אייראפא — דאס ווייסען מיר אלע. און נישט ווילענדיג קומט אויפן זכרון די צייט פון פאר 1914, טאקע נאכהענט נאך דער קרוינונג פון דזשארדזש דעם פינפטען. דער שעף פון דעם עסטרייכישען גענעראל - שטאב האט דאן געשריבען צו זיין קאלעגע דעם גענעראל פאן מאלטקע אין דייטשלאנד, אז ער גלויבט, אז עס ציהט אן די קאטאסטראפע; רוסלאנד און פראנק־רייך איז נאך נישט פערטיג „אבער אויף וואס ווארי־טען מיר?" — אזוי האט אויסגעזעהן די פאליטי־שע קארעספאנדענץ אין יאהר 1914; מיר ווייסען נישט ווי זי זעהט אויס ביים היינטיגען טאג. מיר פיהלען נאר, אז דער געדאנק פון ענטוואפנונג האט פערלוירען זיין אקטועליטעט, אז מיר שטעהען אונ־טערן צייכען פון שטארקע בעוואפנונגען, סיי אין אייראפא, סיי מחוץ איהרע גרעניצען. אבער לאמיר אין די ערשטע טעג פון קעניג עדווארדס הערשאפט נישט ארייגפאלען אין קיין פעסימיסטישער שטימונג, מיר ווינשען איהם דאך פון גאנצען הארצען א רו־היגע, לאנג־יעהריגע, פרידליכע מלוכה'שע טעטיג־קייט צום וואויל פון דער גאנצער ענגלישער אימ־פעריע, פון אלע פעלקער, וואס בעוואוינען די ברי־טישע טעריטאריעס, און פון דעם יודישען פאלק דעם מאנדאט־לאנד — ארץ־ישראל.

לעולם איז דאך יעדע מורא פאר א מלחמה
א געוויסער מאס נאאיוו. מוסאליני האט מיט יא
צוריק מיט נאכדרוק געזאגט: „מיר בעמערקען
א קריג, ווען עס גיסט זיך בלוט; אבער מיר
דאך אין א שטענדיגען קריגס־צושטנד. מיר
אין אייראפא פארדם אמעריקאנער אויטאמאב
ווייל זיי זענען פשוט — בילינגער". איז עס
קיין שטענדיגער עקאנאמישער קריג?

*

דער קעניג איז יונג אין די יאהרען. אין ענג
געהט שוין אום א ווערטעל, אז יונגע מיניסט
ווי אידען, וואס האבען נישט אפילו קיין 40
מוזען האבען א קעניג פון 41; — אבער דער
יונגערונגס - פראצעס" צווישען די פאליטיקער
ענגלאנד האט שוין א טראדיציע פון א פאר
דער צוזאמענשטעל פון פארלאמענט איז א ב
בעוויז דערצו: זעהר פיל יונגע מענשען. די
טיק פון עלטערען דור, דער אויטאריטעט פון
רען האט פערלוירען זיין צויבער. יונגע מ
האבען אויך יונגע מעטאדען; ווי מיר הערען
דער נייער קעניג איינפיהרען א רייה וויכטיג
דערגע נייעסען. איינס אבער איז זיכער,
שטאטסמאן פון דער ענגלישער פארלאמענט
שולע וועט ער די אויספראבירטע רעגירונגס־
דע פון זיין עהרווירדיגען טאטען נישט פערענ
עס איז א זעהר גוטע מעטאדע, וואס מאכט
דעם הערשער נאך 26 יאהר רעגירען....

אין בערלין / בעזוכט אין דריי יאנואר־טעג פון 1936

פון ל. מלאד

— 1 —

ערלין איז שוין איצטער נישט אזוי דעקאָרירט האַקענקרייץ־פעהנער פון נאַציִשע עמבלעמען מאָל, אין די „האָניג־חדשים". היינט קאָן מען גאַנצע גאַסען, די צענטראַלע אָדער זייטען־גאַ און זעלטען בעגעגענען דעם פלאַטער פון א ן־קרייץ־פאַהן.

עגעיד־וואו העננט נאָך פערוויקעלט א פאַהן נעדרייט דורכ'ן ווינט אויף דער שטאַנג, א עקשנ'טער הויז־דינער, וואָס פוילט זיך אראָפּ־מען דעם פאַהן פון 3־טען רייך, דעם סימבאָל פערקנעכטשאַפט. אָט אזוי מסתמא פוילען זיך אַנדער אנדערע הויז־דינער די האַקענקרייץ־ן ארויסצוהענגען. פעהנער, אָפּצייכנונגען, בענ־לענטעס, דאָס איז דער באַראָמעטער פון דער מונג. אמאָל האָט בערלין אויסגעזעהן ווי אין ־פּסט־וואַלד. די רויטע אראָפּהענגענדיגע פעה־ האָבען דערמאָנט די פאַלענדיגע בלעטער, די ענקרייצען — די אָנקומענדיגע ווראָנעס, דע־ט האָט מען נאָך אָנגעהאַלטען דעם ענטוזיאזם, האָט זיך געצאַצקעוועט מיט קנעפּלעך, מיט נדעלעך אויף די היטלען, מיט רויטע אָרים־בענ־ און האַקענקרייצען אויף די אַרבעל. האַקענ־צען אין די לאַץ־לעכלעך, אין די קראַוואַט־לקעלעך, מיידלעך האָבען זיך מיט דעם עמב־געשלייערט, געציהרט, פרוינע העמדלעך, פאַר־ס, שטולפען. דער נאַציזם האָט זיך געפּוצט. טער איז דאָס שוין כמעט ווי נישט אָנצוזעהן. וועט אמבעסטען כאַראַקטעריזירען דעם נאַ־טישען „גייסט" אין לאַנד. און אפשר איז עס בלויז געפאַלענע שטימונג, נאָר בעהאַלטענער צי אָט די אַלע „עמבלעמען", אפשר איז דאָס אַסיווע דעמאָנסטראַציע פון דעם מיליאָניגען לין צו זייטע אונטערדריקער, אפשר שעמט מען מיט דעם, וואָס איז א דערמאָנונג אין קאָנצענטר־ציע־לאַגערם. אין ביכער־שייטערהויפענס, אין יזאַם און אסאַצקי פערפייניגונגען, אפשר איז א טיפער האַס צו די אָפּצייכנונגען פון ברוינעם יזם, אָט ווי יודען האָבען געפיהלט צו די רוי־ אַדלערס אין ירושלים... אפשר דערפילען זיי, בערלינער, אז די היטלעריסטישע אָפּצייכנונגען ן די סימבאָלען פון זייער אייגענער ראַסען־רע, אז דערמיט שעמט מען זיך מיט זיי אין גאַ־ ציוויליזירטער וועלט, אז זיי זענען פעראַנטוואָרטליך דער געשיכטע פאַר דור־דורות, פאַר צייטען און נקייטען.

יאָ, מען זעהט איצטער זעלטען די האַקענקריי־ דעקאָראַציעס, דערפאַר איז בערלין איצטער געשלייערט מיט א אַנדער „דעקאָראַציע". אין שויפענסטער פון די שפּייז־קראָמען, אָדער מילכ־ געשעפטען זענען ארויסגעהאָנגען שילדען שוואַרצע, פעטע בוכשטאַבען. דאָרט זיך לייענט „הייט, פוטער אויסגאַבע פון נומער 1 ביז 400" כאָטש, ווי מען מעלדעט דורך דעם ראַדיאָ, אז ער איז שוין פאַרהאַן לרוב, שטעהט מען נאָך אין רייה פאַר די קלייטען וואו עס איז היינט א טע אויסגאַבע טאָג" און א 8־טעל קילאָ פוטער דער זיסטער חלום פון בערלינער מענש.

יאָ, עס זענען פאַרהאַן נאָך דעקאָראַציעס אזוי... ר. נאָר דאָס איז שוין א בלויזע פאַנטאַזיע ווי אין א פוילישע קליין־שטעטעל פורים, ווען א אַרגיץ אויף שלח־מנות איז ארויסגעגאַנגען איי־ גאַנצען שטעטעל און איז סוף כל סוף „צוריק־מען" צום ערשטען שיקער, דעם גביר, אזוי

אויך דאָ, מען שיקט מתנות צו א געבורטס־טאָג א איי, און דער וואָס בעקומט די טייערע מתנה שיקט ער ווידער צו זיין געליבטער, יענע שיקט עס א טאַנ־טע, די טאַנטע שיקט עס ערגעץ אנדערש ביז עס קומט צוריק אויפ'ן ערשטען אָרט... ווען עס איז אפילו א וויץ (דאָס וואָס מען האָט מיר דערציילט) איז עס גענוג כאַראַקטעריסטיש פאַר דער איצטי־גער סיטואַציע פון דער וועלט־מעטראָפּאָליע בערלין, יאַנואַר, 1936.

— 2 —

פונדעסטוועגען איז בערלין (מסתמא אזוי גאַנץ דייטשלאַנד) דעקאָרירט, אויב נישט מיט האַקענקרייץ פעהנער און היטלערס בילדער, איז מיט א ענליכער „בעציהרונג", וואָס כאַראַקטעריזירט דאָס איצטיגע דריטע רייך, און דער „וואָוילשטאַנד" איגם רייך — דאָס איז... פּושקעס.

יאָ, געוועהנליכע צדקה־פּושקעס, וואו איהר געהט און שטעהט, וואו איהר קעהרט זיך און ווענדט זיך. אין אַלע אַמטען, ביי יעדען פענסטערל, ביי אַלע אריינגאַנג, אויף די וואָקזאַלען און פּריוואַטע גע־שעפטען.

אין די וואַרענהייזער, ביי די פערקויף־שטעלעס, פער'חתמ'עטע צדקה־פּושקעס מיט די געהעריגע צו־שריפטען, וואָס בעטלען זיך נישט מעהר ווי איין פעניג פאַר די אָרימע, פאַר ווינטערהילף, לויט די צאָהל צושטעלטע און צוהאָנגענע פּושקעס אין פּריי־וואַטע און עפענטליכע ערטער, קאָן מען אויך אָפּ־שאַצען די צאָהל נויטבעדערפטיגע! איך האָב זיך פונדעסטוועגען אין א „וואַרענהויז" אוועקגע־שטעלט קעגענאיבער אזא פּושקע, כדי צו זעהן ווי־פיל מענשען וועלען זיך פּרובען אויף אָט דעם הילפס רוף און אריינוואַרפען פאַר דער ווינטער־הילף נישט מעהר ווי איין פעניג, איך מוז זיך מודה זיין, אז איך האָב זיך נישט דערוואַרט אפילו צו זעהן איין בעל צדקה, איך בין געשטאַנען א ערך פון צוואַנציג מינוט, אז א חוץ דעם, וואָס עס איז נישטאָ קיין חשק איז טאַקע משמעות נישטאָ דער איינער פעניג!

בערלין איז אויך דעקאָרירט מיט... ליידיגקייט. איך בין אין משך פון א האַלב יאָהר שוין דאָס דרי־טע מאָל אין בערלין, יעדעס מאָל קומט אָן לייכ־טער אריבערצוגעהן פון איין טראָטואַר אויפ'ן אַנ־דערן. מען דערצעהלט מיר, אז טויזענדער מענשען, וואָס האָבען נאָך געהאַט אין 35־טען יאָהר דער־לויבנישען צו פאָהרען אויף אייגענע אויטאָס האָבען צום יאָהר 36 נישט ארויסגענומען אזעלכע דערלויב־נישען. פאַרוואָס? עס איז קלאָר, פאַר געשעפט זע־נען זיי מעהר נישט נויטיג און פאַר אייגענער בע־קוועמליכקייט קאָן מען זיך נישט פערגינען. די שוץ לייט אויפ'ן אַלעקסאַנדער פּלאַץ האָבען וויניגע אַרבייט צו רעגולירען דעם פערקעהר און אויף קור־פירסטענדאַם קאָן מען אויך בריוח שפּאַצירען.

לענג אויס די קורפירסטענדאַם דערפיהלט מען די ווירקונג פון דער „ראַסען־שאַנדע", די ליידיגע קאַ־פע־הייזער, וויין־קעלערס און ביר־שטובען, גראָד זענען די אַלע קאַפעען און רעסטאָראַנען מעהר גע־פּוצט ווי שטענדיג, אביסעל פּאַריזעריש אילומינירט, דאָס שטענדיגע שטילע, געדעמפּטע שטימונגס־ליכט, מיט וואָס דאָס בערלינער ערשט קלאַסיגע קאַפע־הויז אין מינכענער סטיל האָט זיך אויסגעצייכנט איז איצטער נישטאָ. שרייעריש, מיט גרויסע ליכט רעק־לאַמע און הילכיגע אָרקעסטערס. נאָר עס איז א רח־מנות אויף די מוזיקאַנטען, וואָס דאַרפען רייסען זייערע לונגען פאַר ליידיגע טישלעך. די קעלנער קוקען ארויס אין דרויסען, דורך די שויבען, ווי יו־דישע סוחרים אין די קליינע שטעטלעך אין א חגאַ־טאָג פאַר די קראָמען. און קוים קומסטו אריין אין אזא רעסטאָראַן, ווייסט מען גאָרנישט וואָס מיט דיר צו טון, עס מאַכט דעם איינדרוק, אז מען גרייט דיר אָהן געלד צו געבען עסען, אבי די טישלעך זאָלען נישט פערשעהמט ליידיג שטעהן.

און גראָד בין איך געזעסען אין אזא רעסטאָראַן מיט א יודישען תושב אין בערלין, און מיר האָבען איבערגעלייענט א יודישע אויסגאַבע צו די מענדע־לע פייערונג, ארויסגעגעבען אין בערלין, דעצעמ־בער 1935. דער קעלנער, די מוזיקאַנטען, דער באַ־לעבאָס האָבען בעהאַנדעלט מיט דער גרעסטער העפ־ליכקייט, און ווי איך האָב געקענט בעמערקען, גלייכ־צייטיג מיט ציטער. עס איז איהם געוועזען שלעכט מיט אונז, אָדער עס איז ביטער אָהן אונז. יודען זענען געוועזען דאָס רוב שטאַם־געסט אין דעם קאַפע־הויז, און צו זיי אויסלענדער. פאַר יודען איז נישט דער־לויבט דאָרט אריינצוקומען (עס איז א קאַבאַרעט־קאַפע) און אויסלענדער קומען נישט. מען ברענגט מעהר נישט דאָס געלד פון ווייטען אמעריקא, כדי עס דורכצולאָזען אויף קורפירשטענדאַם, די דייטשען גופא, אפילו די בעמיטעלטע און רייכערע, ווילען אויך נישט „רייסען די אויגען" פערברענגען אין די באַרען, ווען איבער'ן לאַנד איז צוהאָנגען צדקה־פּושקעס... עס לוינט איהם נישט.

שטעהען זיי אזוי, די רעסטאָראַנען, קאַפעען, באַרען, וויין־קעלערס, ביער־שטובען, קאַבאַרעטען און נאַכט־לאָקאַלען, קיין האַקענקרייצען הענגען נישט ווי אמאָל, איבער זייערע טירען, אולם א סגולה אז דאָרט קאָן זיך דער אויסלענדער (און אפילו דער יוד, אויב ער וועט נישט ווערען אויפפאַלענד) נע־מיטליך און גליקליך פערברענגען. די גרויסע רעקלאַ־מע ליכט שרייען אין דער אָפּגעליידיגטער ברייטער גאַס אריין. נאָר אזוי ווי עס איז טויט אין דרויסען, אזוי איז אָפּגעשטאָרבען דער אינווייניג. וואָלט איך דאָס שטאַרק בעדויערט, וואָלט איך ווי מיין בערלי־נער פריינט, וואָס איז פערליבט אין בערלין, אויסגע־זיפצט מיטן פסוק פון איכה:

— בערלין, דער צענטער פון דער וועלטער מע־טראָפּאָליע פון אייראָפּע, וואָס איז פון דיר געוואָ־רען? — — —

— 3 —

צו די הונדערטער גאַסען מיידלעך וואָס דרייען זיך ארום לעבען שלעזישען באַהנהויף, נאָהענט צום אלעקסאַנדער פּלאַץ, און אפילו איצטער שוין ביים בילאָוו־פּלאַץ, זענען צוגעקומען נאָך א סך — געווע־זענע דינסטמיידלעך, וואָס מען האָט זיי ארויסגעראַטעוועט פון „ראַסען שאַנדע" פון די יודישע הייזער.

א גרויסער טייל פון זיי האָט מען געטון „טובות" מען האָט זיי אריינגענומען אין ספּעציעלע אזילען!.. זיי האָבען געאַרבייט שווער פערדינט זייער ברויט און אויף א מלבוש, געהאָלפען געשטיצט אייגענע אין דער איצטיגער שווערער צייט, האָט מען זיך אויף זיי „מרחם" געוועזען, צו דער גרויסער אַרבייטסלאָזע אַר־מעי איז צוגעקומען העכער דרייסיג טויזענט שטי־בענמיידלעך. נישט זיי אליין, נאָר זייערע משפּחות, זענען אין דער גרעסטער נויט און אין נאָך גרעסע־רער פערצווייפלונג. נישט אַלע האָט מען איינגעאָר־דענט אין די אזילען. און נישט אַלע זענען גרייט צו גיין אויף קאַרגען בעטעל ברויט אין די אזילען. אנ־דערע זענען געוועזען געוואוינט פיל־ווייניג צו א בע־קוועמער לעבען, א גרויסע צאָהל קומען, ווי מאַראַ־נען און געהיים. אויף זייערע געוועזענע יודישע אַר־בייט־שטעלעס און אונטערפערהאַמערטע טירען העל־פען זיי אין דער הויז־ווירטשאַפט קריגען דערפאַר בע־צאָהלט, איינשטעלענדיג אי זיך אי זייערע באַלע־באַטימס פריהייט. נאָר גוט ברעכט אייזען, אַנדערע קומען בכלל צו זייערע באַלעבאַטים נאָך שטיצע. נאָך הלוואות פערזיכערענדיג אז „עס וועט זיך נאָך בייטען" וועלען זיי ווידער ביי זיי דינען. וואָס אַחוץ עס „וועט זיך בייטען" איז קלאָהר — דער רשעים.

און נאָך אַנדערע, וואָס האָבען קיין אַנדער אויס־וועג נישט, האָבען זיך איבערגעגעבען די אָרימס פון דער גאַס. און די „גאַס" בעטאָנט אָט די ביטערע אי־ראָניע, היטלער האָט זיי, די הויז־אַרבייטס מיידלעך געראַטעוועט פון ראַסענשאַנד, אויגען פון א יודישען באַלעבאָס, אָדער באַלעבאָס זיהנדעל, זאָלען נישט פאַלען אויף זייער אריש העל לייב. איצטער האָט זי זיך לייכט איבערגענומען די לעהרער פון די גאַס־חברטעס, און ווינקען און שעפּטשען פאַר יעדען פאַרבייגייענדיגען אריער צי נישט אריער, אבי אויף א ברויט פאַר זיך און פאַר איהרע נאָהענטע.

— 4 —

די „שטירמער" - קעסטלעך די פּראָפּאַגאַנדע־פּלאַקאַטען, די העסליכע יודען קאַריקאַטורען זענען צוגענומען געוואָרען פון לעבען די וואָקזאַלען און מען האָט זיי אוועקגעשטעלט אין די זייטיגע גאַסען, אין די אַרבייטס קוואַרטאַלען, ביי די באַזאַרען און מערק, וואו די פּשוטע דייטשע הויז פרוי גייט איינ־קויפען (אויב זי האָט נאָר פאַר וואָס און אויב מען קריגט נאָר וואָס...) דער שכל איז א פּשוטער, ביי די וואָקזאַלען דרייען זיך אויסלענדער און דורכ־רייזענדע, אין די צענטראַלע גאַסען קאָנען נאָך קו־מען טוריסטען, דאָס איז געשמאַקלאָז, דאָס ווייסט מען אליין, פאַר דעם פרעמדען מוז מען זיין אין דער פעל. דאָס האָט א סך געקאָסט דייטשלאַנד. די אייר־גענטומער פון די פאַר־אַנשטאַלטען און דערהאָלונגס פּלעצער האָבען שוין נישט איינמאָל בעקלאָגט זייער פּראָטעסט וואָס מען האָט זיי געמאַכט יודען־ריין. דאָס שפּילט אויף זייער קעשענע. אויסער דעם: אין אויסלאַנד האַלט מען אוים טוריסטיק פּראָפּאַגאַנ־דע אַגענטען מען גיט אַלערליי הנחות אבי צו קו־מען אין דייטשלאַנד, און חוץ דעם, די פאַרשטייע־נדיגע אָלימפּיאַדע, דער היטלעריזם קאָן זיין „סוחריש" אז מען דאַרף.

איבעריגענס, אויף די צענטראַלע גאַסען האָט די אַנטי יודישע פּראָפּאַגאַנדע סיי ווי נישט דעם בע־שטימטען צוועק. מען דאַרף רייצען קעגען יוד די אָ־רימקייט, די אַרבייטער און פאָלקס־מאַסען, און גראָד צו זיי קלעפּט עס זיך נישט צו, גראָד זיי קויפען ביי יודען הינטען־ארום. גראָד זיי, די מאַסען פון די אַר־בייטער קוואַרטאַלען האָבען זיך די ערשטע דערקענט אויף דעם גרויסען שווינדעל, און מיט דעם אָפּלענ־קען זייער צאָרן צו דעם דריקענדיגען רעזשים.

האָבען זיך די „שטירמער" - קאָלפּאָרטערען אין זייערע גרויע פּאַלערינעס איבערגעטראָגען אין אָט יענע קוואַרטאַלען מיט וואָרט און בילד שרייען זיי אויס דעם גיפט וואָס די נאַצי־פיהרער ליגען זיי אַר־ריין אין די מיילער.

א דעבאטע וועגן חבת־ציון

(זכרונות) • פון ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

ליך ביי מיין קומען קיין ריגע האָב איך זיך העהן מיט מיינע פריינט פון די קינדער יאָהרען, מואיל גורעוויטש און באַרים רייזוס, וואָס האָבען ט געשטודירט כעמיע אין דעם ריגער פּאָליטעכ־ם, און זיי האָבען מיך אריינגעפיהרט אין א נייעם בעקאַנטע, זייערע נאָהנטערע חברים פון דעם ליטעכנישען אינסטיטוט, צווישען זיי האָט זיך אָ־ אויך געפינען מוזנער א גוטער חבר נאָך פון לער יאָהרען, א קריסט מיט דעם נאָמען קאָלאָר, מיר האָבען ביידע זיך זעהר דערפרייט ביי אומדערוואַרטעטען בעגעגענען זיך.

די שטימונג, וואָס האָט געהערשט ביי אָט דער שטודירענדער יוגענד מיט וועלכער איך בין בע־ט געוואָרען איז געווען א ערנסטע און פאַר מיר טכסט סימפּאַטישע, דער פּאָליטעכניקום איז נאָך לט געווען א ריין דייטשער בילדונגס־אנשטאַלט א מאַיאָריטעט פון באַלטיש־דייטשע סטודענ־ אָרגאַניזירטע אין פערשידענע „קאָרפּאָראַציעס" האָבען זיך אויפגעפיהרט לויט דעם אַלט־אייב־העלטען לעבענס־שטייגער פון דער דייטשער סטו־נטענשאַפט. קיינער פון מיינע בעקאַנטע האָט צו ראַגע „קאָרפּאָראַציעס" נישט געהערט, די יו־ישע סטודענטען זענען געווען אָרגאַניזירט אין א בע־ער „פעראיין". די מאַיאָריטעט זייערע איז גע־ רוסט מיר, נעגייגט צו דעם פּאַלעסטינאָפילענ־. דער פעראיין ווי א גאַנצער, האָט אָבער נישט גע־ קיין וועלכע עס איז אידעאישע פיזיאָגנאָמיע האָט נאָר געדינט די צוועקען פון עקאָנאָמישער אלטהילף.

קיין רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס זענען דע־לט אין ריגע נאָך נישט געווען, על כל פּנים האָ־ נישט איך, נישט מיינע פריינט נישט געוואוסט. די מיר בעקאַנטע סטודענטנשאַפט האָט מיט סטה געשילדערט און געאַרבייט אין די לאַבאָראַ־ריעס און האָט אויך ארויסגעוויזען א ערנסטען וויסענשאַפטליכען אינטערעס, וואָס איז זיכער געווען, — ווייניגסטענס, צום גרעסטען טייל — א דאַנק דער לעהר־טעטיגקייט פון דעם הויפּט פּראָפּע־סאָר פאַר כעמיע, ווילהעלם אָסוואַלד, וואָס איז שפּע־טער בעריהמט געוואָרען נישט נאָר ווי א געלערנ־טער, נאָר אויך ווי א בעדייטענדיגער פילאָזאָפישער דענקער, ווי דער מחבר פון אַנ'אייגענער פילאָזאָפי־שער וועלט אַנשויאונג. דער „ענערגעטישער", דער „ענערגעטיזם" האָט להלוטין געלייקענט די עקזיס־טענץ פון א וועלכען עס איז מאַטעריעלען יסוד אין דעם וועלט־בעשאַף, און נישט צום קלענעם טייל האָט זיין דערפאָלג אין דער פילאָזאָפישער געדאַנ־קען וועלט געשטאַמט דערפון וואָס גראָד א ספּע־ציאַליסט א כעמיקער, וואָס האָט זיין גאַנצען לעבען געהאַט צו טון מיט דער „מאַטעריע" מיט איהרע פיזיקאַלישע און כעמישע אייגענשאַפטען, האָט אויס־געפונען אז אין דער „מאַטעריעלער" וועלט איז די „מאַטעריע" נאָר אויף דער וועלט נישטאָ.

צי אָט די, מיר בעקאַנטע שטודירענדיגע יוגענד האָט ביז מיין קומען קיין ריגע זיך אויך אינטערע־סירט מיט סאָציאַל פּאָליטישע פּראָבלעמען בכלל און מיט די פּראָבלעמען פון דעם רוסישען סאָציאַל רע־וואָלוציאָנערען קאַמף בפרט, ווייס איך נישט אָבער ווען אין אונזערע געשפּרעכען זענען די דאָזיגע פראַ־גען ארויפגעשוואומען האָב איך בעגעגענט ביי איהר אי א טיפען אינטערעס צו זיי, אי א שטאַרקע סימ־פּאַטיע צו דער פּאַרטיי „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ".

איך געדענק נישט, ביי וועמען עס איז צוערשט אויפגעקומען דער געדאַנק, אז אין ריגע זאָל גע־גרינדעט ווערען א סטודענטישער הילפס־קרייזעל פאַר דער „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ". מיר איז דער גע־דאַנק געווען זעהר צום האַרצען, איך האָב זיי צו־געזאָגט צו בעזאָרגען זיי מיט דער ליטעראַטור פון דער פּאַרטיי, ווי מיט די אונטערערדישע שריפטען בכלל, און זיין דער פערמיטלער צווישען זיי און דער רעוואָלוציאָנערער וועלט. איך וואָלט דאָס געקאָנט טון צי פון וויטעבסק, ווען איך וואָלט געמוזט מיך אומקעהרען אהיים, צי פון פעטערבורג, איך בין אָבער געווען מעהר ווי זיכער אז איך וועל פון ריגע נישט פאָהרען צוריק קיין וויטעבסק.

אין איינעם א אָווענט האָט זיך אָט דאָס קריי־זעל געגרינדעט אין גאָר א געהויבענער גייסטיגער שטימונג, עס זענען דערביי געווען א מענשען צעהן, צי צוועלף, בעזונדערס האָט מיך געפרייט וואָס צו זיי האָבען געהערט אויך סאַמואיל גורעוויטש און באַרים רייזוס, וואָס זיי האָב איך אַלע מאָל זעהר הויך געשעצט און וואָס זייער פריהערדיגע דערווייטערונג פון דער רעוואָלוציאָנערער ספערע האָט מיך נישט וויניג פערדראָסען, פון די אַנדערע, וואָס זע־נען אריין אין דעם קרייזעל געדענק איך קאָלאָסאָוון און נאָך איינעם א גורעוויטש פון וויטעבסק, דעם עלטערען ברודער פון סעמיאָן גורעוויטש, דעם שפּע־טער גוט בעקאַנטען רוסישען רעוואָלוציאָנער - גע־שטימטען זשורנאַליסט, דעם רעדאַקטאָר פון „סמאָ־לענסקי וועסטניק". אויך מאַריאַ רייזוס און מיין יוהגנטקע קוזינע מאַשאַ וויינשטיין, זענען דערנאָך צו־געשטאַנען צו דעם קרייזעל, און די ליטעראַטור פון פעטערבורג, האָב איך געשיקט צו איהר.

דערווייל איז אָבער דער ענין „פעטערבורג" נאָך אַלץ געהאָנגען אין דער לופטען, די גרינדונג פון דעם קרייזעל האָט נאָך מעהר פערשטאַרקט מיין בעשלוס, נישט אנדערש פאָהרען אהין, צו די נייע חברים האָב איך אָבער נאָך נישט געוואָלט מיך ווענ־דען נאָך הילף. ביז איך וועל וויסען וואו דאָס האַלט מיט מיין פאָטער.

מיר ביידע זענען די גאַנצע צייט געווען זעהר פערנומען: דער פאָטער מיט זיינע געשעפטען. איך — מיט מיינע פריינט. צום „דורכשמועסען זיך", צוליב וואָס ער האָט מיך ארויסגערופען קיין ריגע, האָט זיך פּשוט נישט געמאַכט קיין געלעגנהייט, און איך האָב געדולדיג געוואַרט ביז ער וועט צוטרעטען דערצו.

איינמאָל אין אַנ'אינדערפריה ווען איך בין נאָך געלעגען אין בעט, איז מיין פאָטער אריין צו מיר, שוין אנ'אָנגעטאָנענער אויף אוועקצוגעהן „אין גאַס" און האָט ביי מיר געפרעגט צי איך קאָן מיך האַלטען פריי אויף מאָרגען שבת אָוונט. ווייל מיר זענען ביי־דע איינגעלאַדען צו איינעם א הערן קאַפּלאַן. דער־ביי האָט ער מיר דערקלערט אז אָט דער ז. קאַפּלאַן, איז דער דירעקטאָר פון דער ריגער תלמוד תורה, וואָס שטעהט נאָר אויף א חשובער הויך און ווערט געפיהרט „אויף דעם עכט דייטשען שניט". דער בעל־דבר איז אויך א הייסער חובבי ציון און א געהוי־בענער העבּרעאישער מחבר, וואָס שרייבט אונטער דעם נאָמען: „זקן". ביי קאַפּלאַנען וועל איך מיך מסתמא טרעפען מיט נאָך א פּאָר מענשען, פון די חשובע יודישע עסקנים אין ריגע.

איך האָב צוגעזאָגט דעם פאָטער, צו געהן מיט איהם אהין, הגם מיר האָט זיך גאָר נישט געוואָלט פּטרן א אָווענט אין אזא געזעלשאַפט, אז אָט דער וויזיט האָט א שייכות צו מיין ענין, איז מיר דע־מאָלט אויפ'ן זינען נישט ארויף.

ווען מיר זענען געקומען צו קאַפּלאַנען איז שוין ד' שטוב געווען פיל מיט מענשען. דאָס רוב זענען גע

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

משמעות האָבען די אַרגומענטען פון די וועבערס נישט איבערציינגט דער מאכט, ווייל אין זיין רעסקריפּט פון 10טען סעפּטעמבער 1845 האָט דער נאטשעלניק פון לענטשיצער דיסטריקט געפּוילען קאַטעגאָריש פרידמאַנען צו פערשרייבען אין די מייסטער - ביכער, ווייל „די אָנגעגעבענע מאָטיוון פון עלטסטען אמט, אַז צוליב דעם וואָס ער איז א יוד, זאָל ער האָבען אַ שעדליכען איינפלוס אויף דעם כלל וועבערישע פאַבריקאַנטען, זענען פריהצייטיגע נבואות'ן, וועלכע זענען איהם ביז איצט נישט דערוויזען געוואָרען און צוליב דער סבה קען מען נישט אומוואַרפען די פאַרגעשריבענע פון דער רעגירונג אָרדנונג, אַז יעדער בעל-מלאכה, אומאָפּהענגיג פון זיין אמונה זאָל ער געהערען צו זיין ענטשפּרעכענדיגען צעך".

פרידמאַן האָט זיין אונטערנעהמונג וועלכע ער האָט מיט אַזוי פיל מיה פערטיידיגט, געפרובט אין די שפּעטערדיגע יאָהרען צו פערברייטערען: אין 1885, צייגט זיין אַנשטאַלט 11 וואַרשטאַטען און בעשעפטיגט 18 מאַן, (דערונטער 5 מייסטערס) און די ווערט פון זיין פּראָדוקציע (ביינוועל און וואָל־אויסאַרבייטונגען) בעטרעפט זעקס טויזענד פינפהונדערט רוסישע זילבער רובעל, אין די יאָהרען 1860—1861 בעשעפטיגט ער 22 מאַן, און דער ווערט פון זיין פּראָדוקציע דערהייבט זיך, ביז 10 טויזענד 246 רובעל יעהרליך. בכדי אין די קריזיס יאָהרען 1862—1863 ווידער אַראָפּצופאַלען אויף 8 טויזענד 500 רובעל. גראַד ווי ליקערניק, איז פרידמאַן געאכט געוואָרען פון דער שטאָטישער בעפעלקערונג און בעטייליגט זיך אין פערשידענע געזעלשאַפטליכע אקציעס, אַזוי למשל, איז ער אין 1861 אריין אין קאָמיטעט פאַר אויפזיכט איבער די אַרבייטסלאָזע וועבערס, אלס פערטרעטער פון די יודישע פאַבריקאַנטען.

צי האָט פרידמאַן, קעמפענדיג פאַר זיין אריינטריט אין וועבער־צעך געהאַט אין זינען נאָר די פאָרמעלע זייט, ד.ה. צו בעקומען דעם טיטול צעך־מייסטער ? הגם טעאָרעטיש, לויט דעם צעכען־געזעץ פון 1816 זענען פריי־פּראַקטיצירענדיגע בעלי־מלאכות אין זייערע רעכטען גליך געווען מיט די צעך־בעלי מלאכות, איז אָבער אין דער פּראַקטיק די לאַגע פון דעם צעך־בעל־מלאכה געווען א גינסטיגערע, אלע פעראָרדנונגען און דעציזיעס פון דער אַדמיניסטראַטיווער מאכט זענען פאָרמולירט געוואָרען, באופן אז זיי זאָלען זיין גינסטיג פאַר די צעך בעלי־מלאכות. אויסערדעם האָבען די לאָקאַלע אַדמיניסטראַטיווע מאכט - האָבער זיך נישט איבעריג אָריענטירט — ווי מיר האָבען דאָס געזעהען אין ענין פערנער און אַנדערע — און די אייגענטליכע צילען פון דער פערפליכטענדיגער געזעצגעבונג און האָבען אָנגענומען א ווידערוויליגע שטעלונג געגען די פריי־פּראַקטיצירענדיגע בעלי - מלאכות „פּושערס", א חוץ דעם האָבען די צעך בעלי-מלאכות געהאַט א געוויסע נאָרמירונג פון זייערע רעכטען, למשל, דאָס

דער טעאָרעטישער און פּראַקטישער בעדייט פון וועבער־מייסטער־בריף

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

רעכט צו ציכענען זייערע אויסאַרבייטונגען, פערזיכערונגען אויף'ן פאַל פון קראַנקהייט, שטיצע פאַר אלמנות אד"ג. דאָס געהערען צום צעך האָט אויך געהאַט א געוויסען מאָראַלען בעדייט, עס האָט משפיע געווען אויף דעם צוטרוי צו דעם געגעבענעם בעל־מלאכה מצד דער קליענטעלע און אפשר אויך, דער פינאַנץ מאכט. דאָס בעקומען אַליין דעם צעך־מייסטער טיטעל, האָט פאַר דעם יודישען בעל־מלאכה נישט געהאַט, נאָר א טעאָרעטישען בעדייט.

דערווייל אָבער צוליב דער אַנוואַקסענדיגער איבערהאַנג פון די מאָדערנע רעפאָרמען און ווירטשאַפטליכע לעבענס־פּרינציפּען האָבען די צעך־פערזאַמלונגען אָנגעהויבען צו פערלירען וואָסאַמאָל מעהר פון זייער בעדייט. ווידער די פערשידענע, וואָסאַמאָל אויספּיי ארויסגעגעבענע דערקלערונגען פון דער רעגירונגס קאָמיסיע פון אינערליכע ענינים צו דעם געזעץ פון 31טען דעצעמבער 1816, האָבען דערמאָהנט דעם שוין איינמאָל פעסטגעשטעלטען פּרינציפּ, וואָס האָט דערלויבט צו פיהרען מלאכות און קונסטען צו מעטשען, וועלכע געהערען נישט צו קיין שום צעך, נאָר אויפן סמך פון זייערע דערוואַרבענע קאָנסענסען ביי דער אדמיניסטראַטיווער מאכט.

טראָצדעם איז דער וועג צו דער וועבערישער מלאכה פאַר יודען געווען פערלעגט מיט כל'ערליי מכשולים. צוליב דעם וואָס על פי רוב האָבען זיי נישט געקענט בעווייזען אז זיי האָבען מיטגעפּראַכט א לענגערע פּראַקטיק ביי קריסטליכע מייסטערס, ווייל די דייטשע וועבערס האָבען נישט זעהר גערן גערוואָלט אָנטעהמען יודען צו דער אַרבייט און די יודישע בעלי־מלאכות, ווידער, אלס נישט קיין אָנגעהעריגע צום צעך, האָבען זיי נישט געהאַט קיין רעכט אָנצונעהמען לערן יונגלעך האָט די מאכט געקענט זיי לייכט אָפּזאָגען די בקשה ארויסצובעקומען אַנ'אַרבייטס קאָנסענס, מיט דער אויסריד, אז זיי קענען נישט די מלאכה, אָדער צוליב דעם נישט גענוגענדען בעווייז פון געשיקטקייט אין דער געגעבענער מלאכה. (אַזוי למשל האָט מען צוליב דער דאָזיגער סיבה, אָפּגעזאָגט צו געבען א קאָנצעסיע, דעם סוחר פון זיידענסחורה אין לאָדז, יצחק וויילאַגר).

אויפן גרונד פון די אַלערליי שוועריגקייטען, האָבען זיך אָנגעהויבען שאַפען אומגעזונדע בעציהונגען: ווילענדיג זיך פערזיכערען א פּאָזיטיווע דעציזיע פון דער מאכט, האָבען עטליכע יודישע רעפלעקטאַנטען זיך בעמיהט אויף אַלערליי אופנים, כדי צו נישט כשרע ארויסצובעקומען בעווייזען, וואָס זאָלען בעשטעטיגען זייער גענוגענדיגען צוטריט צו דער וועבערישער מלאכה און האָבען זיך מיט אַלערליי מיטלען פערזוכט אין מייסטער־בריף. (אַזוי למשל האָט אלי היימאַן צו זיין בקשה וועגען א קאָנסענס צוגעלייגט א וועבערישען מייסטער בריף ארויסגעגעבען דורך דעם צעך פון וועבערס אין דעם ישוב סקאַוועראָווו אונטער פּאַביאַניץ. ארויסגעשטעלט האָט זיך, אז דער בריף איז היימאַנען געוואָרען ארויסגעגעבען ביי דעם אויסמייד פון געוויסע פאָרמאַליטעטען, היימאַן האָט נישט גענדיגט דעם מין און די איבונגס־יאָהרען אד"ג. די דיסטריקט מאכט האָט פעראָרדענט היימאַנען אויסצושטרייכען פון דער מייסטער ליסטע און די צעך־עלטסטע צו ציהען צו פעראַנטוואָרטליכקייט). עס האָבען זיך אפילו געטראָפען פאַלען פון געפעלשטע מייסטער־בריף. (אין די אַקטען שטויסען מיר זיך אן אויף צוויי אַזעלכע פאַלען: שמשון קאַלינסקי האָט אין דער לאָדזער מאַגיסטראַט־ביוראָ בעליינט א מייסטער־בריף פון דעם וועבער־צעך און כאָטש מיט דער דאַטע פון 8טען נאָוועמבער 1850, דער אויספּאָרש האָט בעוויזען אז דער מייסטער בריף איז געפעלשט געוואָרען דורך דעם בירגערמייסטערס העלפער, וועלכער איז שפּורלאָז פערשוואונדען געוואָרען, לייבוש ליט האָט זיך פערפליכטעט צוצושטעלען יעקב בער בערבערגען א מייסטער - בריף פון קושעפען פאַר 9 רובעל. דער לאָדזער שטאָט - פּרעזידענט, טע גוצט אויס דעם ספּאָראַדישען פאַל און שרייבט צום לענטשיצער דיסטריקט נאַטשעלניק דעם 31טען אויגוסט 1850 : „די יודען בעזיצען די פריהייט צו פיהרען וועבעריי מיט געפעלשטע פאַבריקס־ בענס". פערלאַנגענדיג שטרענג צו בעשטראָפען די שולדיגע, טענהט ער בזה הלשון: „נאָר אזא מין טרעטען פון דער העכערער מאכט, וועט בכוח זיין אויף א געוויסער צייט צו פערהאַלטען, די שלעכטע יודישע איינגעשאַפטען, וואָס פערשפּרייטען זיך אַמאָל מעהרער"), אַזעלכע ספּאָראַדישע און פער צעלטע פאַלען האָבען דיסקרעדיטירט דעם כלל יודישע בעלי־מלאכות און וועבער אונטערנעהמונגען און האָבען געשאַדט זייער גוטען שם ביי די מאכט געבענדיגע ספערען. אַזוי למשל, האָט איינער פון מין ענינים געטעבען די מוניציפּאַלע מאכט דעם ארויסצוזאָגען פאָלגענדיגע מיינונג : „בפרט די יודען, געפונענדיג אַזוי פיל מעגליכקייטען ארויסצובעקומען קוואַליפיקאַציעס, בעמיהען זיי זיך, אונטער דעם מאַנטעל פון די דאָזיגע, אריינצושטופּען זיך אלס וועבערס און צו פערברייטערען דעם אַלגעמיינעם איינפלוס אויף דעם מין פאַבריקען און זייער שעדליכער ווירקונג זענען זיי עלול צו פיהרענען די דאָזיגע צו א פאָלשטענדיגער ירידה".

*

היינדע לעווי.

וועז

ווען דער נאַקעטער צער דערוואַכט —
ווי דער קאָליר פון א רייפע פלוים
אין מיין בענקשאַפט,
דערוואַכט מיין באָבע.
— זי נעהמט מיך איין —
אין געוויין.
טוליעט מיין קאָפּ —
אין די ווייכע פאַלדען פון איהר קלייד,
טוליעט מיין קאָפּ —

צו איהר ליבליכער שויס
מיט סאַמעט הייבל־בענדער
ווישט זי מיר מיינע אויגען אויס ; —
קינד ! — „ס'ילעבען א חלום נאָריי
„א שפּיל די גאַנצע וואָהריי.
ווען דער נאַקעטער צער דערוואַכט —
ווי דער קאָליר פון א רייפע פלוים
אין מיין בענקשאַפט,
שליס איך שלום מיט איהם...

איך, און דער ענגלישער קרוינפּרינץ!...

מאָנאָלאָג פון אַנ'אַלטען בחור

פון י. אָבערזשאַנעק

דער ענגלישער קרוינפּרינץ איז א 41־יעהריגער בחור.

(פון דער פּרעסע).

נו זאָגט, ווער איז א חכם, איך צו איהר? איך וואָס איך בין געבליבען אַנ'אַלטער בחור, צי איהר, פערהייראַטע מענער ? איך, דער פרייער פויגעל, צי איהר, וואָס געהט אין שפּאַן ווי א פערד, להבדיל.

פאַרוואָס איך האָב נישט חתונה געהאַט ? איהר מיינט צוליב פּחדנות. אז איך וועל נישט קענען מפרנס זיין א ווייב מיט קינדער, אָדער דערפאַר וואָס איך בין א שלימזל, א טויגעניש ווי אַנדערע אַלטע בחורים ? אויב איהר מיינט אַזוי, האָט איהר א טעות. איך בין נישט קיין פּחדן און נישט קיין שלימזל. איך בין א „סטו פּראָצענטאָווע מענטשטשיזנע", כ'טאַנץ נאָך היינט א „וואַלץ אַנגיעלסקי" און א „פאָקסטראָט". כ'געה אויף וויעטשאָרקעס און „זאַפּראָשעס" דאַמען מיט מעהר „שיק" ווי א „וואָדזשעסטי ליענטני כלאָפּיעץ". כ'ווייס מיך ווי נוהג צו זיין אין פרויען געזעלשאַפט. כ'ווייס ווי אזוי צו „נאַביערען" א „מלאָדע מענזשאַטקע", כ'שיט מיט קאָמפּלימענטען און זאָג „וואָיאַזשאָרסקע דאָוואָטשיפּען" אז די אויגען געהען זיי איבער. כ'בין מיר א קאַוואַליר צום „האָפּען". און לאַך פון די פערהייראַטע מענער.

און, פאַרוואָס האָב איך נישט חתונה ? ווייל ס'לוינט זיך מיר נישט. ווייל עס קאַלקולירט זיך נישט. מיט דרייסיג יאָהר צוריק האָב איך געוואָלט חתונה האָבען, האָט זיך מיר נישט געשיקעוועט. איז געווען געלד, איז נישט געווען קיין סחורה, איז געווען סחורה איז נישט געווען קיין געלד. איז שוין געווען אי געלד, אי סחורה, האָט די כלה געצויגען מיטן נעזל :

— „מען קרעטין מי שען ניע פּאָדאָבאַ"
— „טאָ יעסט זשימני דראַן"
— „טאָ ניע יעסט מאַטעריאַל נאַ מענזשאַ".

אזוי איז געגאַנגען כסדר. יעדען טאָג אַנ'אַנדערען „קוק". יעדען אָוועט אַנ'אַנדערע „ווידזעניע". גאַנצע טעג בין איך געווען פערנומען מיט „שויען" כלות, פון איין צוקערניע ארויס, און אין א צווייטע צוקערניע אריין, יעדען טאָג געזעהען אַנדערע „פּאָרטרעטלעך". שוואַרצע, שאַטינע, געלע, רויטע, בלאָנדינע און פּאַפּיעלאַטע. הויכע און דאַרע, קליינע און גראָבע, לאַנגע נעז און קורצע נעזלעך, מיט זומערשפּרענקעלעך און אָהן זומער שפּרענקעלעך. מיט שטיפלען און אָהן שטיפלען, איינע מיט א קאָקס און א צווייטע מיט א געשווירענע פּאָלקע. האָט איינע געהאַט שיינע ציינדלעך, האָט זי געהאַלטען אין איין לאַכען, און מאַניפעסטירט איהר ביסעל פּאָרצעלאַן, א צווייטע האָט געהאַט געלע פּיענקעס איז זי געווען א קנאַפּע רעדערין. און זיך „גאַליטשעט" מיט א וואָרט. כדי מ'זאָל נישט זעהען די צרות. האָט איינע געהאַט שעהנע נעגעל האָט זי גערעדט מיט די הענט, א צווייטע האָט געהאַט באָבע־נעגעל האָט זי די הענט געהאַלטען בעגראָבען אין דער מופע.

איינע האָט גערעדט „פּאָ פּאָלסקיעמו", א צווייטע האָט געשפּראָכען אויף „דאַטש". א דריטע — „פּאָ ראָסיסקו". די פערטע האָט געהאַט א פעטער אין אמעריקאַ האָט זי גערעדט „פּאָ אַנגיעלסקו". די פיפטע האָט געהאַט א העברעאישען בריפענשטעלער האָט גערעדט „עברית".

איינע האָט גערעדט וועגען מוזיק, א צווייטע וועגען טעאַטער, א דריטע וועגען קינאָ. א פערטע וועגען מאַלעריי. א פיפטע וועגען אַסטראָנאָמיע, א זעקסטע וועגען ליבע.

מיט יעדער האָב איך געמוזט רעדען אויף איהר שפּראַך. האָט זי געזאָגט אויף פּויליש :

— „צאָ סליבאַטש או פּאַנאַ?"

האָב איך געענטפערט : „דזשענקויע זאַ פּיטאַניע" — א דאַנק פאַר דער פראַגע.

האָט זי מיך געפרעגט אויף „דאַטש":

— „וויפיל אוהר האָבען וויר?"

האָב איך געענטפערט: „א קשיה אויף א מעשה".

האָט זי געזאָגט אויף רוסיש":

— „אונאָשטשייטיעס".

האָב איך געענטפערט :

— „ספּאַסיבאָ". א שיינעם דאַנק.

האָט זי צו מיר געזאָגט :

— „שאַלאָם".

האָב איך געענטפערט :

— „שאַלאָם ובראָכאָ".

מיט יעדער האָב איך געמוזט רעדען אויף איהר שפּראַך, און חיות ווי יעדען טאָג האָב איך געהאַט מינדעסטענס א דריי, פיר שטיק, און יעדע האָט גערעדט אויף אַנ'אַנדערען לשון, בין איך מיט דער צייט געוואָרען א גאַנצער שפּראַכען קענער און א סטראַשנע אינטעליגענט דערצו.

ווי האַלט איך איצט אין דער וועלט ? איך געה נאָך אויף „ווידזעניעס". דרייסיג יאָהר „שוי" איך שוין כלות. דרייסיג יאָהר זיץ איך יעדען אָוועטר אין אונזער צוקערניע. יעדען אָוועטר „פּונדעווע" איך טיי מיט טשאַסטעס, און א מזל האָב איך, אז מיינע כלות האַלטען שטאַרק פון „סלאַדיטשקע" זאַכען, און האָקען טשאַסטעס ווי נאָך א קרענק. אמבעסטען האָבען זיי ליב „טאָרטאָווע" און קרעמאָרווע. האָב איך טאַקע ערשט די היינטיגע וואָך געמאכט א חשבון אז ווען איך זאָל היינט האָבען אויף לאַנגער דעם טיי מיט די טשאַסטעס וואָס איך האָב אין משך פון די 30 יאָהר געפּונדעוועט ביים „שויען" כלות, וואָלט איך מיר געקענט עפענען א פּיערוושאָזשענדנע צוקערניע, און האָבען פּרנסה בריוח.

צי איך רעכען טאַקע צו בלייבען אַנ'אַלטער בחור ?

— כ'רעכען, אז יאָ.

— פאַרוואָס ?

— ווייל כ'זעה נישט די גלאָקען ביי אייך פערהייראַטע. ווייל מיר איז בעסער אין שלאָף ווי אייך וואַכעדיג. וואָס מ'שטיינסגעזאָגט האָט איהר, פערהייראַטע מענער ? ווילט איהר עסען, וויל אייער ווייב טרינקען. ווילט איהר שלאָפען איז אייער ווייב — וואַכעדיג. אָדער איהר „זדראַדזשעט" אייער ווייב, אָדער אייער ווייב „זדראַדזשעט" אייך. אָדער איהר היט זי אויף שריט און טריט, אָדער זי היט אייך. קומט איהר שפּעט אהיים מוזט איהר אָפּגעבען דין וחשבון :

— וואָס עפּעס אַזוי שפּעט ?

— ווי שלייעסט דו זיך ארום גאַנצע נעכט ?

— אַנ'אַנשטענדיגער מאַן כאַליעט אין דערהיים ביים ווייב. זי רעדט, מאכט יעלות, און איהר שטעהט ווי א ליימענער גולם, און ענטפערט נישט קיין וואָרט. און טאָמער פּרובט איהר יאָ רעדען, נעהמט זי די „אויבערשטע צע" און ס'ענדיגט זיך מיט דער קעהר־בערשט, דאָס אייגענע איז אויך פערקערט ווען אייער יודענע „זאַבאַוויעט" זיך ערגיץ און פערגעסט ווי שפּעט ס'איז, דעמאָלט רעדט איהר, און זי — שווייגט.

נו, פרעג איך אייך, איז דאָס א לעבען ? איהר זענט דאָך א שקלאַף, אַנ'אַרעסטאַנט ביי זיך אין שטוב. אָבער איך ? איך בין מיר א פרייער פויגעל ווייל איך, פלי איך וויפיל איך וויל, און ווען איך וויל. איך האָב א בריחה אינגאַנצען נישט אויפשטעהן, און קיינער וועט מיר קיין דעה נישט זאָגען. איך עס, וואָס איך וויל און ווען איך וויל. איך קום אהיים איבעריג צו מאָרגענס. איך וואוין מיר א קאַוואַלערקע. און יעדען חודש, האָב איך אַנ'אַנדערע „פּשיסטאַינע" בעל־הביתטע. יעדען חודש איך מיר איין ס'קישען מיט דער קאָלדרע. דעם טען קאָפּעלוש דעם אָפּגעשאָסענעם שלום־ראָק מיט טשייניק און ציה מיך איבער אין א נייער דירה. כ'ווייס נישט פון קיין ווירטסליים. פון קיין וועכלען. פון קיין קאַמאָרניקעס. כ'לעב מיר ווי גאָט געבאָטען. און איך דאַנק און לויב גאָט, וואָס בין געבליבען אַנ'אַלטער בחור. וואָס איך בין נישט קיין פערד, און געה נישט אין שפּאַן.

וואָס פאַר א חכם איך בין. האָב איך ערשט זעהען די היינטיגע וואָך. שטעלט אייך פאָר אזא לישער קרוינפּרינץ א בחור, וואָס האָט פּרנסה שדכנים האָבען איהם אָפּגעריסען די פּאָלעס. א נער יונג ווי א בוים. פּאָוואָדזעניע האָט ער מעהר מיר, פּרנסה געבען א פרוי קען ער. ער קאָן אפילו פערגינען צו האָבען א שווינגער אויך. האָט ער אויך „געשוין" יעדען טאָג אַנ'אַנדערע כלה. יעדען טאָג איז ער מיט אַנאַנדערע כלה געגאַנגען אין אַנ'אַנדערע צוקערניע, און געפּונדעוועט מיט טשאַסטעס .

נו, און דאָך ? און דאָך, איז ער געבליבען אַנ'אַלטער בחור, ער איז גרייט באַדיי אָנצוטון א דעל און חתונה האָבען ווייל ער נישט.

נו, פרעג איך אייך. אז אזא קרוינפּרינץ וויל נישט חתונה האָבען, טאָ פאַרוואָס זאָל איך וועלען ?

איצט פרעג איך אייך :

ווער איז מעהר חכם, איך, וואָס כ'בין געבליבען אַנ'אַלטער בחור, צי איהר פערהייראַטע מענער די גרעסטע חכמים זענען מיר צוויי :

איך, און דער ענגלישער קרוינפּרינץ !

...ין הויכער...

...שד" גוגענהיימען אין שטוב. דער באַלעבאָס,
...נהיים און משה מענדעלסאָן ביים שאַך).

מענדעלסאָן:
...קעניג... הי גוגענהיים, גיט אַכטונג:
...איז דער קעניג אין געפאַהר...

הי גוגענהיים:
...אל!.. און מיר דערמאָנט ער, ראַבי...
...איהר, הי מאָזעס, זענט געוועזען אין א
סכנה
...אונזער מלכות, פרידריך, ירום הודו...

מענדעלסאָן:
...יקלען... נאָר נישט געפעהרליך —
...ס׳זאָל נישט זיין —
...ציעניג האָט נאָך מורא פאר דעם שכל,
...קריגט דעם אָפּשיי...
...שכל איז מען נישט געוואוינט —
...ס׳שרעקט א ביסעל...

הי גוגענהיים:
...איז עס דען געשעהן?

מענדעלסאָן:
...גרק געוועהנליך:
...א גרויסער קעניג אונזערער און דער גע-
בימער
...אויך — פאר קיין שום יוד געדאַכט — א
שלעכטער שרייבער,
...דאַרף עס נישט צו דער פרנסה —
...דאַרף עס נישט צו ווייבער,
...פעהלט איהם נישט צו פּאָליטיק,
...נישט צום גליק,
...דאָך ער שרייבט געמיינע, זעהר שלעכ-
טע פערזען —
...ע, אָט סתם א פּריווילעגער הויקער...
...האָב איך שריפטליך אָט די קעניגליכע
...שוואכקייט זיינע שטאַרק געטאַדעלט...

הי גוגענהיים:
...עפענטליך?..
...קאָן מען דען?!

מענדעלסאָן:
...עפענטליך! איך האָב געזאָגט דעם אמת —

הי גוגענהיים:
...קליך!... נו, ווייטער, ראַבי?

מענדעלסאָן:
...טער — האָט מען מיך גע׳מסרט:

„Als Jude die Ehrfurcht gegen
des Koenig's allerhoechste, geheiligte
Person im frechen Urteil ueber
dessen Poesie hinauszusetzen"...

הי גוגענהיים:
...ווייטער?... ווייטער?...

מענדעלסאָן:
...מסרט — און געשיקט מיך רופען פונם
שלאָס

...סאַנסוסי —
...אויך, ווי איהר, מיין גנעדיגער הי
גוגענהיים,
...האָט מיך דאָרט געפרעגט,
...האָב איך עס געוואַגט
...ווייזען דעם קיניגליכען דיכטער?
...האָט געפרעגט מיך שאַרף און מיט א
בייזער,
...וואָס כ׳האָב זיי, ווי געזאָגט, געענט-
פערט:

„Wer Verse macht — schiebt Kegel,
Und wer Kegel schiebt,
Sei er Koenig oder Bauer,
Muss sich gefallen lassen,
Das der Kegeljunge sagt,
Wie er schiebt"...

הי גוגענהיים:
...צענד!.. ווייטער?

מענדעלסאָן:
...ווייטער — גאָרנישט!
...האָט מיר אָט — איהר זעהט? —
...הויקער נישט אַראָפּגענומען...
...האַלט איהם פעסט ביי זיך,
...שרעק זיך נישט...
...ניכער שרעקט מען זיך פאַר מיר...

הי גוגענהיים:
...ס וויל איך, אמת, זאָגען, ראַבי...

מענדעלסאָן:
...אָס ווילט איהר זאָגען, גנעדיגער הי
גוגענהיים?

...איז מיין פערלאַנג צו הערען,
...ס האָט אייך געזאָגט
...פיל-געשעצטע טאָכטער אייערע,
...צנועה׳דיגע פרומעט בת אברהם שתחי׳...
...ך זי, הי גוגענהיים...

הי גוגענהיים:
...פערעהרטער ראַבי...
...ל איך עהרליך זאָגען?

מענדעלסאָן:
...עהרליך.

הי גוגענהיים:
...האָב עגמת נפש.

מענדעלסאָן:
...שאַדט נישט...

דעם עגמת נפש לייגט אַרויף אויף מיר...
איך וועל אריבערטראָגען...
מיר זענען קינדער פון א פאָלק —
הי גוגענהיים,
וואָס גאָט בעשאָנקען האָט אין מדבר נאָך
מיט א באַרג —
אַ הויקער פון געדולד,
דער הר סיני און דאָס עם קשי עורף
זענען ווערט זיך אייגס דאָס צווייטע,
און קיין שום לאַסט און צער עס קאָן אונז
נישט דערדריקען — —
הי גוגענהיים... וואָס האָט געזאָגט דאָס פריי-
ליין פרומעט?

הי גוגענהיים:
אָ, ראַבי מאָזעס...
געדענקט איהר, אין דעם באַד פירמאָנט
איך האָב אייך אָנגערטרויט:
—„ראַבי מאָזעס, מיר פערעהרען אייך...
„צום-מעהרסטען אָבער איז בעגייסטערט
„פון דער קלוגשאַפט אייערער מיין טאָכטער...
„געדענקט איהר — כ׳האָב געזאָגט:
„עס וואָלט געווען פאַר מיר דאָס העכסטע
גליק
„צו האָבען אייך, ר׳ מאָזעס פאַר אַני-איידעם...
„מיין טאָכטער, פרומעט, וועט זיך פרייען
אייך צו זעהן —
„איך האָב איהר פיל דערציילט פון אייך"...
אַזוי האָב איך געזאָגט!

מענדעלסאָן:
איך האָב איהר נעכטען אויך דערציילט א סך—
פון אַלץ וואָס פרויען קאָן צום מעהרסטען
אימפּאָנירען:
פון פילאָזאָפיע און מעטאַפיזיק פון די דאַ-
מען-מאָדעס...

הי גוגענהיים:
נו, זענט איהר דאָך, געשעצטער ראַבי
אַ דענקער — דער „יודישער סאָקראַטעס",
א גרויסער מאַן,
אַ קלוגער מוח...

מענדעלסאָן:
יאָ, אָבער כ׳וויל וויסען, גנעדיגער הי גוגענ-
היים, וואָס זי...
וואָס זי געזאָגט האָט וועגען מיר...

הי גוגענהיים:
א גרויסער חכם זענט איהר —
וועט איהר נישט דעם קינד פאַראיבל נעמען...

מענדעלסאָן:
אַך, זאָגט שוין!..

הי גוגענהיים:
זי האָט געזאָגט —
א שרעק האָט זי ארומגענומען,
ווי נאָר זי האָט דערזעהן אייך...
ווייל... איהר...

מענדעלסאָן:
ווייל כ׳האָב אַ הויקער?..

הי גוגענהיים:
(שאָקעלט מיטן קאָפּ) לײדער...

מענדעלסאָן:
יאָ... לײדער... (מ׳קלאַפּט אין טיר)

פרומעט:
(איהר שטימע פון יענער זייט טיר)
פּאַפּאַ! מען קען אריין?...

מענדעלסאָן:
(צוטראָגען) לײדער... איך האָב עס אויך אַזוי
געטראַכט!..

ביטע... קומט אריין!

פרומעט און איהר חברטע רויזליין קומען
אַריין.

פרומעט:
אַך, ס׳איז אַ גאַסט... פּאַפּאַ!...
פאַרוואָס׳טו נישט געזאָגט?...
הי מאָזעס מענדעלסאָן פון דעסאַו —
דער „דייטשער פּלאַטאָ",
דער „יודישער סאָקראַטעס"... (שטעלט פאָר)
מיין פריינדין — רויזליין...

מענדעלסאָן:
(פערבויגט זיך)
איך האָב עס אויך אַזוי געטראַכט —
הם... א רויז!...
און איך — א דאָרן...

רויזליין:
אַך, הער מענדעלסאָן —
דער פריינד פון אונזער דיכטער לעסינג...

מענדעלסאָן:
אַני-אַנגעשטעלטער פון דער פירמע בערנאַרד
אויס בערלין —
יאָ, איך אַליין — דער מייסטער פון די מוס-
טערן פון דאַמען-שטאָפען...
בוכהאַלטער פון בערוף
און דאָך „געטויפטי" אויף חכמת פילאָזאָפיע,
וואָס זוכט די אַלע אומרעכט אין די רעכט
פון גוט און שלעכט
בערעכטיגען פאַר אַלע...

פרומעט:
די רעכט בערעכטיגען... אָ, העררליך!
וואָס זאָגסטו, רויזליין?

רויזליין:
(שטיקט דאָס געלעכטער) העררליך!

הי גוגענהיים:
איהר וועט מיר מוחל זיין א ווילע, ראַבי
מאָזעס,

אַ שטיל סטיל־שפּיל[*]

וואָס כ׳וועל דאָ איבערלאָזען אייך,
אין דער געזעלשאַפט פון די דאַמען!
(צו די מיידלעך)
כ׳גיי זאָגען דער מאַמאַ,
זי זאָל מכבד זיין דעם גרויסען גאַסט,
דעם גאַסט דעם טייערען מיט כיבוד —
ווי עס פּאַסט!

פרומעט:
פּאַפּאַ! מיר וועלען ביידע
געבען זיך די מיה:
פערוויילען זיך מיט רייד
פון פרייד - פילאָזאָפי!

רויזליין:
כי-כי, פילאָזאָפי...
פילאָזאָפי פון פרויען איז פערוויילונג —
נישט וואָהר, הי מענדעלסאָן?

פרומעט:
נישט וואָהר, הי מענדעלסאָן?

מענדעלסאָן:
(פערבויגט זיך)
יאָ — די שיינקייט פריידיגע עס איז די טו-
גענד פון די פרויען...

פרומעט:
אַך, זאָ! הי מענדעלסאָן —
כ׳האָב דערציילט פאַר רויזליין,
ווי ס׳האָט אַ גלח פאַרגעלייגט אייך,
איהר זאָלט זיך שמדין,
און וואָס איהר האָט דערויף געענטפערט.

רויזליין:
זי קאָן זיך נישט דערמאָהנען, ווי עס קלינגט
דער פערז...

פרומעט:
ווי קלינגט עס?

פרומעט:
זאָגט עס אונז...

מענדעלסאָן:
(שמייכעלט) איך בין בוכהאַלטער, ווי בעקאַנט,
און קויפמאַן —
אז כ׳גיב עפּיס — דאַן מוז איך וואָס בע-
קומען...
וואָס קריג איך, אז כ׳וועל זאָגען?

פרומעט:
— איהר וועט שוין זעהן, הי מענדעלסאָן...

רויזליין:
מיר האָבען שוין בעשלאָסען...

מענדעלסאָן:
קריג איך, הייסט עס?

ביידע מיידלעך:
איהר וועט זעהן...

מענדעלסאָן:
(שמייכעלט) ס׳וועט זיין א ריוח והצלה...
צי אפשר א פערלוסט גאָר —
(אָפּאַרט): ווי וואונדערבאַר,
צווישן פרויען—ווערט דער פילאָזאָף א נאַר...

רויזליין:
מיר האָבענ׳ס גוט געהערט, הי מענדעלסאָן—

פרומעט:
און... לוסט דערפאַר עס ווערט זיין שכר...

מענדעלסאָן:
אַלזאָ, געוועזען איז׳ס אַזוי:
עס האָט דער גלח, טעלער איז זיין נאָמען,
געשריבען האָט צו מיר אַני-איינלאַדונג,
איך זאָל זיך טויפען —
געשריבען העכסט-פּאָעטיש — ארויסגעזונגען
און ס׳האָט די איינלאַדונג אַזוי געקלונגען:

„An Gott, den Vater, glaubt Ihr schon,
So glaubt doch auch an seinen Sohn,
Ihr pflegt doch sonst bei Vaters Leben
Dem Sohne gern Kredit zu geben" —

דאָס האָט ער מיר אַזוי געשריבען
דער גלח טעלער.
און כ׳האָב איהם אויך געענטפערט. —
ארויסגעלייגט איהם אויפ׳ן טעלער,
ווי מיין שטייגער — „סוחר׳שי",
נאָר אין גראַמען:

„Wie koennten wir Kredit Ihm geben?
Der Vater wird ja ewig leben!"

ביידע מיידלעך:
וואונדערבאַר!

פרומעט:
נו, רויזליין?!..

רויזליין:
וואונדערבאַר!... געטליך!

פרומעט:
וואָס האָב איך דיר געזאָגט?..

מענדעלסאָן:
(שמייכעלט) יאָ, וואָס האָט איהר צוגעזאָגט?

פרומעט:
מיר געדענקען!
רויזליין וועט אונז עפּיס זינגען...

מענדעלסאָן:
מיר וועלען הערען...

רויזליין:
גוט, כ׳וועל זינגען:
(זינגט)
אין א וועג א ווייטען — זעהר ווייטען
האָט א יונגער ריטער זיך פערמאָסטען — ווייט...
ס׳איז געווען אין אַלטע, אַלטע צייטען,
האָט דער יונגער ריטער זייער לאַנג גערייט...

פון משה בראָדערזאָן!

— ריטער, ריטער — ביזט א נאַר,
דו פערשטייסט נישט דיין פאַרלאַנג
איז דיין האַנד דען האַרט און שטאַר,
שטרעק דיין האַנד אוים און דערלאַנג.
ריטער, ריטער — קוק זיך אום —
רייט נישט ריטער, רייט נישט ווייט —
נעהם דיין כלה, האַלז ארום,
דאָ איז זי דאָך — ביי דיין זייט!
אָט דער יונגער ריטער שטאָלץ און איידעל
אויסגעפוצט אין סאַמעט, אויסגעציערט אין זייד,
האָט געזוכט זיין זיווג — ס׳כלה מיידעל,
ס׳האָט דער יונגער ריטער ס׳לעבען לאַנג גערייט
(ריטער, ריטער א. אז. וו.
און נאָך איצט דער ריטער — אָט דער ריטער,
קלאָגט זיך—ער געפינט נישט ס׳גליק אין ווייטן וועג
איהם איז טאַקי, נעבעך, זייער ביטער,
און ער קאָן נאָך שטאַרבען יונג, ווי זיינע טעג
(ריטער, ריטער, א. אז. וו.)

(ביידע מיידלעך טאַנצען א מענועט. מענדעל-
סאָן מישט זיך אריין אין טאַנץ — מאַכט עטליכע
פּאַס. פרומעט טאַנצט ווייטער, רויזליין בלייבט
שטעהן, קוקט איהם אָן, און לויפט ארויס מיט א גע-
לעכטער. פויזע. פרומעט — ארונטערגעלאָזט די
אויגען).

מענדעלסאָן:
ס׳פריילײן רויזליין האָט מיר שוין בעצאָהלט—
ס׳איז זייער שיין געווען דאָס ליד —
און דאָס געלעכטער — אויך...

פרומעט:
ענטשולדיגט —
מסתם איז עפּיס איהר געשעהן...
כ׳וועל גיין אַ קוק-טון...

מענדעלסאָן:
(נעהמט זי אָן פאַרן האַנד)
ניין, בלייבט —
איהר חוב זי האָט דערליידיגט שוין;
זי איז ענטשולדיגט...
נאָר איהר, געשעצטע, ליבע פרומעט,
איהר זענט נאָך שולדיג...
איהר זענט מיר... גאָט... מיין גאָט —
די נשמה שולדיג! (לענגערע פויזע)

פרומעט:
הי מענדעלסאָן,
כ׳האָב געוואָלט אייך פרעגען...

מענדעלסאָן:
פרעגט!

פרומעט:
איז עס וואָהר, הי מענדעלסאָן,
צי גלויבט איהר —

מענדעלסאָן:
גלויבען גלויב איך שטענדיג...

פרומעט:
צי גלויבט איהר דען, אז גאָט אין הימעל
איז מזווג-זווגים?...

מענדעלסאָן:
געוויס!... געשעצטעס פריילײן פרומעט —
אויף הימעל און אויף דריערד...
די גמרא זאָגט:
ארבעים יום קודם יצירת הולד —
מיט פערציג טעג נאָך איידער
עס ווערט דאָס קינד געבוירען,
רופט מען אוים אין הימעל:
„בת פלוני לפלוני"...
און איידער כ׳בין געקומען אויף דער וועלט,
איז אויך געוואָרען אויסגערופען דאָרט.. מיין
זיווג...

פרומעט:
הי מענדעלסאָן...

מענדעלסאָן:
יאָ, פריילײן גוגענהיים...
כ׳האָב אָבער דעמאָלט גלייכצייטיג פערנומען,
אז מיין באַשערניער איז באַשערט...

פרומעט:
הי מענדעלסאָן...

מענדעלסאָן:
אַז מיין באַשערטער כלה איז באַשטימט
צו האָבען אויפן רוקען גאָר אַ גרויסען הויקער...
נו, האָב איך זיך צעוויינט
פאַר אונזער אָב הרחמים
און טרעהרען — אין אַ טייך — צעוויינט זיך,
און גאָט געבעטען:
— גיב, ליבער, הימלישער פאָטער
מיר דעם הויקער,
און זאָל די כלה מיינע זיין מיט לייטען-גלייך.
ווי פריילײן פרומעט, ווי איהר, ווי דו...
(פרומעט שטרעקט איהם אוים די האַנד, צו וועל-
כער ער פאַלט צו מיט הייסע קושען. עבאָ פונם מע-
נועט־ניגון. פרוי גוגענהיים גייט פּאַמעליך אריין מיט
א טעלער אויבסט. ס׳פאַלט ארוים פון איהר האַנד
און צובריכט זיך. פרומעט לויפט צו איהר צו, בע-
האַלט דאָס פּנים אויף דער מאַמעס ברוסט).

פרוי גוגענהיים:
מזל טוב, דיר טאָכטער!
מזל טוב אייך, ראַבי מענדעלסאָן!
(ס׳קומען אָן: הי גוגענהיים און רויזליין. מען
קושט זיך. מען גיט זיך אָפּ מזל טוב).

מענדעלסאָן:
(אַפּאַרט) מן השמים איז עס אָפּט אַזוי:
ווער ס׳איז דעם דאָזיין דורש וחוקר —
דער ווייסט, אז ס׳קומט דער הויקער גאָר דער
פרוי...
און דאָך — דער מאַן ס׳נעהמט פּריווילעג
אויף זיך דעם הויקער!

*) צום 150-טען יאָהרצייט נאָך מענדעלסאָנס...

וועגן מענדעלע מוכר-ספרים

דעם זיידענס ריכטיגער פאמיליען-נאָמען. — זיין פסעוודאָנים. — זיין בעציהונג צו יודיש. — מענדעלי אין דער פוילישער שפראך.

פון בן-אמוץ

דער זיידע, ווי מ'ווייסט, האָט „לויטן פאַס-פּאָרט" געהייסען שלום יעקב אבראמאָוויטש. זיין בירגערליכער פאמיליען-נאָמען איז אלזאָ געווען אבראמאָוויטש. ווייניג יודישע לייענער ווייסען אָ-בער, אז דאָס איז נאָך אויך נישט געווען זיין ריכ-טיגער נאָמען. אין אמתען האָט ער געהייסען ברוידא און האָט אלזאָ געשטאמט פון דער בעקאנטער, אין פוילען און רוסלאנד פערצווייגטער פאמיליע, וועל-כע האָט ארויסגעגעבען א גאנצע רייה וויכטיגע יו-דישע פערזענליכקייטען, רבנים און שריפטשטעל-לער. אין ווילנאָ האָט געלעבט דעם זיידענס א קרוב א גרויסער גביר און אָנגעזעהענער בעל-הבית נחום חיים ברוידע (ברוידאָ), ביי וועלכען דער יונגער שלום יעקב האָט זיך אויפגעהאלטען א געוויסע צייט. אויף זיינע כתבים פון די קינדער יאָהרען פלעגט דער זיי-דע זיך חתמענען „שלום יעקב ברוידאָ מקאפוליע". שפּעטער ערשט האָט ער זיך פערשריבען אונטערן נאָמען אבראמאָוויטש. אין רוסלאנד, ווי מ'ווייסט, פלעגען די יודען ענדערען זייערע פאמיליען נעמען צוליב פערשידענע סיבות; אָפטמאָל האָבען די קינ-דער פון איין טאטע-מאמע געהאט פערשידענע פאַ-מיליען נעמען.

* * *

דער געניאלער יודישער וואָרט-קינסטלער און שילדערער פון יודישען לעבען ש. י. אבראמאָוויטש איז בעקאנט אין דער ליטעראטור-געשיכטע און אין דער גאנצער יודישער וועלט אונטערן פסעוודאָנים מענדעלי מוכר ספרים. דאָס איז א וועלט בערימטער ליטעראַרישער נאָמען. ס'איז אויך גענוג צו זאָגען סתם „מענדעלי" ווייסט מען שוין, וועמען מען מיינט, דעם דאָזיגען נאָמען אָבער, „מענדעלי" האָט איהם געגעבען אַנ'אנדערער דאָס איז א צופעליגער נאָמען. דער זיידע אליין האָט אין אָנהויב פון זיין ליטעראַרישער קאריערע אויסגעקליבען פאַר זיך דעם פסעוודאָנים „סענדעריל מוכר ספרים" און אזוי האָט ער זיך אָנגערופען אין זיין „קליין מענשעלע" ער האָט געדענקט פון דער יוגענד עפּעס א געוויסען סענדעריל מו"ס, וועלכער פלעגט אראָפּקומען פון צייט צו צייט קיין קאפּוליע מיט פערשידענע ספרים און ביכלעך — האָט ער געמאכט דעם דאָזיגען נאָ-מען פאַר זיין פסעוודאָנים.

אין זיך מיישב צעדערבוים, דער בעקאנטער רע-דאקטאָר פון „המליץ" און פון דער ערשטער יודי-שער וואָכענשריפט „קול מבשר" (וועלכע איז געווען א יודישע ביילאגע צום העברעאישען „המליץ"), און ענדערט דעם נאָמען „סענדעריל" אויף „מענדעלי". דעמאָלט האָט זיך גראדע געדרוקט אין „קול מבשר" דעם זיידענס „דאָס קליינע מענשעלע", צעדער-בוים וועלכער האָט אליין געהייסען סענדער (אלכ-סנדר) האָט געזעהען אין דעם נאָמען „סענדעריל" עפּעס א מין איראָניע אויף זיין אדרעס — און האָט איהם דעריבער געענדערט. אזוי איז שוין נאָכדעם פערבליבען דער נאָמען מענדעלי, וועלכער איז פער-אייביגט געוואָרען אין דער ליטעראטור-געשיכטע.

* * *

ר' מענדעלי איז געווען דער בעשעפער פון יו-דישען סטיל און דער גרעסטער יודישער וואָרט-קינסטלער. ער האָט דער ערשטער דערהויבען אונזער יודיש צו דער מדרגה פון א ליטעראַרישער שפּראך. אין אָנהויב, ווי מ'ווייסט האָט ער ווי אלע שריפט-שטעלער פון דער השכלה-צייט געשריבען העברעאיש און זיך געשעהמט צו שרייבען „זשארגאָן", שפּעטער אָבער ווען ער האָט איינגעזעהען אז ער האָט עפּעס צו זאָגען דעם יודישען פאָלק און לטובת דעם פאָלק און אז זאָגען קען ער עס נאָר אין יו-דיש, און ווען ער האָט דערפיהלט אז די יודישע שפּראך איז דער ריכטיגער, ווי פאַר איהם געשאַ-פענער אינסטרומענט, אויף וועלכען ער קען אויסי-שפּילען זיינע שענסטע מעלאָדיעס — האָט ער זיך גענומען שרייבען יודיש.

אָט וואָס ער זאָגט וועגן זיין איבערגאנג צו יו-דיש. בעת אייזיק מאיר דיק פלעגט זיך פערענטפער-רען פאַר מענשען, פאַר וואָס ער שרייבט יודיש, און איינמאָל האָט ער אויף אַנ'אָנפראגע, פאַר וואָס ער שרייבט „אויף דעם מכשומדיגען זשארגאָן אָנשטאָט דעם שיינעם העברעאיש" געענטפערט, אז „צעוואָר-פען אַנ'אלטען בנין קאָן מען נאָר מיט קלעפּ פון א גראָבען האמער נישט דורך שמעך פון א דינער גיל-דענער שפּילקע", שרייבט מענדעלי מו"ס אָט וואָס:

„אָט קוק איך מיך צו צום שטייגער לעבען פון אונזער פאָלק און וויל עס דערצעהלען דערנאָך אין דער הייליגער שפּראך, אָבער דער גרעסטער טייל פון פאָלק פערשטעהט דאָך גאָר נישט די דאָזיגע שפּראך און רעדט יודיש. היינט וואָס נוצט דעם שרייבער די גאנצע מיה זיינע און זיין האָרצענס-בעגעהר, ווי-באלד ער ברענגט דעם פאָלק קיין נוצען נישט? — די דאָזיגע פראגע — פאַר וועמען אַרבייט איך? — האָט מיך נישט געלאָזט רוהען און געבראכט מיך אין גרוים פערלעגענהייט... אונזערע שרייבער, די בעלי-הלשון... האָבען געקוקט אויף יודיש פון אויבען אראָפּ און מיט דער גרעסטער פעראכטונג... דער גע-דאנק, אז שרייבענדיג יודיש, וועל איך מיך דערנידער-ריגען, האָט מיך זעהר געפּלאָגט; אָבער דער חשק נוצען צו ברענגען האָט גובר געווען די פאלשע בושה און איך האָב צו זיך אליין געזאָגט: זאָל זיין וואָס עס וויל — איך וועל מיך אָננעהמען פאַר דאָס פער-שטויסענע יודיש און וועל נוצליך זיין מיין פאָלק".

און אַנ'אנדערסמאָל שרייבט ער, נאָך דעם ער-פאָלג פון זיין „קליינעם מענשעלע":

„מיין זעעלע האָט זיך בעהעפט צו דער יודישער שפּראך (יהודית) און איך האָב זי פערקנסט צו מיר אויף אייביג".

דאָס איז שוין עפּעס גאנץ אנדערש. דאָס הייסט שוין נישט בענוצען זיך מיט „א גראָבען האמער", ווי א. מ. דיק האָט זיך אויסגעדריקט. מענדעלי האָט נישט געמאכט פון דער יודישער שפּראך קיין „דינע גילדענע שפּילקע" דערפאַר אָבער א טרעפליכען קינסטלערישען אינסטרומענט, אויף וועלכען ער האָט אויסגעדריקט די גאנצע סקאלא פון זיינע געפילען, און די פיינסטע ניואנסען פון זיינע געדאנקען — א אינסטרומענט וואָס מיט זיין הילף איז אין א בערך קורצער צייט אויפגעבויט געוואָרען א רייכע יודישע ליטעראַטור און קולטור.

י. ל. פּרץ שרייבט:

„ער איז דער ערשטער וואָס האָט געהאט ליבע און אכטונג צו זיין קינסטלערישען אינסטרומענט — צום יודישען וואָרט, און עס געהאלטען און ערצויגען ריין: נישט גערמאניזירט, נישט רוסיפיצירט, נישט אפילו איראָפּעאיזירט; און ער איז דעריבער דער ערשטער וואָס האָט א יודישען סטיל בעשאַפען".

און ה. ד. נאָמבערג:

„דער קולט פאַר דער שפּראך בעמערקט זיך ביי מענדעלין נאָך אין זיינע ערשטע ווערק, ער איז נאָך אונבעוואוסט פאַר איהם אליין — — — — — וואָס אנבעלאנגט דעם ריטמוס פון דער יודישער שפּראך, שטעהט נאָך מענדעלי ביז היינט אין דער שפּיץ פון אלערליי סטילען. דאָ האָט מיטגעווירקט א מוזיקא-לישע אויער. דער קלאנג פון וואָרט שפּילט ביי מענ-דעלין נישט קיין קליינע ראָליע".

* * *

דעם זיידענס גרעסערע ווערק זענען איבערגעזעצט געוואָרען אין פערשידענע שפּראכען, א רוסישע איבער-זעצונג פון דער „קליאטשע" האָט זיך אָנגעהויבען צו דרוקען אין יאָהר 1891 אין דעם בעקאנטען יו-דיש-רוסישען זשורנאל „וואָסכאָד". נאָר אזוי ווי די רוסישע צענזור האָט זיך באלד געכאפּט, אז די „קליא-טשע" איז אייגענטליך א סאטירע אויף די דעמאָל-דיגע פערהעלטעניסען, אָדער ריכטיגער געזאָגט א פערשטעלטער פּראָטעסט געגען דער יודישער רעכט-לאָזיגקייט, האָט זי תיכף נאָכ'ן אָפּדרוקען די ער-שטע קאפּיטלעך פערוועהרט די ווייטערדיגע פּובלי-קאציע פון דער „קליאטשע" און ארויפגעלעגט א שטראָף אויפן „וואָסכאָד" אָפּשטעלענדיג דעם זשור-נאל אויף 6 חדשים צייט.

אויף העברעאיש האָט דער זיידע אליין איבער-געזעצט זיינע ווערק, דאָס איז א מייסטערהאפטע קלאסישע איבערזעצונג, אייגענטליך א איבעררדיכ-טונג פון זיינע ווערק. דערביי האָט ער געשאַפען זיין אייגענעם ניי-העברעאישען סטיל, וועלכער האָט גע-דינט אלס מוסטער פאַר א גאנצע רייה יונגערע [...] דישע שריפטשטעלער און האָט אויך שטארק [...] פלוסט ביאליקן. זיין העברעאיש איז א ווייכע, [...] טימליכע, עלאסטישע, רייכע און לעבעדיגע [...] געמישט מיט ווערטער פון משנה און אגדה און [...] ארום צוגעפאסט צום טאָג-טעגליכען לעבען: [...] איז אייגענטליך „א יודיש-העברעאיש, אזוי [...] דאָס פאָלק גערעדט, ווען עס רעדט העברעאיש" זאָגט י. ל. פרץ וועגען מענדעלים „לשון קודש".

אויף פויליש זענען איבערגעזעצט געוואָרען [...] זיידענס בעדייטענדע ווערק: „מסעות בנימין [...] לישי" (אויף פויליש איז עס דערשינען אונטער[...] מען „דער יודישער דאָן-קיכאָט") און „די [...] טשע". דער איבערזעצער איז געווען דער בעקא[...] פוילישער שריפטשטעלער קלעמענס יונאָשא [...] ביאווסקי), וועלכער האָט פערעפענטליכט אי[...] דערצעהלונגען פון יודישען לעבען אין וועלכ[...] האָט ארויסגעפיהרט א גאנצע ריי נעגאטיוו[...] שע טיפּען — מעקלערס, פאַקטאָרס, ליכוויא[...] און נאָך אזעלכע פּארשוינען, מיט וועלכע ער [...] אלס פּאַראָרימטער שליאכטשיץ מעהרסטענטיי[...] האָט צו טון. אין אלגעמיין האָט ער אָפּגעלאכ[...] פוילישען יוד. פון זיין שפּראך און הלבשה א[...] זיינע זיטען, וועלכע האָבען אויסגעזעהען אין [...] אויגען זעהר „קאָמיש". נאָר אין איין דערצ[...] זיינער, אין „לאציאזוש" שילדערט ער מיט [...] טיע און מיטגעפיהל די אָרימע יודישע גאַס.

יונאָשא (געשטאָרבען 1898) האָט זיך זעה[...] טערעסירט מיט יודען און יודיש לעבען, בכדי [...] נען איבערזעצען מענדעלים ווערק האָט ער זיך [...] ציעל אויסגעלערנט יודיש. אין יאָהר 1878 ה[...] פערעפענטליכט אויף פויליש „דעם יודישען [...] קיכאָט" און אין 1886 — „די קליאטשע". ביי [...] געלעגענהייט האָט יונאָשא איינגעלאדען מענ[...] קיין ווארשא, וואו א גרופּע פוילישע ליטעראט[...] בען איינגעאָרדענט לכבוד דעם געניאלען יודיש[...] טער א גרויסארטיגען באנקעט, און וועלכען עס [...] בען גענומען אָנטייל די אָנגעזעהענסטע פאַרש[...] פון דער ליטעראטור און פּרעסע און פון דע[...] לישער געזעלשאַפט.

נאָר דאָס ביסעל אסימילירטע יודעלעך א[...] אזוי-גערופענע יודישע געזעלשאפט האָבען זיך [...] האַלטען פון דערווייטענס. עס איז נישט געווען [...] יום-טוב... זיי, די משה רבנוס פּאָליאַקען, האָב[...] פשוט געשעהמט (און געהאט הארצווייטאָג) [...] זעהען ווי די עכטע אמתע פּאָליאַקען, „דערני[...] גען זיך" אזוי ווייט, אז זיי מאכען א גאנצען פ[...] מיט עפּעס „א זשארגאָנישען" שרייבער, כל[...] דאָרט א כאלאציאזש פון א רוסיש-יודישען ג[...] עס האָט זיי געקרענקט ביז'ן ביין. זיי האָבען נא[...] א לאנגע צייט אין האנד נישט געוואָלט נעהמ[...] פאַר „פּעריודישטע" פוילישע צייטונגען, וועלכ[...] בען זיך נישט „געשעהמט" צו לויבען מענדעלי[...] אָפּצוגעבען איהם כבוד...

די שענסטע פרוי אין דער וועלט

(ערצעהלונג) פון לעאָן פאָזומענט

עס איז צודרייד-געקומען וועגן שעהנהייטען, און יעדער איינער פון דער חברה יונגעלייט האָט אָנ-געדופען די שענסטע פרוי וואָס ער האָט ווען גע-זעהן, בלויז מאקס פלאט, דער מאלער, האָט ער-קלערט, אז ער קען דאָס נישט טון.

— ביי מיין בעסטען ווילען — האָט ער גע-זאָגט — קאָן איך נישט געבען דעם נאָמען פון דער שענסטער פרוי וואָס איך האָב ווען געזעהן.

— איהר האָט מורא מ'זאָל זי ביי אייך נישט אויסכאפּען? — האָט איינער פון דער חברה א שפּאַס געטאָן.

— ניין, גאָר פּשוט: איך ווייס נישט איהר נאָמען.

— אָבער ווער איז זי?

— איך ווייס נישט. איך קאָן אייך אָבער פער-זיכערען אז זי איז נישט בלויז די שענסטע פרוי וואָס איך האָב ווען געזעהן איך בין איבערצייגט אז קיין שעהנערע פרוי האָט קיינמאָל נישט געלעבט.

— וואָס איז דאָס א רעטעניש? — האָט עמי-צע רא פרעג געטון.

— לאכט, לאכט, — האָט זיי פלאט געוואָרענט — ס'וועט אייך באלד אָפּנעהמען דער חשק צום לא-כען, מיר'ן זעהען ווי איהר'ט לאכען אז איך וועל ענדיגען...

— יענעם זומער — האָט ער דערצעהלט — האָב איך פערבראכט עטליכע וואָכען ביים ים. איך האָב זיך שוין געהאט גענומען קלייבען צוריק אין שטאָט אריין, און אויף מאָרגען שוין געזאָלט אָפּ-פאָהרען פון דאָרט, ווען איך האָב פּלוצלונג דער-זעהן די שענסטע פרוי וואָס האָט ווען געלעבט... איך וועל זי פאַר אייך נישט שילדערען, קומט אמאָל אריבער צו מיר אין סטודיא, וועט איהר זעהן די צענדליגער ליוועטנטען, אויף וועלכע איך האָב פּרו-בירט ראטעווען פון זכרון ארויס כאָטש א טייל פון איהר וואונדערליכער שענקייט, ס'האָט זיך מיר אָבער קיינמאָל, קיינמאָל נישט איינגעגעבען...

ער האָט פערדרייכערט א סיגארעט, און פאָרט-געזעצט:

— צום ערשטען מאָל אין מיין לעבען האָב איך געזעהען א פרוי, וואָס האָט מיך, מיטן ערשטען בליק איינפאך בע... איך וואָלט נישט וועלען זאָגען „בע-רוישט"... דאָס קלינגט שאבלאָנע, אויסגעדראָשען... איך קאָן אייך בלויז זאָגען אז מיך האָט אָנגעכאפּט א ווילדער בעגעהר צוצולויפען צו איהר, פאלען פאַר איהר אויף די קני, קושען איהרע פוס-טריט— עפּעס אזוינס... איך וואָלט דאָס מסתמא געטון אויך, ווען זי וואָלט געווען אליין — ווען נישט איהר בעגלייטעריין, א פרוי פון א יאָהר זעכציג, זעהר א מיאוס-סע, א קליינע, א פעטליכע, מיט א פּנים ווי א בול-דאָג'ס, און מיט דעם וואקלענדיגען אויג אויף פון א בולדאָג... זי האָט דער יונגער געהאָלפען אויסטון דעם געבלומטען שלאָפראָק, וואָס יענע האָט גע-טראָגען. די גאנצע צייט וואָס די יונגע האָט זיך גע-באָדען אין ים, האָב איך אויף א מינוט נישט אראָפּ-געלאָזט די אויגען פון איהר... א שאָד וואָס איך בין נישט קיין דיכטער... מ'דאַרף זיין א גרויסער פּאָעט צו קאָנען איבערגעבען אין ווערטער די בלענדענדע שענקייט פון דעם וואונדערליכען לייב, וואָס איך האָב יענעם טאָג געזעהן באָדען-זיך, דערנאָך ליגען אויפן זאמד... איך בין געווען א צומישטער... דער ים די זון, זי... ניין, דאָס איז צופיל... איך קאָן דאָס אייך אין ווערטער נישט איבערגעבען...

ער האָט זיך אָפּגעשטעלט און האסטיג א קוק געטון פון איינעם אויפן אנדערען — עפּעס ווי ער וואָלט מורא געהאט אז מ'לאכט פון איהם. אָבער קיינער האָט נישט געלאכט, אלע זענען געזעסען מיט אָפענע מיילער.

און ער האָט דערצעהלט:

— איך האָב איצט געהאט בלויז איין בעשעפטי-גונג: נאָכגעהן איהר, נאָכפאָלגען פון דער ווייטענס איהר יעדען טראָט און ריהר, און דערנאָך, שטונ-דען לאנג זיצען ביים ים, אויף א גרויסען שטיין, און וואַרטען, וואַרטען, וואַרטען ביז זי וועט זיך ווי-דער בעוויזען... אָבער מעהר ווי צוויי מאָל אין טאָג איז זי נישט געקומען און קיינמאָל נישט מעהר ווי אויף א פופצעהן אָדער צוואנציג מינוט — א פינף-זעקס מינוט געבאָדען זיך, דערנאָך א צעהן אָדער פופ-צעהן מינוט געלעגען אויפן זאמד... ווי אזוי איך האָב דעמאָלט גליך נישט בעמערקט אז אלץ וואָס זי טוט — צי זי באָדט זיך, צי זי רוהט, צי זי שטעלט זיך אויף — ווערט געטון אויף א בעפעהל פון דער על-טער, איז מיר איצט אפילו נישט קלאָר, א סך זאַ-כען זענען מיר איצט נישט קלאָר פאַרוואָס איך בין נישט צוגעגאנגען צו איהר, פאַרגעשטעלט זיך, און געפּרובט פערבינדען א געשפּרעך?... און ווי קומט עס וואָס איך האָב נישט בעמערקט — און ערשט דערנאָך, מיט וואָכען שפּעטער, זיך דערמאָהנט, — אז זי האָט אין פערלויף פון דער גאנצער צייט וואָס כ'האָב זיך געמיהט צו וואַרפען-זיך אין די אויגען, אריין, קיין איין מאָל נישט א קוק געטון אויף מיר, קיין איין מאָל נישט אפילו אָפּגעקעהרט דעם קאָפּ אויף א זייט, נאָר שטענדיג געקוקט אויפן ים ארוים, שטענדיג אין איין ריכטונג?.. און דאָס האָב איך זיך אויך דערמאָהנט א סך שפּעטער: אין פערלויף פון די אלע טעג וואָס איך בין איהר נאָכגעגאנגען, האָט זי קיין איין מאָל אפילו א וואָרט נישט אויסגע-רעדט צו דער אלטער. פאַרוואָס האָב איך כאָטש דאָס נישט בעמערקט?... מסתמא דערפאַר וואָס איך בין געווען משוגע... יאָ, כ'האָב שטאַרק מורא, אז אזוי איז דאָס: משוגע... אנדערש קאָן מען דאָס נישט ער-קלערען... איך האָב אייך פריהער דערצעהלט, אז איך האָב זיך ארומגעטראָגען מיט מאָדנע געדאנקען. ווייסט איהר וואָס איך האָב געטראַכט?... כ'בעט אייך האָט מיטלייד מיט א משוגענעם — פערגעסט וואָס איך גייה אייך ארויסזאָגען, און וואַרפט דאָס מיר קיינמאָל נישט פאַר... איך פלעג זיצען און האָפען אז מיט איהר וועט ביים באָדען זיך, געשעהן אַנ'אומגליק — זי וועט נעהמען טאָ(י)נקען-זיך... אָה. ווי איך האָב געהאָפט אויף דעם מאָמענט, ווען איך וועל דערהערען איהר געשריי, און א שפּרונג טון אין וואַסער אריין, און זי ראַטעווען... פאַרוואָס לאכט איהר נישט מעהר?...

— וואָס פאַר א לאכען?

— רעדט ווייטער!

— וואָס איז געוואָרען?

— באלד וועט איהר הערען וואָס איז געוואָרען. צעהן טעג האָב איך זיך אזוי אָפּגעמאַטערט, אויפן עלפטען טאָג איז ענדליך געקומען מיין גאולה, די אלטע האָט, ווייזט אויס פערגעסען עפּעס-וואָס מיט-צונעהמען, און איז אוועקגעלאָפען צוריק אין האָ-טעל אריין, איך בין צוגעלאָפען צו דער יונגער, פערגייט זיך, פאַרגעשטעלט זיך פאַר איהר, נעגר-

מען רעדען עפּעס וועגען ים צי וועגען ווע[...] פרעגט נישט ביי מיר וואָס איך האָב צו איה[...] זאָגט. איך ווייס נישט... איך געדענק נישט... אי[...] דענק נישט... איך געדענק בלויז וואָס זי האָט [...] זאָגט. איך וועל איהרע ווערטער קיינמאָל נישט [...] געסען. „בעפרייט מיך פון איהרע הענט", האָ[...] געזאָגט „און נעהמט מיך וואוהין איהר ווי[...] איהר מוזט מיך ראַטעווען... קומט היינט אינמי[...] נאַכט, צווישען צוויי און דריי... איך וועל וואַ[...] אויף אייך.. איצט געהט וואָס גיכער אוועק.. זי [...] איך נישט זעהן.. זי וועט אונז ביידען דער[...] קען... זי איז פעהיג אויף אלעם..." איך האָ[...] בירט אוועקגעהן, אָבער נישט געקאָנט, איך בין [...] שטאַנען ווי א צוגעשמידטער צום אָרט, א פער[...] דעטער פון איהר שענקייט... „אָבער פאַרוואָס [...] איהר מורא?... פאַרוואָס?..." זי האָט מיך נישט [...] לאָזען ענדיגען מיין פראַגע. „געהט אוועק, ני[...] זי טאָר איך נישט זעהן מיט מיר... זי וועט [...] ביידען אומברענגען.. זי איז א טייוועל... אָט [...] זי!".. די אלטע האָט פון דערווייטענס געמו[...] בען בעמערקט ווי איך גייה אָפּ האסטיג צום [...] און זעץ זיך אויף איהם, א שטיקעל צייט אין [...] שטאַנען און מיך אָנגעקוקט. דערנאָך איז זי צ[...] מען, און אָהן שום פאָרעדעם א זאָג געטון: [...] הער, איך ווייס אלעם... זי האָט אייך דערצעה[...] איך בין א טייוועל און וועל איך אומברענג[...] האָט אייך געבעטען קומען צו איהר אינמיט[...] נאכט צווישען צוויי און דריי, און בעפרייען [...] מיינע הענט... דאָס איז אַנ'אלטע געשיכטע... [...] נישט ביים קלאָרען פערשטאנד... שוין פיער יאָ[...] זי לעבט אין א וועלט פון ווילדע זעהוּנגען א[...] מות... פרעגט מיך נישט ווער זי איז, ווייל אי[...] איך נישט זאָגען.. וואָס ווייניגער איהר וועט [...] וועגען איהר, אלץ בעסער פאַר אייך — א[...] איהר.. האָט רחמנות אויף איהר — געה[...] מעהר נישט נאָך.... איך בין איהר שטענדיג[...] בלייטערין, איך ווייס אלעס... מעהר קען איך [...] זאָגען...

פלאט האָט זיך ארומגעקוקט, אָפּגעמאָס[...] דען איינעם פון דער חברה מיט א שפּאָטישען [...] און שטיל א פרעג געטון:

— נו, פאַרוואָס לאכט איהר נישט מעהר?

אָבער קיינער האָט נישט געלאכט.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאָג: וואָס זאָגט איהר, פּאַ־ניע שבת הגדול צום ענגלישען קעניג, האַ? ער האָט דאָך יאָ געהאַט צו וואָס צו לעבען! א נגידישע דירה, נחת פון קינדער, און פרנסה בריווח.

שבת הגדול: פרנסה בריווח? קיין גרויסע גאַזשע האָט ער נישט געהאַט. ער האָט נאָר גענומען 1 פּראָצענט פון אומזאץ.

קורצער פרייטאָג: איין פּראָצענט? פון אַזאַ אומזאַץ וואָלט איך מיך מיט אַ האַלבען פּראָצענט אויך בעגניגענט.

יעקעלע ווילקער זאָגט אַזוי:

די לאָדזער אויפגעקומענע מלחמה - נגידים זענען געגליכען צו אַן'אַפּטייק־פלאַי: פון אויבען איז א גאָלדענע אויפשריפט און אינעווייניג איז בלויז רי־ציניאייל.

גרינגער אויפן הארצען

א יוד געהט אין גאַס פערזאָרגט, ווי דער שטייגער באַגעגענט איהם א בעקאַנטער און גיט איהם א פרעגן:

— וואָס מאַכט מען עפּעס?

— עט, מע...

— איך מיין, די געשעפטען ווי גייען?

— הע, וויסיך מע...

— און די קינדערלעך, וואָס מאַכען?

— עט, מע, מע...

— א גוטען טאָג.

— א גוט יאָהר, אַזוי, אַז מען רעדט זיך דורך ווערט טאַקע גרינגער אויפן הארצען.

קורצער און דערפאַלגרייכער.

— מיין זוהן פערדינט אויף זיין לערנען אין אוני־ווערסיטעט דורך שרייבען בריף.

— מיינער שיקט — טעלעגראַמען!

משה בראָדערזאָן און גראַף קאַלי

די טעג קומט גראַף קאַלי אריין אין רעדאַקציע און ווענדט זיך צו משה בראָדערזאָן:

— חבר בראָדערזאָן, באָרגט מיר 50 זלאָטעס ביז מאָרגען, כ'האָב אפילו געקענט בעקומען געבאָרגט ביי א ליכוויאַזש, הייסט זיך יענער געבען 5 זלאָטעס פּראָצענט.

— ווייסט איהר וואָס, גראַף? איך וועל אייך באָרגען די 5 זלאָטעס פּראָצענט, און באָרגט אייך ביים ליכוויאַזש — האָט בראָדערזאָן געענטפערט.

אין פינאַנץ-מיניסטעריום

מיניסטער (צום דעפּאַרטאַמענט - שעף): פּאַניע שעפיע, אפשר וואָלט געווען א פּלאַן איינצופיהרען א לאָך־שטייער. בעשטייערען דאָס לאַכען פון דער בעפעלקערונג.

שעף: ס'איז א קנאַפּ געשעפט. ווייל די פּוילישע בירגער וואָס גלוסט זיך נאָך איצט צו לאַכען, פאָה־רען לאַכען קיין אויסלאַנד.

דער קריזיס און לאָדזער סוחרים

— ווי מיינט איהר, ר' העשיל, דער קריזיס וועט ווייטער האַלטען?

— איך מיין אַז יאָ, ער איז שוין אריין אין דער מאָדע.

האַרץ-קלעמעניש

וועון איהר קויפט אַ רעגען - שירם
און עס הערט אויף דער רעגען;
וועון איהר געהט מיט א געליבטע
און דאָס ווייב קומט אַנטקעגען.

וועון איהר דאַרפט בעצאָהלען שטייער
און עס פעהלט דער ניקעל;
וועון איהר ווילט זיך הענגען און
עס פעהלט אייך אויף א שטריקעל.

וועון איהר ווילט אַ קערטעל,
און איהר האָט קיין געלד נישט;
וועון איהר האָט א בייזע שוויגער
און זי געהט אויף יענער וועלט נישט.

וועון צוליב דעם שכנ'ס פּיאַנאָ
מאַכט איהר צו קיין אויג נישט;
וועון איהר דענקט איהר זענט א שרייבער
און מען ענטפערט: „עס טויג נישט".

וועון איהר האָט ליב די טאָכטער
און מען שדכנט אייך איהר מאַמען
וועון עס ווילט זיך שרייבען מעהר,
נאָר עס פעהלט אויס די גראַמען.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: יאָ, יאָ, דער ענגלישער קעניג איז אויך שוין געשטאָרבען.

טרייטעל: נו, וואָס איז דען א קעניג? אַז סיגעהט אויס דער פּאַס זאָגט מען אויבען: „פּודוש קובאַ דאָ וואָיסאַי", פּונקט ווי ביי אונז קבצנים.

פייטעל: קבצנים, זאָגסטו? קבצנים שטאַר־בען דאָך נישט זיי טוישען נאָר אויס סיגעלענער: דאָ ליגען זיי אין דריערד און דאָרט ליגען זיי אין דריערד.

די קאַץ און די פיש.

בעל־הביתטע (צו דער דינסט): פעלע, דו דער־צעהלסט מיר, אַז די קאַץ האָט אויפגעגעסען די פיש און דו וואונדערסט זיך גאָרנישט?

דינסט: כ'וואָלט מיך געוואונדערט ווען דער פיש וואָלט אויפגעגעסען די קאַץ...

אין „גראַנד" ביי א „פּול טשאַרני"

— וואָס זאָגסטו צו האָזענציינען?

— האָזענציינ? אַנ'אויסוואורף, א לאָבוס — א נאַר נישט. וואָס דו ווערסט אויף איהם זאָגען איז ווייניג.

— ביזט גערעכט, איך בין אין דער זעלבער מיינונג.

— טאַקע? וויפיל ביזטו איהם שולדיג?

אין א פאָלקס - שולע.

א לעהרער פרעגט א שילער:

— זאָג מיר, מיטעקעל, אויב דו בעקומסט פון דיין מאַמעשי 10 עפּעל און פון טאַטעשי 7, וויפיל וועסטו האָבען?

— כ'וועל האָבען גענוג — האָט מיטעקעל מיט א שמייכעל געענטפערט.

איהרע ביטערע טרעהרען.

מאַן: נו, גענוג שוין דאָס וויינען, מיין טייבעלע! לאָז איך וועל דיר אויסווישען דיינע שיינע איינע־לעך... וואו האָסטו דאָס טיכעל?

ווייבעל: אָך, ניין מיין טייערער. קיין טיכעל וועט דאָ גאָרנישט העלפען. צו די טרעהרען דאַרף מען האָבען א גאַנץ זיידען קלייד.

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 21 — פרייטאַג, דעם 24 יאַנואַר 1936

אויף די אוניווערזיטעטן

הערשט שוין „רוהע און פרידן"...

פאליטיק פון דער וואך

איז שוין לאוואל אויך אין דימיסיע.

עפעס געפעלט אונז נישט די גאנצע מעשה. א מענש האט אויפגעטון אזא גרויסע זאך, ווי די אביסיניש - איטאליענישע מלחמה ווען נישט לאוואל וואלט אזא מלחמה נישט מעגליך געווען, ער איז דאך עפעס געווען דער וועלכער האט צוגעזאגט מוסאליני'ן געוואלדיגע גליקען, אבי נאר איטאליען זאל זיך לאזען אויף דער אביסינישער אוואנטורע און מוסאליני האט לאוואלן געגלויבט יעדעס ווארט.

די וועלט איז דאך פשוט דאנקבאר לאוואלן פארן חאוויגען שטיקעל ארבייט. איז דאך מוסאליני'ס מלחמה - מארש אויף דער אביסינישער טעריטאריע געווארען אנ'אנשרעק פאר די אלע וועלכע האבען נאך חשק צו פיהרען מלחמות.

די גליקען וואס איטאליען מאכט אין אביסיניען וועלען דוכט זיך זיין אנ'אנזאג פאר די בלוט-דורשטיגע מלחמה פאטריאטען און זיי וועלען שוין פערזאגען א צעהנטען זיך נישט אריינצולאזען הייטיגע צייטען אין קיין מלחמות.

און דאס איז אלץ לאוואלס שטיקעל ארבייט. דארף דאך די מענשהייט איהם זיין דערפאר דאנקבאר. לאזט זיך אבער אויס אז אפילו זיינע אייגענע פראנצויזען זענען צו איהם אונדאנקבאר. די פראנצויזען דערגעהען איהם אזוי ווייט זיינע טעג, אז זיי האבען דערפיהרט צו דימיסיע.

אין דער פאליטיק הערשט כסדר די אונדאנקבארקייט.

דער נעגוס איז מסכים מיט מוסאליני'ען.

זשענעווע.

אין די דיפלאמאטישע קרייזען שמועסט מען, אז צווישען דעם נעגוס און מוסאליני'ן איז געקומען צו א פערשטענדיגונג.

מוסאליני האט פעסטגעשטעלט אז דער נעגוס איז שולדיג און דער נעגוס האט בעשטעטיגט אז ער איז טאקע שולדיג... געלד די אמוניציע-פאבריקען.

* * *

אין א געשפרעך מיט מוסאליני'ן האט דער לעצטער ערקלערט אז די אביסיניער זענען קריגעריש געשטימט דערפאר וואס זיי נעהמען מיט זייערע ווייבער אויפן פראנט.

דער „איינער" פעהלט זיי

צוגעשיקט פון זשענעווע צום „קונדס".

אין פאלאץ פון דער פעלקער ליגע טרעפען זיך צוזאמען דער איטאליענישער דעלעגאט מיטן אביסינישען דעלעגאט, צווישען זיי קומט פאר אזא דיאלאג:

איטאליענער: אייער נעגוס קען שוין אפזאגען א רבנן קדיש. מיר האבען שוין איצט אין אביסיניען אנ'ארמע פון 300 טויזענד זעלנער.

אביסינישיק: ווען איהר וואלט צו די 300 טויזענד זעלנער געהאט נאך איינעם!

איטאליענער: וואס פאר א איינעם?

אביסינישיק: איינער וואס זאל די 300 טויזענד זעלנער קאנען פיהרען!..

נישט קיין קונץ.

זי: וואלסט געמעגט נעהמען א ביישפיל פון שכן — אלע אוונט איז ער אין שטוב און דו?

ער: פון שכן רעדען מיר נישט — ער האט דאך מיט דיר נישט חתונה געהאט!

נראף קאלי.

זאל לעבען דער נייער קעניג!...

ס'ליגט די בריטישע אימפעריע
אין טיפען טרויער איינגעהילט...
אז דער קעניג איז געשטארבען
האט דאס גאנצע לאנד דערפיהלט.

יא, דער קעניג דארט אין ענגלאנד
איז דער ליבלינג פונ'ם לאנד,
וואס אפילו קאמוניסטען
פלעגען קושען איהם די האנד...

אמת, ספלעגט אויך דארט א אויסברוך
פארקומען אמאל אין פלאט
פלעגט דער לאזונג שטענדיג הילכען:
שיצען זאל דעם קעניג, גאט!..

ס'איז דער קעניג דארט א גוטער
וואס איז זעלטען גאר צו גלויבען
פלעגט אמאל א „רעוואלוציע"
זיינע בירגער אויך ערלויבען...

אזא קעניג צו פערלירען
איז דאך טאקי זעהר ביטער.
פאר די ליבע אונטערטאנען
פאר די לארדען פאר די ריטער...

אבער נישט געזארגט רבותי,
לעבען זאל דער נייער קעניג!
אלע לענדער פון בריטאניען
שווערען זיין איהם אונטערטעניג.

ער וועט געהן אין טאטענס דרכים,
און מען דארף זיך גארנישט קלעמען
פונקט ווי יתרו דארט אין „חומש"
האט דער קעניג זיבען נעמען.

עדווארד, אלבערט, כריסטיאן, יעזשי
אנדזשעי, פאטריק און אויך דוד
איבערהויפט דער לעצטער נאמען
שאפט אונז יודען גרויסען כבוד...

ס'איז קיין קלייניגקייט רבותי,
דוד מלך פון ישראל
אין זיין צייט, יא, לאמיר האפען
קומען וועט אויך אונזער גואל...

זיי געטרייסט דו, גרויס-בריטאניען
זאל דיין אומגליק דיך נישט שאטען
לאמיר האפען אז דער יונגער
וועט געראטען זיין אין טאטען.

מוסאליני'ס שפענדע

פאר'ן קריגס - פאנד.

רוים (ספ. צום „קונדס"). די גרעסטע בעשטייערונג פארן איטאליענישען קריגס פאנד האט גענעבען דער דוטשע. ער האט געשטעלט צו דער דיספאזיציע פון מלוכה אוצר זיין גאלדענע... חתונה!

אמנעסטיע! אמנעסטיע!

פארן בעפרייען די ארעסטירטע האט דער תפיסה-נאטשעלניק געהאלטען א רעדע געזעגענענדיג זיך מיט די „תושבים" האט ער געזאגט:

— פריינד, מענשען פרעהען זיך ווען די קינדער זיצען שוין און איך פרעה מיך, וואס איהר זיצט שוין נישט' און איך פרעה מיך, וואס איהר זיצט שוין נישט. און איצט, געהט. אייך לחיים ולשלום, און לאמיר האפען אז מיר וועלען זיך שוין קיינמאל מעהר נישט זעהען.

ווי נאר די ארעסטאנטען האבען פערלאזט דעם תפיסה הויף האט דער נאטשעלניק געוואלט א קוק טהון ווי שפעט סאיז, דא האט ער בעמערקט אז ער האט נישט דעם זייגער.

— צום טייוועל! וואו איז מיין זייגער? יא, יא, אנ'אונהיילבארע קרענק! וואו איז מיין זייגער? הע, דאזארצע, די לאבוזעס האבען מיר צוגענומען דעם זייגער אויף א "פאמיאנטקע"..

— א שיינע מעשה, מיר האבען זיי דעם פארטפעל ארויסגעצויגען — האט דער דאזארצע געענטפערט.

— שוין לויף צום פאליציאנט, וואס שטעהט רא פאר דער תפיסה.

אין א מינוט ארום קומט דער דאזארצע צוריק און ערקלערט:

— דער פאליציאנט קאן ליידער נישט קומען, ווייל זיי האבען איהם צוגענומען די שטיוועל!..

פ=ע=ב=ר=ו=א=ר

וואס בעדייט דאס?

איינער פון די נאצישע „דיפלאמאטען", איז א-רויסגעפאהרען שאפען אין דער וועלט שטימונג פארן „דריטען רייך". פארן אפפאהרען פון בערלין, האבען די „חכמי דייטשלאנד" מיט איהם אפגערעדט אז ידיעות וועגען דער שטימונג אין דער וועלט וועגען „דריטען רייך" זאל ער צושיקען שיפרירטע דעפעשען.

נאך א חודש צייט איז אנגעקומען א דעפעשע מיט איין ווארט:

„פעברואר"

האבען די „חכמים" און „נבונים" פון „דריטען רייך" אריינגעקוקט אין דער דעפעשע ווי א האהן אין בני אדם. געלערנט פשט און נישט געוואוסט וואס דאס ווארט „פעברואר" בעדייט. האט מען גערופען א יוד, און ער האט פערטייטשט דעם פשט:

— די ראשי תיבות פון ווארט „פעברואר, האט דער יוד געזאגט, זענען:

פראנקרייך, ענגלאנד, בעלגיען, רוסלאנד און אלע ראנדשטאטען (צוריק) רעכענען אויף אונזערע רואינע ביז ענדע פעברואר.

פיניעלע מזיק

גיט רשון

כאב אפיליס די וואך נישט גיוואלט געיבן קא לושן, וואל כ'בין זעיער טראווריג. כ'ציי ארים אינגאנצן א צעקארקיוועטער.

צ'ווייסט כארושביג פאוואוע? ציליפון קייסער. וואעס? צ'ווייסט גורניש אז דעיער ענגלישער קייסער איז געשטארבן? צ'מיינט עפשער, אז דועם איז גיווען אזא קייסער ווי דעיר רישישער ניקאליי? א טארער קייסער איז עיר גיווען. אזעכינע קייסערם אמע ניש קא סאך.

יעיז, יאטן, נעמיז ענק ארופ א פשיקלאר, דעיר ענגילישער קייסער אט ניש גיגעסן קא אזגירישטע יושקים. ניש קא גיטאפל אין די מינדירן. נישט קא פעיניצלעך מיט קנאבל. ניש קא פענצאק. דער קייסער אט דאך גיגעסן די טארסטע מיכולן. טאריטאווע טשאסטים. ארביס מיט שיקניליך אין דיוואכנס. וואן אט ער גיטרינקן, ניש בלוים פראטינציגאכיז צין קידיש, נאר אפילים אין א גיוועיטליכן מיטפאך. אין ניש קא צמיקן-וואן נאר אוואדע פאר א זלאטי מיט פופציג גראשן א באטשנקע. ני, גייט אזא קייסער אין שטאריבט.

זוג איעך ענק יאטן, אז נאר די וואעם האקן סירע, מאכן פרי סקפארטל. דעפאר עבן מיער, באליטער יאטן וואס פרעסן ס'גידוכים לעיבן ביז מישיעך עט קימע.

צ'מיינט עפטשער אז ענגילאנד איז גיבליבן אנע קייסער? ס'איז שוין דו א צפייטער קייסער, כאבן גיזעיען אף דעיר פארטיגראף. א טארער יאט, עיער אט זיבן נעימן, עיער איז זיבן מולט קראנק גיוועין, אט מע עיעם יעידים מועלט ציגעזעצט א טומע.

כאב ענק גיוואלט פאציילן נאך א סאך זאכן, נאר כבין טראוועריג צוליבן טויט פין קייסער. טא אציז מיער א גיטן שאבים אין זאציז מיער גייזנט.

איינמאל געגוג.

פרווי (שילטענדיג): ווען איך שטארב מענסטו שוין אזוי לאנג זוכען זאלסט אזא פרוי ווי איך געפינען.

מאן (אונטערברומענדיג): כ'בין גארנישט אזא נאר צו זוכען אזא פרוי ווי דו ביזט.

טעאטער=לעקסיקאן

פון זישע קאץ.

פובליקום: א נאאיוו קינד — עסט וואס מען דערלאנגט עס.

ראל: א זאך, וואס איז אפט ברוגז מיטן אקטיאר.

קופלעט: א פראסטער ארטיסט זאגט עס, און אנ'אידעלער — זינגט עס.

הויזען: א גוזיכערטער דערפאלג פאר דער שוואכסטער אקטריסע.

ליבהאבער: נישט קיין איבערקלויבער, פערליבט זיך אין יענער און וועלכער דער רעזשיסער הייסט איהם.

דירינגענט: איין נאר מאכט אלע צום נאר....

כאר: א מפה שלא כתובה בפתה.

געשעפטס - פיהרער: פערפיהרט ס'געשעפט.

סטאטיסט: אנ'אנשיקעניש וואס פלאנטערט זיך אונטער די פיס.

טעאטער - קריטיקער: א מענש וואס — ווא זאר. האט שוין גארנישט וואס צו זאגען — שרייבט ער רעצענזיעס.

סופליאר: וואס טיפער ער ליגט אין דר'ערד — אלץ העכער לאזט ער זיך הערען...

פאטער-ראליסט: וואס טוט נישט א יוד צוליב פרנסה? פאר געלד ווערט מען אפילו א טאטע פון פרעמדע קינדער.

איבערזעצער: א בילעטער אין טעאטער וואס פאר א האלבען זלאט זעצט ער איבער אויף א נומערירטען פלאץ.

פארהאנג-ציהער: א מענש, וואס דעקט אויף די גרעסטע חרפות.

א בריוועלע פון אמעריקא.

דער אמעריקאנער פרעזידענט רוזוועלט האט געשריבען א בריף צום דייטשען פינאנץ מיניסטער שאכט:

געעהרטער קאלעגע!

אפשאצענדיג אייערע אונגעהויערע פעהיגקייטען, בעט איך פון איך אנ'עצה: ביים איצטיגען מאמענט, האב איך אין מלוכה-אוצר אנ'אונגעהויערען זאפאס גאלד אין דער ווערט פון א מיליארד דאלאר. גיט מיר אנ'עצה ווי אזוי דערפון פטור צו ווערען.

איך האלט אייך פארן גרעסטען ספעציאליסט אויף דעם געביט פון אויסלעדיגען מלוכה קאסעס.

מיט קאלעגיאלען גרוס

פרעז. רוזוועלט.

ווערטלעך

וועגען ליבע און אנדערע אומגליקען.

ארימקייט — איז א קראנקהייט פון געלדבייטעל.

פויילקייט — איז די טאכטער פון רייכקייט, און די מוטער פון ארימקייט.

ליבע — הויבט זיך אן מיט א טיפען קרעכץ, און ענדיגט זיך מיט א לאנגווייליגען געניץ.

ליבע — קאן מען גלייכען צו א זופ. די ערשטע לעפעל זענען צו הייס, די לעצטע צו קאלט.

שלעכט צו האבען א יונגע פרוי א קראנקע, אבער נאך ערגער צו האבען אנ'אלטע שקאפע א געזונדע.

ש. ראב.

פארפאסט.

ער (טרעפענדיג דער ווייבס בעקאנטען ביי זיך אין הויז): איהר זענט א מוזיקער? וואס שפילט איהר דען?

— די ערשטע פידעל.

די פרוי: אבער נאר אין טעאטער-ארקעסטער!

אין געריכט.

ריכטער: ה' פאליציאנט! ווי אזוי איז עס אייך געלונגען צו כאפען אט דעם חברה-מאן?

פאליציאנט: ער איז א ליידענשאפטליכער פוסבאל-שפילער, און ביים ערשטען פייף — זיך אפגעשטעלט.

ס'פעהלט נישט דער מיז

וואס געהסטו מיידעל אראפגעלאזען דעם קאפ?

וואס איז מיט דיר געשעהן?
דו ווילסט נישט זאגען! הא?
הויב אויף דעם קאפ —
דו וועסט אן אנדערען דערזעהן!

אזוי ווי שווייצער-קעז

שמועס צווישען צוויי יודען

ערשטער: וואס איז דאס, וואס דו שטודירסט אזוי אויפמערקזאם?

צווייטער: דאס איז דער דייטשער בילאנס אויפן 1טען יאנואר 1936.

ערשטער: און איך האב געמיינט, אז דאס איז א שווייצער-קעז.

— ווי פאלסטו אויס?

— אזויפיל לעכער!...

U. S.

וואס בעדייטען די אותיות?

אויף אנראראווע גאס שטעהען צוויי פרויען פאר א טויער און לייענען איבער דעם אויפשריפט אויף א שילד.

פרעגט איינע:

— וואס בעדייטען די ליטערעס „או. עס"?

— איך מיין אז דאס מאכט: אורושאנער סקארבאווי.

— און איך מיין אז די ליטערעס האבען אנ'אנדערע בעדייטונג.

— נו?

— „אוטשעקאי סטאנר".

לאגיק.

— שטעלט זיך נאר פאר ער האט מיך אנגערופען קוה און קאלב!

— אייער מאן איז אינטאנצען אומלאגיש, מיר אייערע יאהרען קאן דאס איך נישט בעליידיגען.

— פארוואס?

— געוויס, האט איהר דען ווען עס איז געזעהן קוה און קעלבער פון 55 יאהר? אפילו אקסען אין דער עלטער זענען דאך אויך נישטא.

מאַקס נאָרדוי

(עטיוד)

פון ד"ר חיים קנאָפּינג

מאַקס נאָרדוי געהערט צו די אָריגינעלסטע פּי־
ן אין אונזער לאַגער, נישט נאָר ווייל ער איז גע־
א גרויסער דענקער, און שעפער פון נייע געדאַנ
נאָר אויך דערפאַר ווייל פערלאָזענדיג אונז,
ער זיך שפּעטער צוריקגעקערט צום יודענטום.
דאָס מיטן גאַנצען ברען פון זיין טעמפּעראַמענט
מיט זיין גאַנצער געניאַליטעט, מיר האָבען אלזאָ
שאַפען פון נאָרדוי צו אונטערשיידען 3 פּאַר־
נעמליך: נאָרדוי דער דענקער, דער אסימילאַ־
און דער נאַציאָנאַלער יוד.

1) נאָרדוי דער דענקער. עס איז אַלגעמיין אָנגענ־
אז ביי בעאורטיילונג פון געשעהענישען ווע־
געברויכט די בעגריפען פון צייט און רוים, ד.ה.
מיר ווילען אנאַליזירען דעם שאַפונג־גייסט פון
...יסע פערזענליכקייט מוזען מיר זיך פריהער בע
...מאַכען מיט דער צייט און אָרטס־פערהעלטני־
אין וועלכע דער בעטרעפענדער דענקער האָט גע
און געווירקט. אום אלזאָ זיך צו בעקענען מיט
...גייסטיגען שאַפען פון מאַקס נאָרדוי, מוזען מיר
...כל א בליק טון אין דעם קולטור לאַגער פון איי־
...און מיטען פון 19־טען יאָהרהונדערט. מיר האָ
...דאָרט צו אונטערשיידען דריי וועלט אנשויאונ־
נעמליך: די פּאָליטיש־סאָציאַלע אנשויאונג, די
...שאַפטליך - סאָציאַלע און די ריכטונגען און
...שפּיגלונגען אין דער ליטעראַטור און קונסט.
...ליטישע סאָציאַלע לאַגע אין איירעפּע איז אין
...גאַנצער תקופה געווען א אויסערגעוועהנליך
...טיע. די טעכניק און די אינדוסטריע וועלכע איז
א שנעלען טעמפּאָ געגאַנגען תמיד פאָראויס,
...דערגרייכט דעם קולמינאַציאָנס־פּונקט. ס'איז
... אז דאָס האָט געפיהרט צום מאַטעריאַליזם.
...איז אזוינס מאַטעריאַליזם ? מאַטעריאַליזם איז
...ליכע אנשויאונג פון דער אויסען־וועלט, און
...עם פאַל איז די אנשויאונג גענומען געוואָרען
...דער אינדוסטריע און טעכניק, דער מאַטעריאַליזם
...דוקען, אָהן עטישע יסודות, ד.ה. ריינע מאַ־

...ם איז פערשטענדליך, אז די מאַטעריאַליסטישע
...יאונג האָט געפונען איהר אָפּשפּיגלונג אין דער
...ע, בעזונדערס אין פראַנקרייך אין דער וויסענ־
... און אויך אין דער קונסט. דער איינצעלנער
... איז געקומען מעהר צום פאָרשיין און אזוי
... זיך ענטוויקעלט דער אינדיווידואַליזם, וועלכער
... געפיהרט צום סאָציאַליזם. אין דער פילאָזאָפיע
... זיך געפיהלט א געוויסע אונזיכערהייט אין דער
...ליכער דערקענטניש. וואָס האָט געפיהרט צו
... סקעפּטישער שולע. ווייטער איז מען געגאַנגען
... נאַטוראַליזם, ד.ה. צו דער נאָכאַהמונג פון דער
... אין דער וויסענשאַפטליך סאָציאַלער אנשוי־
... האָט דאָמינירט דער דאַרוויניזם, וועלכער ווערט
...רט פון א טעאָריע פון צוועקמעסיגקייט.
...אויך אין דער ליטעראַטור און אין דער קונסט
...געהערשט דער נאַטוראַליזם, וועלכער האָט זיך
...געלאָזען אין דריי פאָרמען, נעמליך: איר סימ־
...ריזם, אימפּרעסיאָניזם, און דעקאַדענץ.
דאָס זענען געווען די ווייניג פערשטענדליכע ריכ־
...ען אָדער מען האָט זיי געהאַלטען מיסטעריען אָהן
...

דאָס איז געווען די קולטור־לאַגע פון איירעפּע
...פערינגען יאָהרהונדערט, דאָס איז געווען דער
...אויסגאַנגספּונקט פון נאָרדויס געדאַנקען־גאַנג.
נאָרדויס שיטה איז שטרענג ראַציאָנאַליסטיש.
...כל איז ער כירורג פון דער פּראָפעסיע און אלס
...מיטן מעסער אין דער האַנד טרעט ער צו צו

דער אַנאַליזע, נישט ווי זיינע קאָלעגען שאַריטע צום קראַנקען קערפּער, נאָר צו דער נשמה פון דער מענשהייט. צוויי מאָטיווען בעגלייטען איהם ביי זיין אַרבייט: א פיזיאָלאָגישע און א פסיכאָלאָגישע. נאָרדוי שטעלט זיך די פראַגע צי איז די מענשליכע נאַטור שלעכט ? און ער זאָגט : יאָ, דער מענש איז די שרעקליכסטע בעסטיע די שרעקליכסטע קאַנאַליע, אלס בעוויז גילטען איהם די פּאַקצייין ביי די מענשען וועלכע זענען נאָך, א איבערבלייב פון זיין ווילדען צושטאַנד, אָבער, זאָגט נאָרדוי, דער מענש איז א סאָציאַלע נאַטור גענייגט צום צוזאַמענלעבען פון מענשען און די סאָציאַלע נאַטור זיינע בעזיגט די רויהע נאַטור, און אזוי קומט נאָרדוי צו דער איבערצייגונג אז דאָס גוטע אין מענשען וועט קומען.

אלס אמתער כירורג ציינט זיך נאָרדוי אין דער קריטיק פון דער איירעפּעאישער קולטור און ער זאָגט דעם געדאַנק, אז איירעפּע מוז אין איהר לאַגע זענען שקר און פאַלשקייטען, ווייל די נאַציעס זענען באַנאַל, פאַלש, אונעהרליך און בעטריגעריש. דער גרעסטער שווינדעל איז דער ליבעראַליזם, וועלכער האָט פאָרגעשווינדעלט פריהייטס - געדאַנקען, אָבער וועלכער האָט זיך אין ווירקליכקייט בעציינט אלס דאָס הויפּטנעסט פון ליגען און שווינדעל. נאָרדוי בעוויזט איירעפּע א שפּיגעל אין וועלכען עס קען זעהען זיין, ריכטיגען פּרצוף פון שקר און גזלה, נאָך לאַנג פאַר שפּענגלער האָט נאָרדוי אַרויסגעזאָגט דעם געדאַנק, אז איירעפּע מוז אין איהר לאַגע פון פאַלשקייט און אונעהרליכקייט אונטערגעהן. אָבער אין דער גרויסער נשמה פון דעם דענקער נאָרדוי איז געווען פעסט איינגעוואָרצעלט דער גלויבען, אז דער אמת וועט טריאומפירען און דער נצחון וועט זיין אויף דער זייט פון גוטען.

2) צוויי מאָמענטען האָבען געפיהרט נאָרדוי'ן צום נאַציאָנאַליזם. נעמליך: א אינערליכער און אַ אויסערליכער. דער אויסערליכער מאָטיוו איז געווען, דער שקר פון דער עמאַנציפּאַציע. די גלייכבערעכטיגונג אין מערב איירעפּע האָט פאַר די יודען געהאַט נאָר אזא אונבעדייטענדע אויסבעסערונג פון זייער עקאָנאָמישער לאַגע. און דערפאַר האָבען זיי אויך טייער בעצאָהלט. ד.ה. זיי האָבען פערלוירען זייער יודישע נשמה און זענען געבליבען גייסטיגע קנעכט ווי עס האָט געשילדערט אחד העם אין זיין מאמר עבדות בתוך חרות. דער געדאַנק איז א אַלטער און איז שוין בעריהרט געוואָרען פון ש. ד. לוצאַטאָ. אויך נאָרדוי האָט עס אויפגעפאַסט מיט זיין גרויסען שכל און רופט עס אָן „צערזעצונג דורך עמאַנציפּאַציע". דאָס איז אין מערב איירעפּאַ, אין מזרח איירעפּאַ געפינט נאָרדוי א קערפּערליך צעבראָכענעם יודענטום. א קאַריקאַטור פון א מענשען און אָט דאָס פערקריפּעלטע יודענטום וויל נאָרדוי פערוואַנדלען אין א מוסקעל יודענטום. אין א געזונדען פּראָדוקטיווען טיפּ פון א יודען. חוץ דעם רעדט נאָרדוי פון „א זיטען־נויט", וועלכע עס הערשט ביי די מזרח־איירעפּעאישע יודען.

וואָס טון ? אלס ראַציאָנאַליסט שטעלט נאָרדוי צוויי פאָדערונגען, איין פאָדערונג צו די יודען, איינע צו דער וועלט. נאָרדוי ווענדט זיך צום יודישען פאָלק און שטעלט איהם קאַטעגאָריש די פראַגע: זיין אָדער נישט זיין. ער צעשמעטערט די אסימילאַציע און זאָגט: מיר מוזען אָנטון אונזער קאָקאַרדע פון יודענטום. מיט א הייסען באַלזאַמישען טריסט ווענדעט ער זיך צו זיין פאָלק: וואַרטען! וואַרטען! וואַרטען איז נישט קיין שאַנדע, ניין, וואַרטען איז א גרויסאַרטיג געפיהל פון איבערטראָגען דאָס שלעכטע און זעהענדיג פון דער ווייטען דאָס גוטע, וואַרטען פיהרט צום טריאומף פון גוטען, שעהנעם און פון גערעכטיגקייט. מיט זיין גאַנצען כעס און מיט א געוואַלדיגען גרימצאָרן, וועלכער קלינגט ווי א אויסגוס פון א פאָלקס־צאָרן ברילט נאָרדוי ווי א לייב אין דער זיצונג פון האאַגער פרידענס־קאָנפערענץ. קלאַפּענדיג מיט פויסטען אויפן טיש ווענדעט ער זיך צו די דיפּלאָמאַטישע פאָרשטעהער פון די פעלקער און שרייט מיט זיין לייבען־שטימע אז די ווענד האָבען געציטערט : „וואָס האָט איהר געמאַכט פון מיין אַלטען פאָלק? איך פאָדער רעכט!"

דאָס איז געווען א אַפּעל, א רוף צום געוויסען פון דער וועלט און דערמיט האָט ער די יודען־פראַגע געבראַכט פאַרן טריבונאַל פון דער וועלט, און דאָס איז אפשר געווען די פאָרבערייטונג צו דער באַלפור דעקלאַראַציע.

נאָרדוי דער רעדנער. אין 4 רעדעס האָט נאָרדוי געגעבען א גרויס מאַטעריאַל צו דעם אויפבוי פון דער יודישער רענעסאַנס, אין דער ערשטער רעדע האָט ער געשילדערט ס'פּראָבלעם פון רעגענעראַציע אין דער צווייטער רעדע האָט ער געשילדערט דעם אויפבוי פון זיין ציוניסטישען געדאַנק, אין דער דריטער רעדע האָט ער געגעבען א מוסטערהאַפטע בילד פון אָרגאַניזאַציע און אין דער פערטער רעדע האָט ער געשילדערט דאָס פּראָבלעם פון רעזיגנאַציע אלס רעדנער איז דר. מאַקס נאָרדוי איינער פון די גרעסטע פון זיין צייט, אָט גיסט זיך זיין רעדע ווי א טייך. אָט שוימט ער ווי דער ווילדער ים, אָט ברויזט ער ווי א אָרקאַן, אָט צאָרנט ער, שרייט ווי ישעיהו, אָט וויינט ער און קלאָגט ווי ירמיהו, די מאָטיוען פון זיין רעדען איז כעס, רחמנות, בעלעבונג, די שעהנע ארץ ישראל לופט און דער אויפגאַנג פון א נייער זון פאַרן יודישען פאָלק,

עס איז די שטים פון אויפבליהענדען יודענטום.

נאָרדוי האָט שוין דעמאָלט אנערקענט די ווייטגעהענדע טיפקייט פונם ציוניזם. ער רעדט פון א פּרימיטיווער פאָרם פון ציוניזם און פון א פילאַנטראָפּישען ציוניזם. וועלכע זענען רעזולטאַטען פון אנטיסעמיטיזם. ווי איבעראַל איז נאָרדוי אויך דאָ ראַציאָנאַליסט און ער פערלאַנגט דעם ציוניזם צו בילדען אלס היסטאָריש פּראָבלעם, אלס ראַציאָנאַליסט פערוואַנדעלט ער דעם ציוניזם אין א פּראָבלעם פון פּראַקטישער אַרבייט. קודם כל רעדט ער פון א קולטור פראַגע, וועלכע הייסט ביי איהם „סאָציאַלע נויט און זיטען נויט" ד.ה. די אויסבעסערונג פון דער זיטליכקייט פון דעם אין גלות פערקריפּעלטען יודענטום. צווייטענס פאָדערט ער א קאַמף געגען דער אסימילאַציע, וועלכע מוז גענצליך אויסגעראָטעט ווערען פון דער יודישער געזעלשאַפט. אָבער די הויפּט אויפגאַבע פון דער ציוניסטישער בעוועגונג מוז זיין דאָס רענעסאַנס פּראָבלעם, ד.ה. די אויפלעבונג פון אוראַלטען, אנטיקען יודישען גייסט, דאָס גלות־פּראָבלעם מוז זיין א היסטאָרישער געדאַנק, די הויפּט־אויפגאַבע פון דער רענעסאַנס בעוועגונג מוז זיין די בעפרייאונג פון דער פאָלקס נשמה.

דאָס לעצטע קאַפּיטעל אין נאָרדויס שאַפען איז די קריגס־פּעריאָדע. מיט זיין גאַנצען טעמפּעראַמענט און זיין גייסטיגער קראַפט טרעט ער אויף געגען דער מלחמה אויפווייזענדיג אלע שרעקליכע פאָלגען און אומגליקען. וועלכע די מלחמה וועט מיט זיך ברענגען, און דאָס האָט איהם פערשאַפט פיל שונאים. וועלכע האָבען איהם אלס דייטשען זשורנאַליסט, געוואָלט שטעמפּלען אלס א גענגער פון פראַנקרייך. אום זיסט האָבען זיך בעמיהט זיינע פריינד איהם צו בעפרייען פון דעם בלבול. אלס דאָקטאָר מעלדעט ער זיך פרייוויליג אין דער מלחמה. אָבער ער ווערט נישט אָנגענומען. ער אנטלויפט קיין שפּאַניען אָבער דאָרט לידט ער ווידער גרויסע צרות. עס ווערט געגען איהם געטריבען א גרויסע העצע און מען קאָנפיסקירט זיין פערמעגען. ער אנטלויפט קיין שאָטלאַנד און פון דאָרט קיין אַמעריקאַ. נאָך דער מלחמה קומט ער צוריק קיין פּאַריז וואו ער רעדאַגירט א פראַנצויזישען זשורנאַל „לע פּעפּל זשויו". אָט דאָ הויבט ער אָן פון דאָסניי צו אַרבייטען פאַרן ציוניזם בעריהמט זענען זיינע לעצטע ציוניסטישע רעדעס. נאָרדוי ענטוויקעלט דעם פּאָליטישען און קולטורעלען ציוניזם און זאָגט : נאָר דער פּאָליטישער ציוניזם איז אימשטאַנד צו פערשאַפען די מעגליכקייט דעם יודישען פאָלק צו בעפרייאונג, צו געבען די מעגליכקייט צו ענטוויקלען א הויכע און רייכע קולטור און צו זאַמלען אלע גרויסע טאַלאַנטען פונם יודענטום. מען מוז, זאָגט נאָרדוי, שאַפען אין ארץ ישראל א יודישע מאַיאָריטעט פון 600.000 יודען. און דאָס מוז תיכף געשעהען. און ווען נישט איז די גאַנצע נאַציאָנאַלע אַרבייט א פאַלשקייט. באָדען ? געלד? פאַרוואָס האָבען מיר נישט קיין באָדען? ווייל אונזערע גרויסע מלוכה־מענער ווייסן נישט, אז מען מוז עס פערלאַנגען. פאַרוואָס האָבען מיר נישט קיין געלד ? ווייל אונזערע פינאַנץ־מענשען ווילען נישט פערשטעהען אז אויף באָדען קען מען נעהמען היפּאָטעקען.

צום ענגלישען מיניסטער זאָגט ער : „מיר פערלאַנגען פון דער רעגירונג באָדען תיכף צו בעזעצען אונזערע אומגליקליכע ברידער אום זיי צו ראַטעווען פון רויבער־הענד.

זיין לעצטע גרויסע ליטעראַרישע לייסטונג איז זיין ווערק „וועגען דער געזיטונג". דאָס ווערק איז א שטודיום איבער דער ציוויליזאַציע, איהר ענטוויקלונג און איהר ווערט. נאָרדוי זאָגט: די ציוויליזאַציע האָט א דאָפּעלטען פּנים א גייסטיגען און א מאַטעריעלען. די אידעאָלאָגיע איז זעהר אָרים און דער ווערט פון דער ציוויליזאַציע האָט קיינעם קיין גליק נישט געבראַכט. נאָרדוי ציינט די לעזער ווי די גאַנצע וועלט אָרגאַניזאַציע איז פאַלש און אונטערדריקט דעם איינצעלנעם מענשען, און ווייל די ציוויליזאַציע האָט קיינעם קיין נוצען נישט געבראַכט, איז דער קאַמף וועהרטלאָז. דאָ קומט נאָרדוי צום פּונקט פון דער זעלבסטבעשטימונג, דאָס רעכט איבער זיך צו דיספּאָנירען און די פערזענליכע פעראַנטוואָרטליכקייט פיהרען צום אינדיווידועלען געדאַנק. דאָס פּראָבלעם פון ציוויליזאַציע בעשטעהט דעריין צו זיכערען דעם אינדיווידואום א אומבעגרענצטע ענטוויקלונג, א בעקוועם לעבען אָבער נישט אויפן חשבון פון אַן'אַנדערען אינדיווידואום.

הר. נאָרדוי האָט נאָך געהאַט פערפערטיגט צוויי ראָמאַנען אָבער דער טויט האָט איהם זיין אַרבייט אונטערבראָכען. אזוי איז אויסגעלאָשען געוואָרען דאָס גרויסע ליכט...

נאָרדוי איז אָבער איינער פון די, וועלכע האָבען זיך צוריקגעקעהרט צו זייער פאָלק און איהם איז דאָס געלונגען, וואָס איז נישט געלונגען אלישע בן אבויה, דעם יודישען פויסט.

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל־אַרצט פאַר הויט,- געשלעכטס־
קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אָן פון 8 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 5 ביז 9 אָוו.
זונטאָג פון 10—1 בייטאָג. אַלע אַרט אַנאַליזען
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרייזען
א ספּעציעלער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16
היינט פּרעמיערע!
די פרעהליכסטע און שעהנסטע ווינער
קאָמעדיע, עסטרייכישע פּראָדוקציע א. נ.
דאָס ליבעז
צ מענער צ
אין די הויפּטראָלען:
SZÖKE SZAKALL,
ERNEST VEREBES
TIBOR V. HALMAY
אויסערן פּראָגראַם:
קלאַנג־צייטונג פון Paramount
און P.A.T.

איינגעבילדעטע אימפּאָטענץ

פון ד"ר י. רוזשאַנער

...שלען פון דער אזוי גערופענער פסיכישער,
...איינגעבילדעטער אימפּאָטענץ שטעלען מיט זיך
...די הויפּט־אַרמעע פון די אַלע, וועלכע קומען
...דאָקטאָר זיך בעראַטען, היילען אויף מענער־
...מען דאַרף נאָר אונבעדינגט נאָך קלאָר מאַ־
...איבער דעם כאַראַקטער פון דער קראַנקהייט,
...און די סיבה פון דער איינבילדונג, די סיבה
...ווירקט אין דער געגנערישער ריכטונג צו די
... וואָס רופען אַרויס די פּאָטענץ, די מענער־
...און מאַכט צו־נישט נייטראַליזירט די דאָ־
...פּאָטענץ. אָבער נאָך וויכטיגער אפשר איז צו
... דעם צוטרוי פון פּאַציענט, צו קאָנען איהם
...שפּליסען, בעהערשען, אַרויסרייסען די פער־
... פון זיין נשמה, די מאָדערנסטע לעהרע
... פסיכאָאַנאַליזע און פסיכאָטעראַפּיע האָבען
...דער דאָזיגער פאָרם פון מענער־שוואַכע (אין א
...מאָס ביי אַנדערע פאָרמען) א קאָלאָסאַלע
... פון די אונצעהליגע קראַנקהייטספעל
...דערמאָן איך מיך איצט אין א יונגען דרו־
... ער איז אַלט געווען 25 יאָהר, געווען פער־
... אָבער אַנשטאָט צו זיין אויפגעמונטערט, מיט
... און האָפנונג צו קוקען אויף דער צוקונפט, איז
... געווען נידערגעשלאָגען, מוטלאָז, שטענדיג מיט
...פערבראָכען האַרץ, די סיבה ? ער האָט זיך איינגע־
...רעדט, אז ער איז אימפּאָטענט (דער ערשטער פער־
... איז איהם נישט געלונגען, א קלאַפּ אין טיר—
...קלאַפּ אין האַרץ, און ער האָט געמוזט א פער־
...מטער אוועקגעהן). דער געדאַנק: „איך בין
... אימפּאָטענט" האָט איהם שפּעטער ווי א שאָטען
... בעגליט, נישט אָפּגעטרעטען, דעם טאָג פון
...ער חתונה איז ער געווען ביי מיר אין קאַבינעט.
... בלאַס, טרויעריג געזיכט האָט בשום אופן נישט
...וועקט קיין חשד, אז דאָס איז א חתן, וואָס דאַרף
... 2 שעה אַרום געהן צו דער חופה. איך האָב
...דעם בוכשטעבליך געמוזט אַרויסשטופּען, לאָזען
...הן צו דער שמחה. צומאַכענדיג פריה — מיין יונ־
...ערמאַן איז דאָ, טרעהרען פון פערצווייפלונג, הילפ־

לאָזיגקייט פאַלען אויף זיינע יום־טוב'דיגע קליידער. ווידער פערזיכערונג, בערוהיגונג — און דער שלום, ער איז א גליקליכער פאָטער פון 3 קינדער.

עס זענען פאַראַן אָבער סאָציאַלע פערהעלטנישען, וואָס דערפיהרען דערצו, אז פאַלען פון ווירקליכער מענער־שוואַכע פּאַסירען אויך, און דאָס גאָר, גאָר אָפט. איינע פון די וויכטיגע דעראַרטיגע סיבות פון מענער־שוואַכע איז דאָס שאָדען, וואָס ברענגט מיט זיך דאָס שפּעטע חתונה האָבען פון מאַן, מיט 25—28 יאָהר דערגרייכט דער מאַן דעם בעסטען, העכסטען אויפבליה פון זיין פּאָטענץ. אָבער די יאָהרען 25—35 זענען געוועהנליך די יאָגענישע, ווען דער מאַן קעמפט, ווייל איינאָרדנען זיין עקזיסטענץ, זיך שטעלען אויף די פיס, און בער האָט חתונה ביי 35—36 יאָהר פערמאָגט ער געוועהנליך נישט מעהר זיין אינטעגראַלע, גאַנצע מענער־קראַפט. ער האָט חתונה מיט א פרוי, וואָס איז מיט א יאָהר 8—10 יונגער פאַר איהם. זי איז פּונקט אויף דער העכסטער שטופע פון איהר געשלעכטליכער רייפקייט. ווילענדיג זיך צווינגען צו איהרע פערלאַנגען, מוז ער זיך צופיל אָנשטרענגען; א געוויסע צייט בעמערקט ער נישט קיין שום שטערונגען; שפּעטער אָבער — שטעהט ער אָפּ, וואָס ווייטער אלץ מעהר דאָס בילד פון אימפּאָטענץ ווערט אלץ דייטליכער. אויף דעם אָרט איז ווערט צו דערמאָנען לוטער'ס בעקאַנטען אַפאָריזם: „אין דער וואָך צווייער שאַדעט וועדער דיר נאָך מיר און מאַכט אים יאָרע הונדערט פיר". דאָס צוזאַמענקומען 2 מאָל וועכענטליך איז פאַר'ן מאַן ווי פאַר דער פרוי, נאַטירליך אין די מיטעלע יאָהרען, א געוויסע נאָרמע, וועלכע דאַרף נישט איבערגעשטיגען ווערען. ספּעציעל שעדליך זענען זעלטענע אָבער אייניגע מאָל הינטעראַיינ־אַנדער פאָלגענדע פערקעהרען. עס איז פאַראַן אפילו א מאַטעמאַטישע פאָרמולע, וואָס דריקט זיך אויס: 7×1 איז מעהר ווי 1×3 דאָס הייסט אַנ'אונפערהייראַטער, וואָס טרעפט זיך איין מאָל וועכענטליך מיט זיין געליבטע און פערקעהרט מיט איהר 3 מאָל, שעפּט אויס זיין מענער־קראַפט פיל שנעלער ווי א צווייטער וואָס פערקעהרט יעדען טאָג איין מאָל. די קינדער־פראַגע איז אין די לעצטע צעהנדליגער יאָהרען געוואָרען א זעהר ערנסטער וויכטיגער פּראָבלעם. 1—2 קינדער — איז דאָס מאַקסימום, וואָס מען קאָן זיך ערלויבען. פרי צו פערהיטען די פרוי פון שוואַנגערען זענען פאַראַן פיל מיטלען, איינס פון די פערשפּרייטסטע איז דער אזוי גערופענער **Coitus interruptus** — דער אונטערבראָכענער פערקעהר. דאָס איז אָבער אומגעהויער שעדליך פאַר די פרוי, ווי פאַר'ן מאַן. די אימפּאָטענץ דראָהט דעם מאַן, וואָס בענוצט זיך א לענגערע צייט מיט'ן דאָזיגען מיטעל. אז גאַנץ אָפטע געשלעכטליכע בעציהונגען דורך לאַנגע חדשים, יאָהרען קענען אויסשעפּען דעם אָרגאַניזם און אויסנוצענדיג די פּאָטענץ קאָנען דערפיהרען צו א באַנקראָט — איז פערשטענדליך און קלאָר. אינטערעסאַנט אָבער איז, אז דער היפּוך — די אַבסאָלוטע אַבסטינענץ דורך א גאַנץ לאַנגען פּאַס לעבען ביי א געשלעכטליך רייפען, גוט ענטוויקעלטען מאַן קאָן אויך דערפיהרען צום זעלבען טרויעריגען בילאַנס — צו דער אימפּאָטענץ, עס ענטשטייט אַנ'אַטראָפיע, א מין איינשרימפּען פון די געשלעכטליכע דרוזאַלען. דער וועלטקריג האָט ספּעציעל גינסטיג געמאַכט די בעדינגונגען, ביי וועלכע אונצעהליגע מענער האָבען געמוזט לאַנגע פעריאָדען פון געשלעכטליכער אַבסטינענץ ווערקלען מיט קורצע אורלויבען וואָס זענען נאַטירליך אויסגענוצט געוואָרען געשלעכטליך אין א איבערטריבענער מאָס — די פערשפּרייטונג און פערשטאַרקונג פון מענער־שוואַכע נאָכ'ן קריג איז נאָטירט געוואָרען דורך די גרעסטע סעקסואָלאָגען.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נייע ענדערונגען אין דער שטייער-געזעצגעבונג

דעקרעטען פון 14 יאנואר 1936

פון אדוו. ע. שעסקין

אין „דזשעננiק אוסטאוו" פון 15 ד. ח. זע־נען דערשינען דעקרעטען פון מלוכה־פרעזידענט פון 14־יאנואר, וועלכע ענדערען אין א בעדייטענדער מאס די עקזיסטירענדע שטייער־געזעצגעבונג. ענ־דערונגען זענען פערהאן פיל און כמעט אלע האָ־בען א גרינדליכע בעדייטונג, מ'דארף דעריבער, כאָטש אין אלגעמיינע שטריכען בעקענען די לעזער מיט די דאזיגע ענדערונגען.

קודם־כל איז געענדערט געוואָרען די שטייער־אָרדינאציע פון 15 מערץ 1934 און דאס אין פאל־גענדע ריכטונגען: דער טערמין אפצוגעבען „זעד־ניאניעס" וועגען אומזאץ און הכנסה פאר רעכטליכע פערזאנען איז בעשטימט געוואָרען אויפ'ן 1 מאי אנשטאט דעם 1 יוני (ארט. 75).

אין פאל פון א בעגרינדעטער השערה, אז די ביכער אדער דאקומענטען זענען נישט קיין ריכ־טיגע, אדער ווען ס'איז פערהאן די מורא, אז די געוויזענע אדער ענטדעקטע ביכער און דאקו־מענטען בעת דער לוסטראציע קענען בעהאלטען ווערען דורך דעם צאהלער — קען דער לוסטראטאר די ביכער, דאקומענטען א. ד. גל. מיטנעהמען אין שטייער־אמט אויף א צייט פון נישט מעהר ווי 30 טעג (ארט. 82), נאך אונטערזוכען די ביכער, ווערט דעם שטייער־צאהלער איבערגעגעבען אן אפשריפט פון פראטאקאל דורך א קוויטונג און דער שטייער־צאהלער האט דאס רעכט צו געבען אויפ־קלעהרונגען צום פראטאקאל אין פערלויף פון 7 טעג (ארט. 92), פריהער איז נישט געווען די פליכט צו געבען דעם צאהלער אן אפשריפט פון פרא־טאקאל אהן זיין פאדערונג און דער טערמין פון די אויפקלעהרונגען האט בעטראפען 14 טעג. דער ארט. 103 איז געענדערט געוואָרען אין דעם זין, אז אויך דער צאהלונגס־נאקאז ווערט צוגעשטעלט אין א שפעטערן טערמין ווי 30 טעג פאר'ן אפלויף פון געזעצליכען טערמין צו צאהלען דעם שטייער, ווערט דער צאהלונגס־טערמין בעשטימט אויף 30 טעג פון טאג ווען דער נאקאז ווערט צוגעשטעלט: פריהער האט פערפליכטעט א טערמין פון 14 טעג.

א וויכטיגע בעדייטונג האט דער צוגאב צום ארט. 105, וועלכער זאגט, אז די 5־יעהריגע פער־עלטערונג, וועלכע ווערט פארגעזעהען אין דער שטייער־ארדינאציע, איז נישט חל ביי דערגענ־צונגס־שטייער־אויסמעסטונגען. דאס איז אין דעם פאל ווען ביים בעטראכטען א רעקורס, קומט די אפעלאציע־מאכט צו דער איבערצייגונג, אז די האט זיך דאס געענדערט. דער דעקרעט שטעלט אויסמעסטונג איז געווען א צו נידריגע און וועט צוריקשיקען דעם ענין צו א דערגענצונגס־אויס־מעסטונג, אין די דאזיגע פאלען איז נישט פערהאן קיין טערמין פון פערעלטערונג.

ס'פערדינען אויך אויפמערקזאמקייט די ענדערונגען, וועלכע זענען נוגע רעקורסען. לויט די איצטיגע ענדערונגען מוז א רעקורס בעטראכט ווערען אויב דער רעקורסאנט האט איינגעגעבען נישט אפגעגעבען זיין אדרעס אדער ער האט אפגעגעבען נישט קיין געטרייען אדרעס, אויב מ'קען פעסטשטע־לען די פערזאן פון רעקורסאנט. דאס צוריקציהען א רעקורס, וועט לויט'ן דעקרעט, פערלאנגען דעם הסכם פון דער אויסמעסטונגס־מאכט, ביז איצט איז אזא הסכם געווען נויטיג נאר מיט'ן מאמענט ווען דער רעקורס איז איבערגעשיקט געוואָרען צו דער אפעלאציע־אינסטיטוציע. ווי מיר זעהען דארף מען איצט צוטרעטען מיט נאך א גרעסערער פארזיכטיגקייט צו רעקורסען און זיך גוט פערטראכ־טען פאר'ן אפגעבען דעם רעקורס, ווייל מיט'ן מא־מענט פון אפגעבען איהם, וועט זיין גורל שוין נישט זיין אפהענגיג נאר פון שטייער־צאהלער, די שטייער־מאכט וועט, אפילו געגען דעם ווילען פון צאהלער, קענען בעטראכטען דעם רעקורס און פערגרעסערען דעם שטייער אין גאנג פון דער אזוי־גערופענער דערגענצונגס־אויסמעסטונג.

דער דעקרעט, וועלכער ענדערט די שטייער־ארדינאציע האט א איינגעפיהרט אין דער שטייער גע־זעצגעבונג א נייע, ביז איצט נישט עקזיסטירענדע אפטיילונג — פון רעכט ווען ס'ווערען פערעלטערט דאס איינמאהנען פון שטייער־חובות.

ביז־איצט האט עקזיסטירט א 5־יעהריגע פער־עלטערונג נאר בנוגע דער אויסמעסטונג פון די שטייערען, אויב אבער דער שטייער איז שוין געווען אויסגעמאסטען איז די איינמאהנונג נישט געווען בעגרעניצט מיט קיין שום טערמין, אין מיין פראקטיק האב איך נישט איינמאל געהאט פאלען ווען ס'זענען ארויסגעשיקט געוואָרען „אופאמניע־ניעס" און ס'זענען געמאכט געוואָרען עקזעקוציעס פאר שטייערען, וועלכע זענען אויסגעמאסטען געווא־רען אין די יאהרען 1925, 1926 און 1927. איצט שטעלט פעסט, אז דאס רעכט אויף א ציוואנגס־אופן איינ־מאהנען דעם שטייער־חוב ווערט פערעלטערט נאך אפלויף פון 5 יאהר, רעכענדיג פון סוף פון קאלענ־דאר־יאהר, אין וועלכען ס'האט זיך געענדיגט דער צאהלונגס־טערמין.

מ'דארף אבער בעטאנען, אז דער דאזיגער טער־מין הויבט זיך אן ערשט מיט'ן 1 יאנואר 1936 אזוי, אז דער דאזיגער רעוואלוציאנערער פארשריפט וועט האבען א בעדייטונג אויף דער צוקונפט.

א וויכטיגע און פראקטישע בעדייטונג האט דער פארשריפט, וועלכער איז איינגעפיהרט געוואָרען דורכן דעקרעט, אז אויב א האנדעלס־ אדער אינדוסטריע־אונטערנעהמונג איז איבערגעגאנגען אלס אייגענטום צו א מאן, א ווייב אדער א קינד ביז צו דער דריטער מדרגה, אדער א ... ביז צו דער דריטער מדרגה, איז דער נייער איי־גענטימער פעראנטווארטליך סאלידאריש מיט דעם ... ער־צאהלער פאר הכנסה־שטייער, וועלכער ... אויס פאר דער אונטערנעהמונג פאר'ן איבערגעבען צו זיין בעזיץ. אויב אויך א מאן טרעט ... פרוי אדער א קרוב זיין אונטערנעהמונג, ... ער נעהמט דעם פאטענט אויף זייער נאמען, ... זיי איצט פעראנטווארטליך, נישט ווי ביז ... פאר אומזאץ־שטייער, נאר אויך פאר'ן אלטען ... שטייער. וועגען דער דאזיגער פארשריפט דארף ... גוט געדענקען.

דער דעקרעט ענדערט אויך די טערמינען ... הויבען די שטראף־אויספארשונג וועלכע ... עסט פאר אלע פערברעכענס, מיט'ן אויס... וועלכע זענען פאראויסגעזעהען אין ארט. 188 דער שטייער־ארדינאציע, דער טערמין איז ... 5־יעהריגער.

דער דעקרעט האט אויך איינגעפיהרט ... רונגען אין דעם טייל, וועלכע בעהאנדעל... פראגע פון פיהרען אן־אונטערנעהמונג אהן ... טענט, אדער אויף א נישט־ענטשפרעכענדען ... טענט. די ביז איצטיגע שטייער־א"ד'נאציע ... קלאהר בעצייכענט, אז קיין געלד־שטראף קען ... געענדערט ווערען אויף ארעסט, אזוי איז אויך ... שטראף־דעציזיעס פאר פאטענטען, געווען ... גערעכענט נאר געלד־שטראף. איצט האט דער ... רעט פעסטגעשטעלט, אז נאר א געלד־שטראף ... ארט. 188 אונטערליגט נישט די פערבייטונג ... ארעסט, דאגעגען געלד־שטראף פאר פאטענט... למשל, קען פערביטען ווערען אויף ארעסט — ... מעהר, א שטראף־דעציזיע מוז ענטהאלטען די ... פון ארעסט, אויף וועלכע די געלד־שטראף ... פערביטען ווערען אויב מ'קען נישט איינמ... די געלד־שטראף. אויב וועגען דעם ענין ווערט ... אפעלירט אין געריכט און ווערט רעכטקר... האט די פינאנץ־מאכט דאס רעכט צו בעשליס... אויספיהרען פון ארעסט און זיך צו ווענדען ... שטאטישען געריכט, אז די שטראף זאל אויסג... ווערען. האבענדיג דאס אין זין דארף מען ... נאכ'ן צוזאמענשטעל א שטראף־פראטאקאל ... פאטענט, אונטערנעהמען שריט צו אפעלירען ... געריכט. מ'דארף נישט דעם ענין גרינגש... ווייל זי אין פערבונדען מיט ארעסט.

צום סוף דארף מען בעטאנען, אז די טעג ... זיך בעוויזען א צירקולאר פון פינאנץ־מיניס... וועלכער האט אויפגעקלעהרט, אז די אמנ... פון 2 יאנואר ה. י. איז נישט חל אויף די שט... פאר פאטענטען, אזוי אז די שטראפען פאר ... האבען קיין פאטענט אדער בעזיצען א נישט ... שפרעכענדען פאטענט זענען געבליבען אין ... דאס איז א זעהר נישט־אנגענעהמע איבער... פאר די, וועלכע האבען זיך געטרייסט מיט ... האפנונג, אז די אמנעסטיע וועט אנולירען די ... פען. וועגן אנדערע ענדערונגען, וועלכע זענען ... געפיהרט געוואָרען דורך די דעקרעטען ... ד. ח. אין קומענדיגען ארטיקעל.

יאנואר

זון-אויפגאנג	7.08
זון-אונטערגאנג	4.06
ליכט-צינדען:	3,57

פרייטאג, 24

כ"ט

טבת תרצו

צו דער אויפמערקזאמקייט!

אין לאדז דרעהט זיך די לעצטע צייט ארום א חברה לאפיטוטען, האכ-שטאפלער און גראפאמאנען, וועלכע ווארפען ארויס אין גאס פערשידענע „שאפונגען" אין פארם פון אלמאנאכ'ן, „וויץ"-בלעטלעך א. ד. גל. וואס זענען פול מיט געשמאקלאזיגקייט און הפקרות.

די דאזיגע פארשווינדלער פרעסען אויס דורך פערשידענע מיטלען אנאנ-סען ביי לייכטגלויביגע פירמעס און גע-זעלשאפטליכע טוער.

מיר מאכען אויפמערקזאם די עפענט-ליכקייט אויף די דאזיגע לייט, וועלכע טון דערביי אפ מעשים, וועלכע גרע-ניצען זיך מיט שאנטאזש.

צוגאב=פאבאר=קאמיסיע

(א) דעם 28 ד. ח. 8 א זייגער אינדערפריה הויבט אן צו אמטירען אין לאקאל פון שטאטישען כילוטער-ביורא, פעטריקאווער 165 די צוגאב פא-באר־קאמיסיע פאר פ. ק. או. אויף לאדז 2.

ס'דארפען זיך מעלדען די פאבאראווע פון יאהר-גאנג 1914 און עלטערע, וועלכע האבען זיך ביז איצט נישט געשטעלט צו די פאבאר־קאמיסיעס, הא־בען נישט רעגולירט זייער פערהעלטניש צום מילי-טער־דינסט און וואוינען אויפ'ן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 פאליציי־קאמיסאריאטען.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאכט דיזשורירען: שטעקעל (לי-מאנאווסקיעגא 37), יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9) סטאניעלעוויטש (פאמארסקא 91), בארקאווסקי (זא־ווארזשא 45), גלובאווסקי (נארוטאוויטשא 6), האמ־בורג (גלובנא 50), פאוולאווסקי (פעטריקאווער 307).

דיסקוסיע-אוונד איבער מענדעלע מוכר ספרים

איינגעארדענט דורך דעם מענדעלע-קאמיטעט ביי דער היגער געזעלשאפט פריינד פון ייווא

מארגען, שבת, אווענט 5 א זייגער, ווערט איינ־געארדענט דורך דעם מענדעלע־קאמיטעט ביי דער היגער געזעלשאפט פריינד פון ייווא, אין לאקאל פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט, וואלטשאנסקע 35, א מענדעלע־אוונד.

דער אוונד וועט בעשטעהן פון א דיסקוסיע וועגען דער אויפפאסונג פון מענדעלעס ווערק.

צו דעם אוונד זענען פערבעטען געווארען אלע ארטיגע מענדעלע־רעפערענטען, ווי אויך פארשטע־הער פון די היגע קולטורעלע, געזעלשאפטליכע און אנדווערקער אינסטיטוציעס.

עס איז צו האפען, אז די אלע פערבעטענע אינ־סטיטוציעס און יחידים, וועלען זיך אין איהם בע־טייליגען.

פאר די — וואס האבען שוין געזעהן!

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

ציגעל-גאס 27, טעלעפאן 112-25

דיר. דוד צעלמייסטער.

פאר די — וואס האבען נאך נישט געזעהן!

קאמוניקאט נר. 1.

צוליב דעם, וואס די לעצטע טעג זענען 1000-טער מענשען אוועק פון קאסע אהן בילעטען — ווערען די פארשטעלונגען פון: „תל=אביב" פערלענגערט אויף נאך עטליכע געציילטע טעג!

היינט, פרייטאג, 9 אוונט.
מארגען, שבת, 4 נאכמ. און 9 אוו.
זונטאג, 4 נאכמיטאג און 9 אוונט

די 50-טע יובל=פארשטעלונג

פון יצחק נאזשיק'ס פרוויליכע מאטירע

קאמוניקאט נר. 2.

אויף די פיל וועגדונגען פון פערשידענע געזעלשאפ-טען, אינסטיטוציעס, פער-איינען און פריוואטע פער-זאנען — ווערען די לעצטע פארשטעלונגען פון „תל=אביב" געגעבען צו ביליגע פרייזען.

תל=אביב

(געשפילט אויף יודיש)

פרייזע: פון 54 גר. ביז 2 זל. ערשטע רייה

אבטונג: מיידט אויס א געדראנג און בעזארגט אייך פריהער מיט בילעטען, וועלכע איהר בעקומט פון 11—2 און פון 5 נאכמ. אין קאסע.

H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43). טעלעפאן ...

עמפאנגס-שעה'ן 8-10. 12-2 און 5-8 ...

Dr. med.

...adokierski

כירורג פון צייהן און יאסלע...

...otrkowska 164 tel. 114-20.

פערחתמעט אלע 14 ענדעקישע לאקאלען אין לאדז

ארעסטירט א רייה ענדעקישע טוער

לויט א פעראָרדנונג פון דער פאליצייאישער מאכט זענען אין דער נאכט פון דינסטאג אויף מיט־וואך פערחתמעט געווארען אלע 12 לאקאלען פון דער ענדעקישער ארגאניזאציע אין לאדז, ס'איז אויך פערמאכט געווארען דער לאקאל פון דעם ענדע־קישען קרייז־פערבאנד אויף פיעטריקאווער 86, און פון דער „פראצא־פאלסקא" אויף פיעטריקאווער 92.

די פערוואלטונג פון די ענדעקעס האט אינטער־ווענירט ביים סטאראסטא ד"ר ווראנא, אבער די לא־קאלען זענען ביז איצט נישט געעפענט געווארען.

באלד נאכ'ן פערחתמענען די לאקאלען זענען אדורכגעפיהרט געווארען רעוויזיעס ביי פערשידענע ענדעקישע טוער, וואו מ'האט געזוכט אויפ... טעריאל. ס'זענען ארעסטירט געווארען ... ענדעקישע טוער: גאמקאלסקי, אדאמי... סטאיודא, לעשניעוויטש, אייזאנאווסקי, ... און לאסאקאווסקי.

—X—

קלאנג-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26.

היינט און פאלג. טעג!

נאך נישט געוועזענער פראגראם.

I

„אלע מענשען זענען שונאים"

שעהנע ליבעס-דראמע אין די הויפטראלען

Helen Twelwetreest, H. William

II

„FRASQUITA"

ווינער מעלאדישע אפערעטקע פון פראנץ לעהאר מיט די ארטיסטען פון דער ווינער אפערע, אין די הויפט-ראלען

Jarmiia Nowotna און Hans Hejnz

אויך די בערימטע קאמיקער

Buchman און Moxer.

אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

...נכספּאָזע פון שטאָט-פּרעזידענט
וועגען בודזשעט אויפ'ן קומענדיגען יאָהר
...ראַמוואַיען אויפ'ן פּיעטריקאָווער-גאַס בלייבען. — שאַרפע קריטיק פון נייעם טראַמוואַי-טאַריף
נעכטיגע זיצונג פון שטאָטישען ביוראָ

...נכטען איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון שטאָט־ ...ביוראָ. נאָכדעם, ווי דער פּרעזידענט אינזש. ...האָט געעפענט די זיצונג איז בעשטעטיגט ...רען דער פּראָטאָקאָל פון דער פריהערדיגער ... און מען איז צוגעטרעטען צו לייענען די קאָ־ ...ספּען, צווישען וועלכע עס ווערט געזאָגט, אַז ...וויצע־פּרעזידענט פּאָנטשעק איז קראַנק און ...זיך אין קריניץ און ס'ווערט אַדורכגעפיהרט ...דער נייער טראַמוואַי־טאַריף, וועגען וועל־ ...עס איז געקומען צו אַ הסכם צווישען דער ...פּער־וואַלטונג און דער טראַמוואַי־דירעקציע. ...האָט הויבט אָן דער פּרעזידענט אינזש. גלאַזעק ...בודזשעט־עקספּאָזע.

...סקפּאָזע פון פּרעז. גלאַזעק

...מיר טרעטען צו צו בעטראַכטען דעם פּרעלי־ ...בודזשעט פאַר דער שטאָט לאָדז אונטער'ן ...פון דער אָפּשפּאָרונגס־פּאָליטיק פון דער רע־ ...וועלכע האָט זיך דעצידירט אויף דרייסטע ...כדי נישט צו דערפיהרען, אַז אונזער וואַלוטע ...אייַנברעכען צוליב די בודזשעט־דעפיציטען ...די קאָנסעקווענצען (וואָס זענען דערמיט פער־ ...פאַר'ן ווירטשאַפטליכען לעבען פון גאַנצען ...דער קריזיס וואָס בושעוועט שוין זייט עט־ ...יאָהר, נישט נאָר אין פּוילען נאָר אין דער גאַנ־ ...וועלט, און האָט נישט צוליב זיין לאַנגען גע־ ...ען, קיין פּרעצעדענס אין דער געשיכטע — ...שטעלט די קאָלעקטיווע אָרגאַניזאַציעס און איינ־ ...מענשען צו מאַכען די גרעסטע אָנשטרענגונ־ ...און אַפילו ברענגען קרבנות, כדי נאָר אַדורכצו־ ...ען און זיך דערוואַרטען אויף אַ בעסערער ...אַפּטליכער צוקונפט.

...צוליב דערזעלבער סיבה לעג איך פאָר

...דעם פּרעלימינאַר - בודזשעט

...אין יאָהר 1936/37, וועלכער שליסט זיך אין ...געוועהנליכע הכנסות מיט דער סומע פון 23,406... זל. דאָס הייסט מיט 600 טויזענד זלאָ... ...ניגער ווי דער לויפענדער בודזשעט, דאָס איז ...אר, ווייל ס'האָבען זיך פערקלענערט פערשי־ ...שטאַטישע הכנסות אין הסכם מיט די דעקרעטען ...מלוכה־פּרעזידענט, ווען מ'וואָלט גלייכצייטיג ...ענטשפּרעכענד פערקלענערען די אויסגאַ־ ...ווי מ'קען דאָס טון אין אַ פּריוואַטער ווירט־ ...וואָלט די פראַגע פון ברענגען צו אַ גלייכגע־ ...דעם בודזשעט נישט אָנגעטראָפען אויף קיין ...יקייטען. דער כאַראַקטער פון די עפענטליכע ...איז אָבער אַזעלכער, אַז ער ערלויבט ...אַזוי צו בילאַנסירען. שטענדיג קומט אויס, ...ס'פערקלענערען זיך די הכנסות פערגרע־ ...זיך די הוצאות קודם־כל אויף געזעלשאַפט־ ...שוץ און געזונדהייטס־אָפּטיילונג. דאָס זע־ ...הוצאות וואָס וואַקסען ביי אונז שטאַרקער ווי אין ...שטעט צוליב דעם וואוקס פון דער בעפעל־ ...אין לאָדז, אימיגראַציע, פעראייניגונג פון ...געביטען און אַרבייטסלאָזיגקייט, דריבער ...פערשטעהענדיג גוט דעם פשוטען פּרינציפּ, ...איך נישט נאָר פערקלענערט די קרעדיטען אין ...דערמאָהנטע אָפּטיילונגען, כ'האָב זיי אַפילו נישט ...געלאָזען אין דערזעלבער הויך, צוליב וואָס ...אַלטען עפעקטיוו געוואַקסען צוליב דעם פאַלען ...די אויסהאַלטונגס־קאָסטען, נאָר כ'האָב זיי פער־ ...רט לויט דעם געברויך און מעגליכקייט.

...דאָס אויספיהרען פון איצטיגען בודזשעט געהט ...אַל. דורך 9 חדשים זענען אין אַדמיניסטראַציע ...אויסגאַבען רעאַליזירט געוואָרען 68,05 פּראָצענט ...אין די אַדמיניסטראַציע הכנסות 68,06 פּראָצענט ...בעדינגונגען, אין וועלכע ס'אַרבייט די לאָדזער ...פערוואַלטונג זענען אויסנאַהמסווייז שווערע. ...אין געוועהנליכע בעדינגונגען מוז די שטאָט פון ...נאָרמאַלע הכנסות דעקען אַלע בעדערפענישען אין ...צו די בירגער. די הוצאות אויף בויען אָביעקט־ ...פון עפענטליכען געברויך, דאַרפען געדעקט ווער־ ...אָדער פון די פערדינסטען פון קאָמונאַלע אונ־ ...טערנעהמונגען, אָדער פון לאַנגטערמיניגע הלוואות, ...נישט צו בעלאַסטען איינגאַנצען איין דור מיט ...ויגע קאָסטען נאָר יעדעס יאָהר בעלאַסטען די ...עסען נאָר מיט די פּראָצענטער פון די דאַ־ ...הלוואות.

...פון די אונטערנעהמונגען האָט די שטאָט צוריק־ ...מען נאָר

די גאַזאָווניע

...גען האָט זי געשלאָסען נישט קיין גינסטיגע ...עסיעס אויף אַזעלכע לוקראַטיווע אונטערנעה־ ...מען ווי די עלעקטראָווניע און טראַמוואַיען און ...לאַסטעס געווען מיט נאָך וועניגער גינסטיגע קאָנ־ ...סיעס מיט די שטאָטישע און באַלוטער שעכט־ ...הויז, די לעצטע איז די שטאָט געצוואונגען געווען ...אָפּצוקויפען, כדי גלייכצייטיג צו ליקווידירען אַ ...גאַנצע רייהע לאַנגדויערענדע קאָסטבאַרע פּראָצע־ ...און דאָס שטאָטישע שעכט־הויז מוז מען ערשט ...אויסקויפען.

די שטאָט האָט גענומען הלוואות אויף בויען און ...קויפען אַזעלכע אָביעקטען, וועלכע דינען נישט נאָר ...זייער בעשטימונג, נאָר געבען דעפיציטען, כאַראַק־ ...טעריסטיש איז דאָס בויען פון דער קאָלאָניע אויף ...פּאָלעסיע און דאָס קויפען דעם מאַיאַנטעק רשעוו. ...אויף פּאָלעסיע איז גענומען געוואָרען אַ הלוואה פון 11 מיליאָן זלאָטעס און גיט איצט אַ דעפיציט פון 23 טויזענד זלאָטעס אַ יאָהר, נישט רעכענענדיג די פּראָצענטירונג פון 9 מיליאָן זל. אייגענער קאַפּיטאַל, וואָס דאָרט איז אַריינגעלעגט געוואָרען און די אַמאָרטיזאַציע פון דער הלוואה און קאַפּיטאַל.

אויפ'ן

בוי פון דער מעכאַנישער ציגעלניע

אין רשעוו האָט מען גענומען אַ הלוואה אין יאָהר 1928 אַ הלוואה פון 1,960,000 זלאָטעס, דער פּראָצענט דערפון בעלאַסטעט יעהרליך דעם אַדמיניסטראַציע־בודזשעט אויף 135 טויזענד זלאָטעס.

דער מאַיאַנטעק רשעוו איז איינגעקויפט געוואָרען אָהן אַ געהעריגער אונטערזוכונג צי ער האָט דעם געהעריגען ליים־באָדען און אָהן אַ פּראָיעקט פון דער ציגעלניע פאַר אַ מיליאָן זלאָטעס, איצט ווע־רען ערשט געמאַכט געניע אונטערזוכונגען, צי ס'לוינט צו בויען אַ ציגעלניע, אַלס קאָמונאַלע אונ־טערנעהמונג.

די איינציגע נויטיגע און נוצליכע אונטערנעהמונג און גרויסע אינוועסטיציע איז די

קאַנאַליזאַציע און וואַסער-לייטונג

וועלכע דאַרף ווייטער געפיהרט ווערען. די גרויסע סומען וואָס ווערען געברויכט אויף די דאָזיגע אינוועסטיציעס פערערגערען די ווירטשאַפטליכע לאַגע פון לאָדז אין פערגלייך מיט אנדערע גליקליכערע שטעט, וועלכע האָבען שוין די דאָזיגע איינאָרדנונ־גען, דאָס איז אָבער אַן אינוועסטיציע, וועלכע וועט זיך אין דער צוקונפט אַמאָרטיזירען און געבען רווחים, די קאַנאַליזאַציע ערלויבט גלייכצייטיג אויף צו בע־שעפטיגען אַרבייטסלאָזע, אין וואָס די שטאָט מוז נעהמען אַ טעטיגען אַנטייל צוזאַמען מיט דער מלוכה, די שטאָט מוז אָבער דערביי זעהר פיל צוצאָה־לען אויף מאַטעריאַלען.

כ'וועל נישט דערמאָהנען, זאָגט דער פּרעזידענט וועגען אַזעלכע ברענענדע פראַגען, ווי דאָס

בויען בנינים פון עפענטליכען געברויך

ברוקען, טראָטואַרען, רעגולירען די נאַטען, אויס־קויפען פּלעצער. אונז אַלע זענען בעקאַנט די דאָזיגע בעדערפענישען, וועלכע וואַקסען איבער די פינאַנציעלע מעגליכקייטען פון דער שטאָט, איך וועל אויך נישט רעדען וועגען דעם וואָס אויף דעם געביט איז אין לויפענדען יאָהר געטון געוואָרען, ווייל אין דער גענעראַל־דעבאַטע איבער'ן בודזשעט וועלען די דאָזיגע ענינים בעריהרט ווערען, איך וויל נאָר בעמערקען, אַז אַ דאַנק דער גליקליכער מעגליכקייט פון הלוואות און דאָטאַציעס איז אין היינטיגען יאָהר זעהר פיל געטון געוואָרען, אַז די שטאָט־פערוואַלטונג זאָל זיך נישט אַנגאַזשירען אין וועלכע ס'איז קרעדיט אָפּעראַציעס, וועלכע וואָלטען בעלאַסטעט די שטאָט, פערקעהרט — ס'זענען ליקווידירט געוואָרען אַ רייהע סכסוכים און ענינים, וועלכע האָבען געדראָהט דער שטאָט מיט פערלוסטען.

דער פּרעלימינאַר־בודזשעט שליסט זיך אין די אויסגאַבען מיט 178 טויזענד זל. מעהר ווי פאַראַ־יאָהרען, די הכנסה איז גרעסער ווי די הוצאה מיט 305 טויזענד זל. דאָס איז נויטיג פאַר די אינוועסטיציעס אין דער גאַזאָווניע אויף 105 טויזענד זלאָטעס און 200 טויזענד זלאָטעס אויף דעקען די דעפיציטען פון די פאַריגע יאָהרען. ס'איז קלאָר, אַז זייט דעם יאָהר 1930 ווערען די הכנסות אַלץ קלענער, בעת די הוצאות שטייגען, ס'פערקלענערט זיך אויך כסדר דער עודף פון די געוועהנליכע הכנסות איבער די הוצאות, וועלכע זענען בעשטימט געוואָרען אויף די נויטיגע אינוועסטיציעס, די שטאָט לאָדז, וועלכע האָט אַזעלכע קנאַפּע איינאָרדנונגען, פיהלט דאָס זעהר שטאַרק.

כ'מוז בעטאָנען, זאָגט דער פּרעזידענט גלאַזעק, אַז איך האָב נאָך נישט אויסגעאַרבייט דעם

אויסערגעוועהנליכען בודזשעט

צוליב דעם וואָס ס'פעהלען קאָנקרעטע ידיעות וועגען די קוועלען פון וואַנען מ'וועט קענען דעקען די דאָזיגע הוצאות, אין דעם געביט זענען די בעדערפ־נישען פון דער שטאָט אַזעלכע גרויסע און ברענענ־דיגע, אַז כדי זיי צו רעאַליזירען פעהלען גרויסע פאָנדען, ס'וועט גענוג זיין, אַז איך וועל דערמאָהנען דאָס בויען פון דער קאַנאַליזאַציע און וואַסערלייטונג און דאָס בויען פון בנינים פאַר די פאָלקס־שולען, די שטאָט צאָהלט דירה־געלד פאַר די דאָזיגע שולען אין איצטיגען מאָמענט איבער 800 טויזענד זל. אַ יאָהר.

דער פּרעזידענט געהט דאַן איבער אַרומצורעדען די בעזונדערע אָפּטיילונגען פון בודזשעט, צווישען אנדערען זאָגט ער, אַז ס'איז אַ ייגעשטעלט געוואָ־רען אַ סומע פון 100 טויזענד זל. אויף שטאָט־ראַט־וואַהלען. ס'איז אויך געהעכערט געוואָרען די סומע אויף געהאַלט פאַר די בעאַמטע מיט 40 טויזענד זל. ווייל צוליב דעם וואָס די אַרבייט ווערט גרעסער, צוליב דעם וואָס די בעפעלקערונג וואַקסט כסדר און צוליב דעם וואָס די שטאָט בעקומט כסדר נייע פונקציעס צו ערלעדיגען (אַרויסגעבען פּעסער, אָרים קייטס־צייגנישען, מאַכען פאָבאָר־ליסטעס א. אַז. וו.).

די צאָהל בעאַמטע

אין דער שטאָט־פערוואַלטונג בעטרעפט איצט 2293 פּערזאָן, די צאָהל וועט וואַהרשיינליך מוזען פערגרע־סערט ווערען צוליב דעם וואָס כאָטש און ברוס ווע־רען פעראייניגט מיט לאָדז, די שטאָט־פערוואַלטונג וועט זיך אָבער בעמיהען כסדר צו פערבעסערען די קאַנצעלאַריע־פונקציעס, אַזוי ווי דאָס איז ביז איצט געטון געוואָרען אין דער עווידענץ־אָפּטיילונג, מעל־דונגס־אַמטען א. אַז. וו. א חוץ דעם ווערען אונטער־זוכט די פעהיגקייטען פון יעדען בעאַמטען און זיי ווערט צוגעטיילט ענטשפּרעכענדע אַרבייט וואָס גיט זעהר גוטע רעזולטאַטען. מ'וואָלט געוויס גע־ענדערט די בעשטעהענדע לאָקאַלען, אָבער ביי די איצטיגע פינאַנציעלע מעגליכקייטען קען מען נישט טראַכטען וועגען דעם.

די ברוקען וועלען ווייטער קאָנסערווירט ווע־רען און ס'וועלען אויך געלעגט ווערען נייע ברוקען און טראָטואַרען.

די בילדונגס - אָפּטיילונג

זענען די הוצאות פערגרעסערט געוואָרען מיט 84 טויזענד זל. ס'איז פערקלענערט געוואָרען די סובסידיע פאַר די טעאַטערס און היי־יאָהר וועט סובסידירט ווערען נאָר איין טעאַטער, וועלכעס וועט שטעהן אויף אַ געהעריגער אַרטיסטישער הויך. די ליטעראַרישע פּרעמיע איז אויך פערקלענערט געוואָרען פון 10 טויזענד זל. אויף 5 טויזענד.

די געזונדהייטס - אָפּטיילונג

זענען די הוצאות פערגרעסערט געוואָרען מיט 37 טויזענד זל. די שטאָט וועט היי־יאָהר אויסבויען אַ ספּאָרט־האַלע און דעריבער זענען פערקלענערט געוואָרען די ספּאָרט־סובסידיעס. די צאָהל שפּיטאַל־בעטען איז קליין, בעת די צאָהל בעדערפטיגע צו געניסען פון די שפּיטאָלען האָט זיך פערגרעסערט.

די אָפּטיילונג פאַר געזעלשאַפטליכער שוץ

וועט אויסהאַלטען אין קומענדיגען יאָהר 1800 קינדער און 850 זקנים. ביז איצט זענען אויסגעהאַלטען געוואָרען 1713 קינדער און 800 זקנים.

אונטערשטיצונגען וועלען בעקומען 3750 פאַמיליעס. פאַראַיאָהרען האָבען בעקומען 3240 פאַמיליעס. אין 1936 וועלען בעקומען הילף 1000 עקסמיסירטע, פאַראַיאָהרען — 700 עקסמיסירטע. אַ חוץ די אַלע אינסטיטוציעס, וועלכע די אָפּטיילונג האַלט אויס.

די סובסידיעס

זענען פערקלענערט געוואָרען מיט 67500 זל. (דער ביי איז געשטראָכען געוואָרען 50 טויזענד זל. פאַר „אימקאַ“).

נאָכ'ן אַרומרעדען די איבריגע אָפּטיילונגען פון בודזשעט, זאָגט דער פּרעזידענט: איבערגע־בענדיג דעם ביוראָ דעם פּרעלימינאַר־בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1936־37 וויל איך צום סוף אויפ־מערקזאַם מאַכען אויף דער נויטווענדיגקייט פון פאַרזיכטיגען פּרעלימינירען די אויסגאַבען, ווייל די הכנסות זענען נישט פאַראויסגעזעהען.

איך צווייפעל נישט, אַז מיינע כוונות ביים צונויפשטעלען דעם בודזשעט וועלען ריכטיג אָפּ־געשאַצט ווערען דורך דעם שטאָטישען ביוראָ.

אין הסכם מיט'ן רעגולאַמין איז דער בודזשעט איבערגעשיקט געוואָרען צום בעטראַכטען אין דער פינאַנץ־ און בודזשעט־קאָמיסיע ביים ביוראָ.

דאַן ווערט ערקלעהרט אַ הפסקה, און דער ביוראָ בעעהרט דאַן דעם אָנדענק פון פערשטאָר־בענעם מאַקס קערנבוים (אַמאָליגער וויצע־פּרעזי־דענט) דורך אויפשטעהן פון די ערטער און אַוועק־שיקען אַ קאָנדאָלענץ־בריף צו דער פאַמיליע.

נאָכדעם ווי ס'ווערען בעטראַכט אַ גאַנצע רייהע לויפענדע ענינים, רעפערירט ראַטמ. זאַיאָנטשקאָוויטש דעם פאָרשלאָג פון דער קאָמיסיע פאַר אַלגעמיינע ענינים **וועגען אָפּשאַפען דעם טראַמוואַי - פערקעהר פון ריימאָנט-פּלאַץ ביז צום באַלוטער מאַרק און פער־בייטען איהם מיט אויטאָבוסען.**

דער רעפערענט ווייזט אָן, אַז דער ענין קען איצט נישט רעאַליזירט ווערען קודם־כל צוליב דעם, וואָס די קאָסטען אַרויסצונעהמען די שינעס, די דראָטען און אַלץ, וואָס איז נויטיג איינצופיהרען דעם אויטאָבוס־פערקעהר וועט מוזען טראָגען די שטאָט, ווייל אין דער טראַמוואַי־קאָנצעסיע ווערט דאָס נישט פאָרגעזעהען, און די שטאָט האָט דערויף נישט קיין געלד. דאַן ווידער דערפאַר, ווייל די לאָדזער ברוקען זענען שלעכטע און צום סוף, ווייל פאַר דער בעפעלקערונג וועט זיין אונבעקוועם זיך איבערצוזעצען פון די טראַמוואַיען אויף די אויטאָבוסען. דער ביוראָ איז מסכים מיט דער דאָזיגער מיינונג.

די זעלבע קאָמיסיע האָט אויך בעשלאָסען, אַז דער שטאָטישער טראַמוואַי זאָל צוגעהן אויפ'ן ריי־מאָנט־פּלאַץ ביז צום אָרט, וואו ס'געפינען זיך די פאַביאַניצער טראַמוואַיען, כדי מ'זאָל נישט דאַרפען צוגעהן אַזאַ גרויסען שטח און אויך, אַז אויף די לעצטע טראַמוואַי־סטאַציעס זאָלען איינגעאָרדנעט ווערען געדעקטע וואַרטע־זאַלען.

נאַטשעלניק בזשאָזאָווסקי גיט דאַן אָפּ אַ בע־ריכט פון די אונטערהאַנדלונגען, וועלכע זענען גע־פיהרט געוואָרען דורך דער שטאָט־פערוואַלטונג מיט דער טראַמוואַי־דירעקציע וועגען טאַריף פון בילע־טען און ווייזט אָן, אַז **מעהר האָט מען נישט געקענט ערצילען,** ווייל די טראַמוואַי־געזעל־שאַפט דעקט זיך שטענדיג מיט דער קאָנצעסיע, וועלכער ערלויבט איהר פאַקטיש צו נעהמען 25 גר. פאַר אַ נאָרמאַלען בילעט.

דעם בעריכט דערגענצט פּרעזידענט גלאַזעק.

ראַטמאַן פירלער און ד"ר מאַגילניצקי, ווייזען אָן, אַז דער נייער טאַריף איז ערגער פאַר דעם אַלטען קודם כל איז דאָס אויסקויפען 2 בילעטען פאַר 45 גראָשען זעהר בעשווערט און אַמייסטען וועלען ווייטער אויסגעקויפט ווערען נאָרמאַלע בילעטען צו 25 גראָשען. דער נאָרמאַלער בילעט וועט אָפּט פערלוי־רען געהן און פערדינען וועט נאָר די טראַמוואַי־גע־זעלשאַפט. דאַן איז פאַר די אָנגעשטעלטע אַ גרוי־סער פערלוסט, וואָס די 15 גראָשענדיגע בילעטען וועלען נאָר גילטיג זיין פיז האַלב ניין און נישט ביז האַלב ניין ווי ס'איז געווען ביז איצט. און נאָך ערגער איז דאָס, וואָס די חודש־בילעטען זע־נען טייערער געוואָרען. די רעדנער ערקלערען, אַז **ס'וואָלט געווען גלייכער, אַז ס'זאָל ווייטער גילטיג זיין דער אַלטער טאַריף.**

אַ גאַר שאַרפע רעדע האַלט ראַטמ. אַדוו. בּיליק, וועלכער זאָגט אַז ס'איז נישט פאַראַן קיין שום עצה די טראַמוואַי - געזעלשאַפט דעקט זיך מיט דער קאָנצעסיע, די לאָדזער בעפעלקערונג וועט אָבער געדענקען, אַז די טראַמוואַי־געזעלשאַפט וויל נישט אַנערקענען די בעדערפענישען פון די מאַסען, נאָר האָט אין זינען נאָר די אייגענע דיווידענדע. ס'רעדען נאָך געגען דעם נייעם טאַריף די ראַטמ. כאַדאַקאָווסקי, ציראַנסקי און יאַוואָראָווסקי און דאַן ווערט אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאָג, אַז היות ווי די קאָנצעסיאָנירטע געזעלשאַפטען וויל זיך נישט רעכ־נען מיט די בעדערפענישען פון דער בעפעלקערונג און האַלטען שטענדיג אין קלעם מיט זייערע קאָנ־צעסיעס, זאָל די לאָדזער שטאָט־פערוואַלטונג זיך בעמיהען ביי דער רעגירונג, אַז **אויפן געזעצלי־כען וועג זאָל די קאָנצעסיע רעווידירט ווערען און ס'זאָל בעקומען איבער איהר אַ דעה די מלוכה און די זעלבסט-פער־וואַלטונג.** דער פאָרשלאָג איז איבערגעשיקט גע־וואָרען אין דער קאָמיסיע, כדי איהם גענוי צו מאָ־טיווירען.

דאַן איז אָנגענומען געוואָרען פאָלגענדע מיינונג פון דעם ביוראָ: די שטאָט־פערוואַלטונג האָט געטון אַלץ, וואָס איז מעגליך, כדי צו פערקלענערן דעם טראַמוואַי־טאַריף. די טראַמוואַי־געזעלש. וויל זיך אָבער מיט גאָרנישט רעכענען און האָט אין זין נאָר איהר דיווידענד, בעת די מאַסען לעבען אין הונ־גער און אין נויט. דער נייער טראַמוואַי־טאַריף ענטשפּרעכט לגמרי נישט די בעדערפענישען פון דער שטאָט, דערמיט איז די זיצונג געשלאָסען גע־וואָרען.

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווע 28. טעל. 93־201
ספּעציאַליסט
פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ - אַנאַליזען
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 9—1

ZMIANY PODATKU PRZEMYSŁOWEGO I OPŁAT STEMPLOWYCH
Dekret z dnia 14 stycznia 1936 r.
(Dz.U.R.P. Nr. 3, poz. 15 z dn. 15 stycznia 1936 r.
Zmiana rozporządzenia
o wykonaniu Ordynacji Podatkowej
Wydawnictwo Księgarni Łódzkiej
„CZYTAJ“ ul. Prez. Narutowicza 2.
CENA 50 GR.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

רײזעס קײן ארץ-ישראל

אַב'איבדיווידועלע בסיעה קײן א"י הין און צוריק קאָסט:

3-טע קלאס – 640 זלאָטעס, 2-טע קלאס – 755 זלאָטעס. שוין אריינגערעכנט אלע שפעזן און פֿאָרמאליטעטן.

אויף פורים, צום מ ז ר ח-י ר י ד אין תל-אביב, אויף פסח — טוריסטישע אויספֿליגען — ערלעדיגט אמבעסטן ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין לאָדז, שרו מיעסקא 29. טעלעפֿאָן 127-28 פֿון 10 פֿריה ביז 8

ענדערונגען אויף די העכערע אמטער אין שטאָט-פֿערוואַלטונג

אין די קרייזן פֿון דער שטאָט-פֿער־וואַלטונג האָט זיך פֿערשפּרייט אַ קלאַנג, אַז אויף די העכערע אַמטען אין דער שטאָט-פֿער־וואַלטונג וועלן צוגע־גרייט בעדייטענדע ענדערונגען.

דער לייטער פֿון דער אַלגעמיינער אָפּטיילונג באַרטשעווסקי, געהט איבער אַלס לייטער פֿון קאָנ־טראָל-אַמט, דער לייטער פֿון קאָנטראָל-אַמט זאַלעסקי געהט איבער אָדער אין דער קאַנאַליזאַציע, אָדער אין ציוויל-שטאַנדעס-אַמט. אויפֿ'ן אָרט פֿון לייטער פֿון דער אַלגעמיינער אָפּטיילונג קומט דער איצטיגער לייטער פֿון דער זיכערהייטס-אָפּטיילונג ביי דער סטאַראָסטווע, ה' נאָוואַקאָווסקי.

פֿאַר אָרימע שול-קינדער

אנ'אָוונד, וואָס דאַרף אונטערשטיצט ווערען

די אָפּיעקונעס פֿון דער יודישער פֿאָלקס-שולע, פּאָמאָרסקאַ 52, אָרדנען איין מאָרגען, שבת-צונאַכט אנ'אָוונד אין זאַל פּיראַמאָוויטשאַ 3.

די גאַנצע הכנסה איז בעשטימט צו בעקליידען און בעשיכען די אָרימע קינדער פֿון דער דערמאָנ־טער שולע, וואָס געהען אַרום נאַקעט און באָרוועס.

ס'איז צו דערוואַרטען, אַז דער אָוונד וועט אונטערשטיצט ווערען.

גרויסע בעראַטונג איז דער וואַיעוואָדזטווע

מיט'ן אנטייל פֿון דעפּוטאַטען, סענאַטאָרען און פֿאָרשטעהער פֿון ווירטשאַפֿטליכע אָרגאַניזאַציעס

שבת פֿאַרמיטאָג קומט פֿאָר אין דער וואָיע־וואָדזטווע, אונטער'ן פֿאָרזיץ פֿון וואָיעוואָדע ה' האַוקע נאָוואַק אַ גרויסע בעראַטונג.

אין דער בעראַטונג וועלען אנטיילנעהמען די דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען פֿון דער לאָדזער וואָ־יעוואָדזטווע, פֿאָרשטעהער פֿון דער האַנדעלס-קאַמער, האַנדווערקער - קאַמער און לאַנדווירטשאַפֿט־ליכע קאַמער.

די בעראַטונג וועט בעטראַכטען די אַנגעוועהע־טאָגסטע פֿראַגען פֿון ווירטשאַפֿטליכען לעבען. די פֿאָדערונגען פֿון די אַרבייטער וועט רעפֿערירען דער אַרבייטס-אינספּעקטאָר, וועלכער האָט היינטיגע וואָך אָפּגעהאַלטען אַ גרויסע בעראַטונג מיט אַלע פֿראָ־פֿעסיאָנעלע אַרבייטער-פֿעראיינען.

צו דער היינטיגער 50 יובל-פֿאָרשטעלונג פֿון „תל-אביב" אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי"

טיפּען פֿון דער רעוויע „תל-אביב"

ווי ס'איז געווען געמאָלדען אין דער פּרעסע, האָט די דירעקציע פֿון „ראָזמאַיטאָשטשי" אַנאָנסירט די לעצטע פֿיר פֿאָרשטעלונגען פֿון „תל-אביב" און היינט האָט שוין געזאָלט געהן אַ פּרעמיערע, איז אָבער דער ערפֿאָלג פֿון „תל אביב" אַזוי גרויס, אַז די דירעקציע איז געצוואונגען צו געבען נאָך עט־ליכע פֿאָרשטעלונגען פֿון „תל-אביב" צו ביליגע פּרייזען, כּדי צו געבען די מעגליכקייט די ברייטע מאַסען און די אַרבייטענדיגע אינטעליגענץ בייצו־וואוינען די דאָזיגע פּרעכטיגע פֿאָרשטעלונג.

„תל-אביב" ווערט נאָך געשפּילט היינט פֿריי־טאָג, מאָרגען שבת און זונטאָג 9 אָוונד, ווי אויך שבת און זונטאָג 4 בייטאָג.

אנטייל פֿון דער יוד. מלאכה אין דער האַנדווערקער-אויסשטעלונג

ווי מיר האָבען שוין די טעג געמאָלדען איז אין דער עקספּאָזיטור פֿאָרגעקומען אַ גרויסע קאָנפֿערענץ פֿון פֿאָרשטעהער פֿון אַלע יודישע האַנדווערקער־צעכען און פֿעראיינען אָנגעשלאָסענע אָן ביידע האַנד־ווערקער-צענטראַלעס וועגען אָרגאַניזירען דעם אַנ־טייל פֿון דער יודישער מלאכה אין דער אויסשטעלונג וואָס וועט פֿאָרקומען אין מאַי אין סטאַשיץ-פּאַרק.

אַלס רעזולטאַט פֿון דער זיצונג איז אויסגע־קליבען געוואָרען אַ ענגער קאָמיטעט פֿון 9 פּערזאָן, וועלכער דאַרף די אַקציע אָרגאַניזירען. מיטוואָך אָוונד איז אונטער'ן פֿאָרזיץ פֿון מאַג. מ. באַלבער־רישסקי פֿאָרגעקומען אין לאָקאַל פֿון צענטראַלען האַנדווערקער-פֿערבאַנד פּילסודסקיעגאָ 69, די ער־שטע זיצונג פֿון פּרעזידיום וועלכע האָט זיך קאָנסטי־טואירט אויף פֿאָלגענדען אופֿן: פֿאָרזיצער פֿון פֿער־אייניגטען קאָמיטעט — מאַג. מ. באַלבערישסקי, וויצע-פּרעזעס — אַרכיטעקטאָר מאַרק פֿיין, קאַסי־רער — ה' כייזשיק און סעקרעטאַר פֿישער.

נאָכדעם ווי עס איז אַרומגערעדט געוואָרען אין אַלגעמיינע שטריכען, די אַרבייט פֿון קאָמיטעט זע־נען אויסגעקליבען געוואָרען 3 הויפּט קאָמיסיעס: אַ טעכנישע מיט ה' מ. פֿיין אַלס פּרעזעס, אַ פֿינאַנץ־קאָמיסיע מיט ה' כייזשיק אַלס פּרעזעס און אַ פּראָ־פּאַגאַנדע קאָמיסיע מיט ה' מאַג. באַלבערישסקי אַלס פּרעזעס. צו יעדער קאָמיסיע זענען אויסגעקליבען געוואָרען נאָך צו 5 מיטגלידער און עס וועלען אויך קאָאָפּטירט ווערען אַ גאַנצע רייה טוער, וואָס קענען דער אַקציע מיטהעלפֿען.

ס'איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צוצוציהען אַלע יודישע ראַטמענער פֿון דער האַנדווערקער קאַמער, ווי אויך אַנדערע פּערזאָנען, וואָס האָבען אַ שייכות מיט דער אַקציע.

שטאָטישע געזעלשאַפֿטליכע אָפּיעקונעס

דעם 28 יאַנואַר 7 אַ זייגער אין אָוונט וועט דער שטאָט-פּרעזידענט [illegible] אין שטאָט-פֿערוואַלטונג אונטערן פֿאָרזיץ פֿון [illegible] זידענט איגנאַש. גלאָוואַק פֿאָרקומען אַ זיצונג פֿון שטאָטישער קאָמיסיע פֿאַר געזעלשאַפֿטליכער [illegible] אויף דער טאָג-אָרדנונג געפֿינט זיך די [illegible] פֿון וועהלען קאַנדידאַטען אויף שטאָטישע [illegible] שאַפֿטליכע אָפּיעקונעס.

די מעשה „נפֿל מין הגג" אָדער געפֿלויגען „עקספּרעס" פֿון דריטען שטאָק...

(א) דער 36-יעהריגער אַנטאָני אַנטשאַק [illegible] טערסקאַ 54) האָט נישט געלעבט בשלום מיט [illegible] ווייב, די 31-יעהריגע מיכאַלינאַ.

נעכטען אינדערפֿריה איז איהם אײַנגעפֿאַלען „מאַנקאָליע" אין קאָפּ אַריין: ער וועט זי דער[illegible] ענען...

ער האָט גענומען אַ גרויסען קוך-מעסער [illegible] האַמער, און זיך פֿערנומען צו גיין אויף איהר.

זי האָט זיך אָבער נישט געוואָלט [illegible] אויף נסים, און איינס צוויי איז זי אַראָפּגעשפּ[illegible] פֿון 3 שטאָק...

צום גליק איז אונטען געשטאַנען אַ שכן, [illegible] נער, וועלכער האָט זי אונטערגעכאַפּט, און [illegible] אַרום איז זי אַרויס כמעט אומבעשעדיגט.

אַנטשאַק איז אַרעסטירט.

קריין-צוזאַמענפֿאָהר פֿון „ברית החיל"

זונטאָג, 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט [illegible] אין לאָקאַל פֿון ברית החיל טראַוגוטאַ 5, אַ קר[illegible] צוזאַמענפֿאָהר פֿון „ברית-החיל". צו דעם צוזאַ[illegible] פֿאָהר קומט ספּעציעל פֿון פּאַריז דער מיטגליד [illegible] דער הויפּט-קאָמענדע קצין רעד. צ. ח. וואַקסמ[illegible] 7 אין אָוונד קומט פֿאָר אַ פֿערזאַמלונג פֿון [illegible] חילים פֿון לאָדז מיט'ן אנטייל פֿון רעד. צ. [illegible] וואַקסמאַן.

דער סקערניעוויצער רבי אין לאָדז

נעכטען, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג איז געקו[illegible] צו פֿאָהרען דער סקערנעוויצער רבי שליט"א.

אַ גרויסער עולם חסידים האָבען דעם [illegible] מקבל פּנים געווען. דאַן איז דער רבי אָפּגעפֿאָהר[illegible] צום פּרנס ר' יוסף פֿאַרבשטיין. דער רבי וועט [illegible] ברענגען אין לאָדז עטליכע טעג.

Dr. L. Berman med.

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציעל-אַרצט פֿאַר מענער - שוועכע-בע־האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג

נעמט אָן פֿון 8—11 און פֿון 4—8 אָוונד. זונטאָג פֿון 9—1 פֿאָרמיטאָג

EUROPA

לעצטע טעג!

די פּרייזען זענען בע־דייטענד פֿערקלענערט!

אָנהייב 4, 6, 8 און 10 אָוונד

„אין קאַמף מיט'ן צאַריזם"

גרעסטער סאָוויעטישער שלאַגער.

שבת, זונטאָג און פֿריהמאָרגען-סעאַנסען זענען די פּרייזן פֿון די פּלעצער פֿון

80 גר.

Dr. Wołkowyski

ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02

ספּעצ. פֿאַר טריפּער, סיפֿילים און הויט-קראַנ[illegible] בעהאַנדלונג פֿון מענער-שוועכע

נעמט אָן פֿון 8—11 בייטאָג און 4—9 [illegible]

אויפֿן דערנער-וועג

שפּאַנענדער סענסאַציאָנעל-עראָטישער ראָמאַן

18)

העקאַילאָ הערט נישט די רייד פֿונ'ם אַלטען. ער עפֿענט פֿאַמעלעך די טיר. אָ, די טיר איז דאָך גאָרנישט פֿערשלאָסען! די דאָזיגע מענשען זענען, זעהט אויס, געווען פֿערנומען מיט זיך, אָדער זיי זענען אַזוי זיכער געווען, אַז קיינער קאָן זיי נישט שטערען, אַז זיי האָבען פֿערגעסען צו פֿערשליסען די טיר.

ביסלעכווייז עפֿענט זיך די טיר. העקאַילאָ בלייבט שטעהן אויף דער שוועל. יוּפֿיל מאָל האָט ער זי שוין געזעהען אין אַזאַ פּאָזע, וויפֿיל מאָל האָט ער שוין געזעהען די דאָזיגע פֿרוי אין אַזאַ פֿער־שמאַכטען, שלאָפֿענדיגען צושטאַנד. אָבער אפֿילו איצט, נאָך אַלע איבערלעבונגען, נאָך דעם שרעק־ליכען פֿעררעט. פֿון וועלכען ער איז איצט אַנ'עדות, — נאָך דעם אַלעם דערוועקט זי נאָך אַלץ אין איהם הייסע, ליידענשאַפֿטליכע געפֿילען, ברויזט אויף זיין בלוט נאָך אַלץ מיט אַ שטייגענדער היץ.

נאַטור-געזעץ איז נאַטור-געזעץ און שעהנ־קייט בלייבט שעהנקייט אפֿילו אויפֿ'ן בעט פֿון פֿעררעט און זינד....

די געליבטע זיינע, מיט וועלכע ער האָט אַזוי פֿיל ליבעס-נעכט פֿערבראַכט, איז געלעגען פֿער־וואָרפֿען דעם קאָפּ אָן אַ זייט, איהרע אויגען זענען געווען פֿערמאַכט — זי איז געשלאָפֿען. זי איז געווען איינגעאַנצען נאַקעט. דער אונטערשטער טייל קערפּער איז געווען צוגעדעקט מיט דער בלוי-ווייסער קאָלדרע. איהר בויך איז געווען אַלאַבאַסטער ווייס און וואונדערליך פֿעררונדיגט. די ברוסטען האָבען זיך געהויבען אַרויף און אַראָפּ און האָבען אויסגעזעהען, ווי צוויי צייטיגע, פֿולע גרויסע עפּעל. איין ברוסט איז לייכט אַראָפּגעהאָנגען אָן אַ זייט. איהרע ווייסע פֿולע רונדיגע הענד זענען געלעגען פֿאַנאַנדערגעוואָרפֿען, ווי געקרייציגטע. די שוואַרצע סאַמעטענע געלאָקטע האָר האָבען וואונדערליך האַר־מאָנירט מיט'ן ווייסען צעקנייטשטען קישען. איהר מויל איז געווען אַ ביסעל אָפֿען און ס'האָבען זיך אַרויסגעזעהען איהרע פּרעכטיגע, ווייסע ציינער. פֿון איהר גאַנצען קערפּער האָט געאָטעמט מיט וואַ־רימקייט, פֿרישקייט און וואונדערליכען רייץ.

נעבען איהר, אַביסעל אַראָפּגערוקט, איז גע־לעגען אַ מאַן מיט שוואַרצע וואָנסען. ער האָט זי אַרומגענומען מיט איין האַנד און שווער געכראָפּעט.

העקאַילאָ איז געשטאַנען אַ ווײַלע און זיך צוגעקוקט צו דער דאָזיגער סצענע, וואָס האָט אין איהם דערוועקט סאַי ליידענשאַפֿט, סאַי וועהטאָג, סאַי שרעקליכען כּעס... ער האָט אינגאַנצען גע פֿיבערט...

זיי שלאָפֿען געשמאַק. זיי ווייסען גאָרנישט, אַז אַ פּאָר ווילדע אויגען קוקען אויף זיי. און זי — זי האָט אפֿילו די טיר נישט פֿערשלאָסען! אונ־פֿערשעהמטע! — טראַכט העקאַילאָ, קוקענדיג אויף איהר.

ער דערנעהנטערט זיך צום בעט... ער הערט, ווי דער אַלטער לאָקאַי וואָיעט נאָך אַלץ און בעט רחמים:

— האָט גאָט אין האַרצען... געהט אַוועק.... געהט אַוועק... עס קאָן נאָך געשעהן אַנ'אומגליק...

העקאַילאָ בויגט זיך אַראָפּ איבער איהר. עס גיט איהם אַ שלאָג אין געזיכט דער פֿער'שיכּור'נדי־גער דופֿט פֿון איהר קערפּער. ער פֿיהלט אַ ווײַלע, ווי עס פֿערדרעהט זיך איהם דער קאָפּ. אַ מינוט דוכט זיך איהם, אַז קיין פֿרעמדער מאַן ליגט נישט נעבען איהר. ניין, ניין, דאָס איז אַלץ אַ בייזער חלום...

עס דוכט זיך איהם, אַז באַלד וועט ער איהר געבען אַ קוש, זיך לעגען נעבען איהר, זי אַרומנעה־מען... גאָט, איז עס טאַקע אַ חלום?... — טראַכט ער.

באַלד פֿאַלט זיין געזיכט אויפֿ'ן כראָפּענדיגען געזיכט מיט די שוואַרצע וואָנסען, און העקאַילאָ גיט אַ ציטער. אויפֿ'ן פֿענסטער שטעהט אַ בלומען־טאָפּ. מיט וואָס פֿאַר אַ לייכט האַרץ וואָלט ער איצט מיט דער גאַנצער קראַפֿט אַראָפּגעלאָזט דעם דאָזיגען בלומען-טאָפּ אויף דעם דאָזיגען כראָפּענדיגען פּר צוף!...

דאָס דאָזיגע פּנים וואָלט ווייטער אַזוי געבלי־בען ליגען, אָבער מיט אַ צעקאַליעטשעטער, [illegible] טשעטער מאָרדע. דאָס דאָזיגע אָפּענע, שווער [illegible] מענדיגע מויל וואָלט אפֿילו קיין געשריי נישט [illegible] טון. בלויז זי, סיליוויאַ, וואָלט זיך אויפֿגע[illegible] מיט אַ שרעקליכען יאָמער.

ער סטאַרעט זיך בעהערשען. ער וועגט [illegible] אַלע כּוחות זיך צו האַלטען רוהיג. עס ציהט [illegible] צו צום פֿענסטער, צום בלומענטאָפּ... ער קריגט [illegible] מיט די ציין פֿאַר אויפֿרעגונג און געפֿענ[illegible] כּעס. ווי שווער ס'קומט אָן אַ מענש צו בעזיגען [illegible] ברויז פֿון צאָרן!

— סיליוויאַ?... — זאָגט ער שטיל און [illegible] זי אָן ביי דער האַנד.

זי בעוועגט זיך נישט, זי גיט זיך נישט [illegible] צאַפּעל. זי שלאָפֿט נאָך אַלץ געשמאַק. דער [illegible] געטראַנק ווירקט נאָך...

— סיליוויאַ! — זאָגט ער העכער און [illegible] מענדיג איהר האַנד, הויבט ער אויף די האַנ[illegible] דער הויך.

זי גיט זיך אַ ציה אויס, גיט אַרויס אַ [illegible] שלאָפֿענעם קלאַנג פֿון מויל און עפֿענט די [illegible] — פּרעכטיגע קאָהל-שוואַרצע אויגען.

אין די ערשטע עטליכע סעקונדען קוקט [illegible] איהם אָן מיט אַ רוהיגען בליק, ווי זי וואָלט [illegible] נאָך נישט אָפּגעגעבען קיין רעכנונג פֿון דעם, [illegible] עס קומט פֿאָר. אָבער באַלד עפֿענען זיך איהרע [illegible] גען ברייטער, איהרע שוואַרצאַפּלען וואַנדערן [illegible] רוהיג אַהין און צוריק איבער'ן ווייסלעכן [illegible] זי הויבט אויף דעם קאָפּ און גיט אַ געשריי:

— אַך, ווער איז דאָס?!...

(פֿאָרטזעצונג קומט)

הייגט, פרייטאג פון 5 ביז 8 גרויסער Five o'clock מיט גרויסע אטראקציאנס־פראגראם

קאבארעט־דאנסינג „TABARIN“ 20 נאַרוטאָוויטשאַ 20

הייבט פרייטאג און מארגעז שבת אווענד, ספעציעלע גרויסע
קארנאוואל־פערווייל‏ונגען
מיט דעם גרויסען אס ראַקציע־פּראגראם! !!! איינגאנג פריי !!!

...כטונג! מארגן שבת מיט 5 ביז 8 אווענד גרויסער קאנקורס פון ענגלישען וואלף
פון 4 פאר ווערטפולע פריזען פון די בעסטע טענצער־פּארלעך
...ה זשורי וועלען זיך בעטייליגען דאס פובליקום און די דירעקציע. ●●● אויסערדעם: דער גרויסער אמוזירענדער פראגראם!

Proszki od BÓLU GŁOWY
dla dorosłych, ze znakiem fabrycznym
KOWALSKINA
AK
FABR. CHEM. FARM. „AP. KOWALSKI“ WARSZAWA

פערהאַלטען אייניגע פּערזאָן

אין שייכות מיט׳ן ענדעקטען אויפרייס מאַטעריאַל

„פּאַט“ שיקט צו פאָלגענדע מעלדונג: אין שייכות מיט דעם פערהאַלטען דעם 21 ד.ח. אויף שענקעוויטש־גאַס אַ פערדעכטיגען פּערזוין מיט אַ פּעקעל, וואָס האָט ענטהאַלטען אויפרייס־מאַטעריאַל, איז פאָראָרדענט געוואָרען אַ׳ענערגישע אויספאָרשונג, אין רעזולטאַט פון וועלכער עס זענען פערהאַלטען געוואָרען אייניגע פּערזאָן. עס זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען רעוויזיעס אין אַ פּאָר לאָקאַלען פון די ענדעקעס. אַ טייל פון די פּערהאַלטענע זענען בעפרייט געוואָרען. די אויספאָרשונג ווערט געפיהרט אונטער דער אָנפיהרונג פון דער פּראָקוראַטאָרישער מאַכט.

„דער גליקליכסטער טאָג איז מיין לעבן“

יוסף שמידט היינט אין „ראַקיעטאַ“

די בעוואוסט פערלאָזט דער גרויסער יודישער וועלט־זינגער יוסף שמידט אייראָפּע, און פאָהרט אָפּ אויף אַ לענגערער צייט קיין אַמעריקאַ. שוין איצט זענען די אַמעריקאַנער צייטונגען פול מיט אַרטיקלען און פאָטאָגראַפיעס פון גרעסטען וועלט־טענאָר און שמידט ווערט דאָרט דערוואַרט מיט׳ן גרעסטען ענטוזיאַזם.

דער ערשטער קאָנצערט פון יוסף שמידט וועט פאָרקומען אין גרעסטען קאָנצערט־זאַל פון ניו־יאָרק, וואָס נעמט אַריין ביז 40 טויזענד מענשען. דער קאָנצערט־זאַל וועט אויך זיין פערבונדען מיט די גרעסטע ראַדיאָ־סטאַציעס פון אַמעריקאַ.

אָבער וואָן טויזענדער הערצער וועלען מיט ענטוזיאַזם בעגריסען יוסף שמידט, וועלען זיך ווייניג אַריינטראַכטען אין דער גרויסער לעבענס־טראַגעדיע פון יודישען וועלט־זינגער.

ווער וועט דען קענען פערשטעהן, אַז ביי זיין גרעסטען ערפאָלג און רוהם איז זיין עמפינדליך הארץ און נשמה שטענדיג געווען מיט זיינע אָרימע און עלענדע ברידער, פון וועלכע ער שטאַמט און מיט וועלכע ער שטאָלצירט, אונטערשטרייכענדיג דאָס אין יעדען פון זיינע פילמען.

די פרעמדע וועלט האָט יוסף שמידט׳ן געגעבען רוהם און רייכטום, אָבער קיינמאָל נישט קיין גליקזעליגקייט.

די דאָזיגע טראַגעדיע שילדערט טאַקע שמידט אין זיין לעצטען אייראָפּעאישען פילם א.נ. „דער גליקליכסטער טאָג פון מיין לעבען“.

אין דאָזיגען מערקווירדיגען פילם, וועלכער שטייגט מיט זיין טעכניק איבער אַלע פריהערדיגע פילמען פון שמידט׳ן, טרעט דער גרויסער זינגער אויף גלייכצייטיג אין צוויי ראָלען, אַדער בעסער געזאָגט: עס שפּילען צוויי יוסף׳ס, איינער אַן׳אָנערקענטער, בעריהמטער, רייכער זינגער און דער צווייטער אַן׳אומגליקליכער זוהן, צוגעבונדען צו זיין היים און זיין אָרימער סביבה. אַזוי איז עס טאַקע געווען מיט שמידט׳ן. יוען זיין גוף איז געווען אין דער פרעמדער וועלט און דערגרייכט דעם גרעסטען רוהם און אָנערקענונג, איז זיין האַרץ און נשמה געווען מיט זיינע אָרימע ברידער, מיט זיין גרויער היים.

אָבער יוען דער גרויסער וועלט־בעריהמטער קינסטלער קומט צוריק צו זיין שטעטעל, צו זיינע עלענדע ברידער, בעהעפטען זיך ביידע שמידט׳ס און ס׳ווערט געבוירען די סימפּאָניע — דער גליקליכסטער טאָג אין מיין לעבען.

פאַר די צענדליגער טויזענדער קינאָ בעזוכער און ראשית פאַר זיינע ברידער און שוועסטער צו וועלכע שמידט האָט צוריקגעקעהרט פון דער נאַציסטישער פערפערעמדקייט, פאַר די יודישע פאָלקס מאַסען איז שמידט׳ס יעדער אויפטריט אַ גרויסער יום־טוב און די מאַסען וועלען זיכער היינטיגען שבת שטראָמען אין קינאָ „ראַקעטאַ“, וואו שמידט טרעט אויף אין זיין לעצטען אייראָפּעאישען פילם „דער גליקליכסטער טאָג פון מיין לעבען“.

א מענדעלע־ווינקעל אין דער באַראַכאָוו־ביבליאָטעק

די פערוואַלטונג פון דער באָראָכאָוו־ביבליאָטעק האָט אויף אַ שעהנעם אופן צוגעטראָגען איהר חלק צו דער מענדעלע־פייערונג. דער אויבען־אָן פון זאַל איז פּרעכטיג דעקאָרירט מיט בילדער און צייכנונגען פון מענדעלען. אונטערן גרויסען בילד אַ קורץ־געשריבענע ביאָגראַפיע אין יודיש און אין פּויליש, אַרום און אַרום די גאַנצע וואַנד מיט גרויסע מאָנאָגראַמען פון מענדעלע מוכר ספרים. אין די מאָנאָגראַמען זענען געצייכענט אַלע מענדעלעס ווערק. אויף די טישלעך ליגען אַלע ווערק, וואָס דער זיידע האָט געשאַפען. ס׳זענען אויך אויסגעלייגט זשורנאַלען און צייטונגען מיט פערשידענע אָפּשאַצונגען, מאָנאָגראַפיעס, אַרטיקלען אַ.אז.וו. אַלץ איז מיט גרויסער זאָרגפעלטיגקייט און פּינקטליכקייט צוגעגרייט און דורכגעפיהרט.

די קליינע מענדעלע־אויסשטעלונג איז באמת אַ נחת אָנצוקוקען.

ספּאָרט

אינטערעסאַנטער באָקס־מעטש קומט היינט פאָר

די רירעוודיגע באָקס־סעקציע פון „טייפון“ אָרגאַניזירט היינט אין אָוענד אין זאַל פון „גייער“ (פּעטריקאָווער 295) אַ זעהר אינטערעסאַנטע באָקס אימפּרעזע.

אין דאָזיגען מעטש בעטייליגען זיך באָקסער פון פאָלגענדע 5 מאַנשאַפטען: יקפּ, לקס, בר־כוכבא, גייער און טייפון.

דורך די קלובען ווערען איינגעאָרדענט זעהר ווייניג באָקס־אימפּרעזען, ווייל עס איז שווער צונויפצושטעלען אַ מאַנשאַפט. וועלכע זאָל קענען אויפטרעטען אין עפענטליכע אַרויסטריטען, איז דעריבער וויכטיג אויף דעם דאָזיגען מעטש זיך איבערצייגען, וועלכע באָקס־מאַנשאַפט פיהרט אַ ראַציאָנעלע טעטיגקייט און מאַכט פאָרטשריטען. אגב זענען די פאָר צונויפגעשטעלט אויף אַזאַ אופן, אַז זיי זאָלען אויספאַלען זעהר אינטערעסאַנט.

ראַדיאָ־פּראָגראַם

פרייטאָג, ד. 24־טען יאַנואַר

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 פּליטען, 7.20 ידיעות, 8 אודיציע פאַר שולען, 11.57 צייט־סיגנאַל, 12.03 ידיעות 12.15 אודיציע פאַר שולען, 12.40 פידעל־קאָנצערט, 1.25 הויז־ווירטשאַפט, 1.35 פליטען, 3.12 לאָדזער בערזע 3.15 עקספּאָרט, 3.20 וואַרשאַווער בערזע, 3.30 מיעטשיסלאַוו פאַג און זיין רעפּערטואַר, 4 שמועס פאַר קראַנקע, 4.15 קאָנצערט, 4.45 שמועס פאַר עלטערע קינדער, 5 רעפּאָרטאַזש, 5.15 פּאָעזיע, 5.20 פליטען, 5.50 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער, 6 פראַנצויזישע מוזיק, 6.30 אַקטועלער שמועס, 6.45 פליטען, 7.20 רעקלאַמע־קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט, 8 סימפ. קאָנצערט, 8.50 ידיעות, 10.45 טאַנץ־מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען.

שבת ד. 25־טען יאַנואַר

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 פליטען, 8 אודיציע פאַר שולען, 11.57 צייט־סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 פליטען, 12.25 ווילנער מאַלאָן־אָרקעסטער, 12.35 הויזווירטשאַפט, 1.30 פליטען, 2.25 לאָדזער בערזע, 2.30 קאָנצערט אויף צוויי פּאָרטעפּיאַנען, 3 שמועס וועגען עליזא אָזשעשקאָוואַ, 3.15 „אונזער ים־האַנדעל“, 3.20 וואַרשאַווער בערזע, 3.30 לייכטע מוזיק, 4 לעקציע פראַנצויזיש, 4.15 „בראַוואָ! מיר האָבען געסט“ — אודיציע פאַר קינדער, 4.45 „גאַנץ פוילען זינגט“, 5 רעפּאָרטאַזש, 5.15 נייעס פון פוילען, 5.50 „אונזערע שטעט און שטעטלעך“, 6 קאָנצערט, 6.30 רומענישע מוזיק, 6.40 פעליעטאָן וועגען לאָדזער לעבען, 6.55 פליטען, 7.20 רעקלאַמע־קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט, 7.50 אַקטועלער שמועס, 8 קאָנצערט, 8.45 אווענט־ידיעות, 9 אודיציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד, 9.30 „ווילענסקא קוקולקא“, 10 געזאַנג, 10.40 טאַנץ־מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—		96.25
3 פּראָצ. בוד.					27,50
4 „	דאָלאַרובקא		—		53.00
7 „	סטאַביליזאַציע (אַמ.)				63.00
5 „	וואַרשעווער פּ.ב.			1934	55.00
5 „	לאָדזער		.		48.50
ענגלישער פונט		—	—	—	26.27
דאָלאַר אָפיצ.	—	5.29	נישט־אָפיציעל	—	5.27
גאָלד־דאָלאַר	—	—	—		9.05
גאָלד־רובל	—	—	—	—	4.78
דייטשע מאַרק	—	—	—		1.32
פראַנק שווייצאַרישע		—	—		172,80

די פּאַרטזעצונג פון ל. מלאך׳ס ראָמאַן „דאָן דאָמינגאָ“ קומט אין זונטאָג־נומער

געשטאָרבען אַ חלוץ

נעכטען איז געשטאָרבען אין פּאָזנאַנסקי׳ס שפּיטאָל דער חבר פון קיבוץ „בילו“ ביים החלוץ הכלל ציוני אין לאָדז אריה שטאַכעלבערג. אין דער לויה האָבען זיך בעטייליגט אַלע קבוצים פון לאָדז. ביים פרישען קבר זענען געהאַלטען געוואָרען הספדים.

קינא „ריאַלטאָ“ פּושיאַור 1
די לעצטע טעג! — ביליגע פרייזען!
יעדער יוד דאַרף זעהן דעם פּאַלעסטינאַ־פילם
„פריהמאָרגען, טאָג און נאַכט אין ארץ־ישראל“
סצענאַר פון רעזש. יעקב אַפּעלשלאַק אין דעם הערליכען פילם פון רוסישען לעבען
שוואַרצע אויגען
מיט האַררי באַור אין דער הויפּטראָלע.
צוויי פילמען אין איין פּראָגראַם!
שבת און זונטאָג פריהמאָרגען־סעאַנסען בילעטען פון 85 גראָשען.
Kino „RIALTO“
1 Przejazd 1.

פאָרלעזונג אין קאָמבאַטאַנטען־פעראיין

מאָרגען שבת, 6 אווענד, קומט פאָר אין לאָקאַל פון די יודישע קאָמבאַטאַנטען (גדאַנסקאַ 91) אַ פאָרלעזונג פון ה׳ איגנאַץ מייעראָוויטש א. ד. ט. „דער יאַנואַר־אויפשטאַנד אין 1863“.

פון מוזיקער־פעראיין

אויף דער אַלגעמיינער יעהרליכער פערזאַמלונג פון מוזיקער־פעראיין איז געוועהלט געוואָרען אַ נייע פערוואַלטונג, וועלכע האָט זיך קאָנסטיטוירט אויף פאָלגענדען אופן:

ס. קאַטשאַלקאָווסקי — פּרעזעס. ז. פּילאַרסקי און ס. פּיעטרושקאַ — וויצע־פּרעזעסען. ד. שטיבעל — סעקרעטאַר. ס. שפּילמאַן — וויצע־סעקרעטאַר. ה. לעווקאָוויטש — קאַסיר. ב. שמירנעלד, ה. גאַפּאַרסטעק און א. פייגער.

דער ראַדאָשיצער רבי אדמו״ר הרה״צ ר׳ בנימין שליט״א איז געקומען נאָך לאָדז און שטייט איין אויף וואָלבאָרסקאַ 1.

היינטיגע און מאָרגנדיגע אווענדען אין זש.ט.ק. „אהרן ליבערמאַן און זיין תקופה“

אויף דער טעמע וועט היינט, פרייטאָג 9 אין אווענד רעפערירען ד״ר מ. סאָבעל. דער פּרעלעגענט אַרומרעדענדיג דאָס לעבען און ווירקען פון אהרן ליבערמאַן, דעם רעדאַקטאָר פון דער ערשטער יודישער סאָציאַליסטישער צייטונג „האמת“ וועט היסטאָריש בעלייכטען די באַגינען־תקופה פון יודישען סאָציאַליזם אין די 70־ער יאָהרען פון פערגאַנגענעם יאָהרהונדערט.

העניך באַרטשינסקי׳ס בילדער־אויסשטעלונג

זונטאָג אין לאָקאַל פון „בני ברית“

קומענדיגען זונטאָג, ווערט אין לאָקאַל פון „בני ברית“ (פּיעטריק. 96) געעפענט די בילדער־אויסשטעלונג פון דעם בעריהמטען מאָלער העניך באַרטשינסקי.

באַרטשינסקי׳ס אויסשטעלונגען, האָבען איבעראַל געהאַט אַן׳אומגעהויערען ערפאָלג, בפרט אין לאָדז, וואו דער קינסטלער איז אונזערער אַ בן־עיר, וועט די אויסשטעלונג זיכער האָבען דעם פערדינטען ערפאָלג.

...רייזעס קיין פּאַלעסטינאַ אויף פּורים

...ד־לי־קוק, אָפּטיילונג אין לאָדז אָרגאַ... ...ציעלע רייזעס מיט די שיפען, וואָס ...קיין קאָנסטאַנץ דעם 19 און 26 פעב... ...פּאַלעסטינאַ אויף פּורים.

...רייזען זענען צוגעפּאַסט צו די מעגליכ... ...די פּאַסאַזשירען און זענען קאַלקולירט ...חיג.

...פּאַסאַזשירען, וועלכע פאָהרען דורך וואַ... ...געפינען זיך אונטער אַ ספּעציעלער ...פון רוטינירטע וועג־ווייזער וועלכע זאָר... ...אַ בעקוועמער רייזע צי אין אַ צוג ...דער שיף.

...ער בעקוועמליכקייט פון די פּאַסאַזשירען ...טע קלאַס מיט שלאָף־וואַגאָנען פון וואַר... ...פאַר אַ מינימאַלען אָפּצאָהל קען מען זיך ...רען קיין קאָנסטאַנץ אויף זעהר גינסטיגע ...ען. פאַר די אָפּרייזענדע קיין פּאַלעסטינאַ ...דער וואַגאָן־לי־קוק טראַנזיט־וויזעס, רע... ...פּלעצער אויף דער שיף פאַר די צוריק... ...ערטיילט הנחות אויף די רומענישע שי... ...קויפט הנחה־בילעטען קיין קאָנסטאַנץ. ...אינפאָרמאַציעס ערטיילט וואַגאָן־לי־קוק ...קאָווער 68, טעל. 70־170.

...דער סוכעדניעווער רבי אין לאָדז

...נעכטען 7,30 אָוענד איז דער סוכעדניעווער ...דעם ראַדאָשיצער רבינ׳ס איידים ר׳ אליעזר ...ל, געקומען קיין לאָדז.

...דער באַהן האָבען דעם רבי׳ן אָפּגעוואַרט ...חסידים און פערעהרער. דער רבי שטייט ...זיין חסידה בעריש רייז, זגערזשער 28. דער ...ט אין לאָדז עטליכע טעג.

...סאַציע־אווענד אין וואָיאַזשאָרען־פעראיין

...מאָרגען, שבת, 8,30 אָוענד קומט פאָר אין ...פון וואָיאַזשאָרען־פעראיין שענקעוויטשאַ 3/5 ...סאַציע־אָוענד פון דעם טאַלענטירטען רע... ...ר ה׳ מאַן. וועלכער וועט רעציטירען די ...די בעסטע יודישע שריפטשטעלער. ...איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט איז ...

פון „התאחדות“

...צוזאַמענהאַנג מיט דער פּאַרטיי־קאָנפערענץ פון ...פּראָפעסיאָנעלער אַרבייטס־פּאַרטיי „התאחדות“, וואָס ...דעם 1 און 2 פעברואַר אין וואַרשאַ, וועט מאָר... ...אָוענד פאָרקומען אין אייגענעם לאָקאַל אַ פאַר... ...זאַמלונג פון די לאָדזער התאחדות, בכדי אויס... ...די דעלעגאַטען צו דער קאָנפערענץ.

...די אויפגאַבען פון דער קאָנפערענץ וועלען ...די ת״ח: פּראָפ. ב. ברעטהאָלץ, ג. ליכטענשטיין ...און אַנד.

...אויפבריזונגען און פערדייאונג, ...קאָפּשמערצען, בראַכונג, קאָפּ־שווינדל, קאָפּ־ווייטאָג, ...פאַר די אויגען, נערוועזישקייט, שלאָפלאָזיגקייט, ...אַפּעטיט, אומלוסט צו דער אַרבייט, ווירקט ...דער געברויך פון נאַטירליכען ביטערוואַסער Franciszk... און פערלייכטערט די בלוט־צירקולאַציע. ...דאָקטוירים. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען ...און־אַפּטייקן שענקס.

Casino
...אָנהייב 4, 6, 8 און 10 אָוענד.
...עסטער טריומף פון סעזאָן!
הויפּט־מייסטערווערק פון דער עסטרייכישער פּראָדוקציע
Marja Baszkircew
(פון טאָג־בוך פון אַ געליבטע)
אויספיהרער:
LILI DARVAS,
HANS JARAY,
SZOKE SZAKALL.
שבת און זונטאָג פריהמאָרגען־סעאַנסען.
פרייזען פון די פּלעצער פון 80 גר.

זאַל פֿילהאַרמאָניע טעל. 213-84

זונטאָג, דעם 26-טען ד. ח. 8.30 אָוונד נור איין מאָל סאָוויעטישער בעקאַנטער פּיאַניסט
פֿאַר׳ן אָפּפֿאָהרען פֿון פּוילען קאָנצערטירט דער

Grzegorz GINZBURG

הויפּט-לאַורעאַט אויפֿ׳ן I-טן אינטערנאַצ. קאָנקורס א.נ. פֿון שאָפּען. בילעטען פֿון 1 זל. ביז 6 זל. צו בעקומען אין קאַסע פֿון פֿילהאַרמאָניע.

דעלעגאַציע פֿון לאָדזער זעלבסטפֿערוואַלטונגס-בעאַמטע פֿאָהרט מאָרגען קיין וואַרשאַ

(א) שבת, דעם 25 ד. ח. פֿאָהרט אַרויס אַ דעלעגאַציע פֿון לאָדזער זעלבסטפֿערוואַלטונגס-בעאַמטע, אין די פֿערזאָנען פֿון פּרעזעס קאָוואַלסקי און וויצע-פּרעזעס וואַידאַן, אויף אַ קאָנפֿערענץ אין אינערן-מיניסטעריום וועגען די דערוואַרטעטע אינאָוואַציעס אין דער בעלוינונג און אַרבייט פֿונם בעאַמטענטום.

לעצטע טעג פֿון פּאַלעסטינאַ-פֿילם אין קינאָ „ריאַלטאָ״

ביסט־קוקענדיג אויפֿ׳ן ריזיגען ערפֿאָלג, וואָס עס האָט פּראָדוצירט דער גראַנדיעזער פֿילם פֿון ארץ־ישראל־לעבען „פֿרימאָרגען, טאָג און נאַכט אין ארץ־ישראל״ אין קינאָ „ריאַלטאָ״ וועט ער נאָך פּראָלאָנגירט ווערען בלויז 4 טעג, ביז מאָנטאָג. יעדער לאָדזער יוד, וועלכער האָט נישט געהאַט די געלעגענהייט צו זעהען דעם פֿילם פֿון דער יודישער אויפֿבוי־אַרבייט אין ארץ־ישראל דאַרף אומבאַדינגט אויסנוצען די געלעגענהייט און אין משך פֿון די לעצטע טעג בעזוכען דאָס קינאָ „ריאַלטאָ״. אַ חוץ דעם פּאַלעסטינאַ־פֿילם ווערט אין קינאָ „ריאַלטאָ״ אויך געוויזען דער שיינער רוסישער פֿילם „שוואַרצע אויגען״, וואו די הויפּטראָלען פֿיהרען אויס דער גלענצענדער יודישער טראַגיקער האַ״רי באור און די שיינע שוישפּילערין סימאָנאַ סימאָן. דער רוסישער פֿילם „שוואַרצע אויגען״ פֿערמאָגט אַ שפּע פֿון רוסישער מוזיק, געזאַנג־נומערן און פֿערכאַפּענדע בילדער. כדי צו געבען די מעגליכקייט די ברייטע שיכטען צו בעזוכען דעם שענסטען קינאָ זאַל אין לאָדז, האָט די דירעקציע פֿון „ריאַלטאָ״ פֿערקלענערט די פּרייזען.

בריף אין רעדאַקציע

ח׳ ה׳ רעדאַקטאָר!

אין נעכטיגען נומער פֿון אייער ח׳ צייטונג געפֿינט זיך אַן אַרטיקעל א״נ: „ס׳מוז נעמען אַ סוף צו די שענדליכע מעטאָדען״ מיט אייער יוגענדונג צו די יודישער געזעלשאַפֿט יוגען שאַפֿען אַן׳אַרביטראַזש־קאָמיסיע כדי אויסצוגלייכען ד׳ פֿערשידענע סכסוכים, וואָס ענטשטעהען צווישען די פֿאַבריקאַנטען מיט די סוויטער־ טריקאָ־ און זאָקען־נייהער.

מיר האָבען זיך שוין איינמאָל געווענדעט צו די זאָקען־פֿאַבריקאַנטען יוגען אַ קאָנפֿערענץ, נאָר זיי האָבען אונז נישט געענטפֿערט.

מיר דריקען נאָכאַמאָל, ביי דער געלעגענהייט, אויס אונזער הייסעסטען ווילען זיך צו פֿערשטענדיגען. מיר רופֿען נאָכאַמאָל די זאָקען־פֿאַבריקאַנטען פֿון פּילסודסקיעגאָ 69, און אויך די, וועלכע זענען ביי זיי נישט אָנגעשלאָסען — אויף אַ קאָנפֿערענץ. דעם טערמין זאָלען זיי בעשטימען לויט ווי עס פּאַסט די צייט פֿאַר זיי, און אויב זיי וועלען אַרויסווייזען אַ גוטען ווילען לגבי אונז, וועלען מיר זיך איבערצייגען, יוער עס וויל שלום און ווער מלחמה.

מיר דאַנקען אייך פֿאָראויס און צייכענען זיך

מיט דרך־ארץ

די פֿערוואַלטונג פֿון דער קעטלער־טעקציע ביי דער עקספּאָזיטור, פּיעטריקאָוער 20.

Doktór

Henrykowski

ספּעציעל - אַרצט פֿאַר מענער - שוועכע-בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג

טראַוגוטאַ 9 טעל. 262-98

נעמט אָן פֿון 8—11 און פֿון 6—9 אָוונד.
זונטאָג פֿון 9 פֿריה ביז 12.30 ביימאָג

טעאַטער, מוזיק און פֿערוויילונג
(קאָמוניקאַטען)

געזאַנג און וואָרט-קאָנצערט פֿון א. ברייזבלאַט

מאָרגען שבת 9 אין אָוונד קומט פֿאָר דער 2-טער געזאַנג און רעציטאַציע - קאָנצערט פֿון אברהם ברייזבלאַט.

דער יונגער טאַלאַנטפֿולער רעציטאַטאָר איז אַן׳אַבסאָלווענט פֿון ד״ר וויכערטס ערשטער טעאַטער-סטודיע. און זיינע רעציטאַציעס און געזאַנג-נומערן צייכענען זיך אויס מיט זייער אָריגינעלער אינטערפּרעטאַציע.

ברייזבלאַט וועט זיך בעווייזען מיט אַ טויווליז ברייטען רעפּערטואַר, אין וועלכען ס׳גייען אריין די שאַפֿונגען פֿון נאַדיר, איינהאָרן, שולשטיין, קולבאַק, פּעפּער, קנאַפּהיים און פֿאָלקס־לידער.

ביידע דערמאָנטע אָוונדען קומען פֿאָר אין זאַל פֿון זש. ט. ק. וואָלטשאַנסקאַ 35. ( )

„מיינע הערן איהר האָט פֿערשפּילט״ מאָרגען אין „ראָזמאַיטאָשטשי טעאַטער

די יודישע טעאַטער־סטודיע שפּילט ווייטער מיט גרויס ערפֿאָלג שבת און זונטאָג 6.15 אין „ראָזמאַיטאָשטשי״ טעאַטער.

מאָרגען, שבת ד. 25 ד. ח. ווערט בעגייט „מיינע הערן איהר האָט פֿערשפּילט״, סצעניש רעפּערטואַזש אין 15 בילדער, וואָס איז געשפּילט געוואָרען דורך דער סטודיע און האָט צוגעצויגען מאַסען בעזוכער.

זונטאָג ד. 26 ד. ה. 6.15 מענדעלע מוכר ספֿרים׳ס מסעות בנימין השלישי״, וואָס ווערט ענטוזיאַסטיש אויפֿגענומען דורכ׳ן צאָהלרייכען טעאַטער-עולם.

אַבשיד-קאָנצערט פֿון סאָוויעטישען פּיאַניסט ג. גינזבורג

דער ציקל קאָנצערטען פֿון סאָוויעטישע אַרטיסטען, וועלכע זענען פֿאָרגעקומען אין פֿילהאַרמאָניע, שליסט דער בעקאַנטער סאָוויעטישער פּיאַניסט גזשעגאָרזש גינזבורג, הויפּט לאַורעאַט אויפֿ׳ן 1-טען אינטערנאַציאָנאַלען קאָנקורס א. נ. פֿון שאָפּען אין וואַרשאַ.

דער קאָנצערט קומט פֿאָר זונטאָג, דעם 26-טען ד. ח. אין פֿילהאַרמאָניע.

פֿון פּוילישען טעאַטער

אין שטאַטישען פּוילישען טעאַטער ווערט היינט, מאָרגען און זונטאָג 830 אָוונד געשפּיללט „טראַפּיקאַ פּאַני גענעראַלאָווע״.

שבת 4 נאָכמיטאָג ספּעציעל פֿאַר שול־יוגענד „פּאַסקראַמיענע זלאַשניצי״.

זונטאָג 4 נאָכמיטאָג — „שקאָלאַ פּאַדאַטניקוב״.

מעלדונגען

לערנט אַ פֿאַך!

אין די פּראָפֿעסיאָנעלע לערן-וואַרשטאַטען דער געזעלשאַפֿט „אָרט״ קאָן מען זיך איינשרייבען אויף פֿאָלגענדע פֿאַכען:

1) מעכאַנישע רונדטריקאָטאַזש-אַרבייט, 2) מעכאַנישע רונד-זאָקען - אַרבייט; 3) מעכאַנ[...] הילפֿס-אַרבייט פֿון דער ווירקער-בראַנזשע; שפּ[...] קעטלען; 4) סוויטער-שטריקעריי; 5) אויסאַרבייט פֿון הענדשקעס; 6) מעכאַנישע וועבעריי; 7) פֿרו[...] שניידעריי מיט צושניידען; 8) וועש-נייהעריי[...] צושניידען; גאָרסעטען-אַרבייט מיט צושניידען; [...] אַנדולאַציע און האָר-פֿאַרבען; 11) מאַניקור[...] הוט-פּוצעריי; 13) האַנד-שטיקעריי און מאַשין-ה[...]

זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121-53)

די נאָהענטסטע אויספֿלוגען:

שבת, ד. 25 ה. ח. קומט פֿאָר אַן׳אויספֿלוג [...] זגערזשער באַסיין. זאַמעלפּונקט 16.45 אין לאָקאַל [...] דער געזעלשאַפֿט. איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט ביז׳ן 24 ה.ח. איינשליסליך.

זונטאָג, ד. 26 ה.ח. קומט פֿאָר אַן׳אויספֿלוג [...] יתומים-הויז „פּשימוליסקאַ״. זאַמעלפּונקט 10.45 אין לאָקאַל פֿון דער געזעלשאַפֿט. דעם זעלבען טאָג [...] פֿאַר אַ סקי-אויספֿלוג אין דער לאָדזער אומגעגנט [...] בונדען מיט טרוקענע צוגרייטונג. זאַמעלפּונקט 9 [...] גער פֿריה אין לאָקאַל פֿון דער געזעלשאַפֿט. דער [...] פֿלוג וועט פֿאָרקומען נאָר אין פֿאַל פֿון אַ טרוקען [...]

אימפּרעזעס:

פֿרייטאָג, ד. 24 ה. ח. פּונקט 9 אַ זייגער [...] קומט פֿאָר אין לאָקאַל פֿון דער געזעלשאַפֿט אַ פֿאָר[...] פֿון ד״ר סאָבעל א. ד. ט. „אהרן ליבערמאַן און [...] תּקופֿה״. איינגאַנג פֿאַר מיטגלידער פֿריי.

שבת, ד. 25 ה.ח. 9 אַ זייגער אָוו. קומט פֿאָר [...] 3-טער וואָרט- און געזאַנג - קאָנצערט פֿון בערוה[...] רעציטאַטאָר און אינטערפּרעטאַטאָר, אברהם בריי[...] (וואַרשע). דער געענדערטער פּראָגראַם בעשטעהט [...] קאָנצערט לידער, פֿאָלקס־לידער, ערנסטע רעציטאַ[...] הומאָרעסקעס און אַקטועלע פּאַראָדיעס, אָנגעשריבען [...] ד. איינהאָרן, י. פּאַפּיערניקאָוו, מ שולשטיין, מ. כ[...] חיים, מ. נאַדיר, א. אלמי און אַנדערע, אַקאָמפּ. פּראָ[...] גאָסטינסקאַ. עס איז כדאי צו בעמערקען, אז די [...] פֿאָריגע רעציטאַציע - אָוונדען זענען אַדורך מיט [...] דערפֿאָלג. די צאָהלרייכע בעזוכער האָבען דעם [...] און טאַלאַנטירטען אַרטיסט אויפֿגענומען זעהר [...]

זונטאָג ד. 26 ה. ח. 5 אַ זייגער פֿאַרנאַכט קומט [...] אין אייגענעם לאָקאַל אַ חברישער טיי-אָוונד. איינ[...] פֿאַר מיטגלידער און געסט.

אַן׳אַרטיסטישער מוזיקאַלישער אָוונד אין זש. [...]

שבת ד. 1-טען פֿעברואַר ה. י. אָרדענט איין די [...] סעקציע פֿון י. ג. פּ. אַן׳אַרטיסטיש־מוזיקאַ[...] אָוונד אין לאָקאַל פֿון דער געז. אין פּראָגראַם [...] אָנטייל: פּראָפֿ. ב. ראָזענצווייג, לאַורעאַטקע פֿון [...] קאָנסערוואַטאָריום — פּאַרטעפּיאַן, א. פּאָלאָמס[...] טויסטין פֿון שטאַטישען טעאַטער — לידער און [...] טאַציעס (אַקאָמפּ. פֿרוי ס. גאָסטינסקאַ), און י. [...] וויעצקי — רעציטאַציעס. איינגאַנג נאָר געגען [...] דונגען.

דער סעקרעטאַריאַט פֿון זש. ט. ק. (וואָלטשאַנ[סקאַ] 35, טעל. 121-53) נעמט אָן טעגליך חוץ שבת, פֿון [...] ביז 2 און פֿון 6 ביז 10 אָוו. איינשרייבונגען: 1) [...] די ביי-געעפֿענטע קאָמפּלעטען פֿון ענגליש, פֿאַר אָנ[...] און אַוואַנסירטע, פֿראַנצויזיש, העברעאיש, יודיש, [...] און ליטעראַטור און עספּעראַנטאָ, 2) אויפֿ׳ן סעמ[...] פּסיכאָלאָגישען קורס אונטער דער לייטונג פֿון [...] י. טראַנק, 3) גימנאַסטישען קורס פֿאַר דאַמען, 4) [...] די סקי-סעקציע. און גיט אַרויס הנחה-בילעטען אין [...] טישען טעאַטער און קינאָס.

בני ציון

זונטאָג דעם 26 ה. ח. פּינקטליך 7 אָוונד [...] פֿאָר אין לאָקאַל פֿון „בני ציון״ רזגאָווסקאַ 1 אַ [...] לונג, אויף וועלכער די ה״ה: קאַרא, פּראָפּ. ווע[...] א. אַ. וועלען רעפֿערירען א ד. ט. „די איצטיגע [...] ציוניזם״. איינטריט פֿריי. קומט מאַסענווייז.

דער חלוץ בעל־מלאכה אין גייערס ראַיאָן מאַ[...] קאַנט אַלע חברים און סימפּאַטיקער, דאָס דעם [...] 7 אָוונד קומט פֿאָר אין לאָקאַל פֿון „בני ציון״ [...] גאָווסקאַ 7 אַ שיחת חברים

אגוד הצמ״ד יודענשטאַטספּאַרטיי סניף [...] פּילסודסקיעגאָ 57

היינט פֿרייטאָג דעם 24 קומט פֿאָר אַ רעפֿעראַט [...] ה׳ רינגאַרט א. ד. ט. „די וויכטיגקייט פֿון די [...] נאַלע פֿאָנדען אין איצטיגען מאָמענט״. זונטאָג [...] יאַנואַר קומט פֿאָר אַ פּלענאַר-פֿערזאַמלונג. אוונ[...] גען אויף די העברעאישע קורסען קומען פֿאָר [...] 30 יאַנואַר ד. י.

Dr.

[...]. Robinzon

אינערליכע קראַנקהייטען

האָט זיך איבערגעצויגען

אויף 10 פּאָמאָרסקאַ [...]

פּראַנט, 2טער שטאָק, טעל. 131-86.

נעהמט אָן פֿון 6 ביז 8 אין אָוונט.

Dr. med.

Aleksander FOKSZANSKI

כירורג

נעמט איצט אָן: אין דער לעטשניצע „POMOC״ ליטאַנאָווסקי 1 (רוג באַלוטער פּלאַץ) פֿון 11 [...] טעל. 101-29.

פּריוואַט-וואוינונג פּעטריקאָווער 101 פֿון 5—7 אָוונד. טעל. 210-76

פֿאַר אַרבעטסלאָזע — הנחה.

די גאַנצע געזעלשאַפֿ[ט]

מוז זיך פֿעראייניגען אין דער אַקציע פֿון בירגער-קאָמיטעט

צו העלפֿען די ארימסטע!

א דעבאַטע וועגען חבת־ציון

(ענדע פֿון דער 7־טער זייט)

[...]סען ארום א לאַנגען טיש, מיט חעם באַלעבאָס [...]יבען־אָן, מען האָט געטרונקען טיי און געפֿיהרט אַן׳אַלגעמיינעם געשפּרעך, ווען מיר זענען אריין און מען האָט אונז פֿאָרגעשטעלט פֿאַר די מסובים, האָט מען פֿאַר אונז געמאַכט פּלאַץ לעבען דעם סאַמע אויבען אָן, דער געשפּרעך האָט זיך געצויגען ווײַטער אין א ראַטשמערישען יודיש און אין אַן׳אמתן גוטען דייטש. בעזונדערס האָט צוגעצויגען מיין אויפֿמערק א יונגערמאַן מיט א זיידענער יאַרמולקע אויפֿן קאָפּ, מיט א ברייטער, פֿיין־צוגעקעמטער באָרד, אין א געפֿלעטען העמד מיט א גרויסען שוואַרצען „שניפּס״. מען האָט איהם פֿאָרגעשטעלט ווי דעם לעהרער פֿון דער תלמוד תורה, ער פֿלעגט נישט איינזיצען אויף אַן׳אָרט פֿלעגט צוגעהן אָט צו דעם, אָט צו יענעם פֿון די מסובים, גערעדט הויך אויפֿן קול. געוויצעלט זיך. געוואָרפֿען מיט תורה־ווערטלעך, און האָט געלאַכט. ביים רעדען פֿלעגט ער זיך אָפֿט שאָקלען, ווי ביים דאַווענען, ער האָט אָבער גערעדט א שעהנעם ליטעראַרישען דייטש. צום ערשטען מאָל אין מיין לעבען האָב איך דאָ געזעהען פֿאַר זיך די אויסטערלישע קאָמבינאַציע פֿון א יאַרמולקע, א לאַנגען ראָק איבער די קני, תורה־ווערטלעך, יודישע מאַניערען, א געפֿלעטע העמד און — אזא וואונדערשעהנעם דייטשען לשון.

דער געשפּרעך האָט זיך ארומגעפֿלאַטערט ארום מיר אומבעקאַנטע טעמען. אומבעקאַנטע אָרטיגע פּאַסירונגען. און ווען ארויף אויף א וועלטען עס איז אַלגעמיינעם ענין, האָט זיך פֿון איהם גע[...]טראָגען אזא פֿערשימעלטער, רעליגיעז־אָרטאָדאָקסישער, שאָוויניסטיש - חובבי - ציוניסטישער גייסט, אז איך בין געזעסען די גאַנצע צייט ווי א פֿערגליווערטער, עס האָט ביי מיר גאָר קיין ברעקעל חשק נישט געקאָנט זיין, אריינצופֿאַלען מיט מיינע בעמערקונגען אין אזא, מיר לגמרי פֿרעמדער און אידעאיש־פֿיינדליכער מסיבה.

ערשט ווען עס איז געוואָרען היפּש שפּעט, האָט דער עולם זיך גענומען אויפֿהויבען אוועקגעהן, דעם פֿאָטער און מיך האָט דער באַלעבאָס פֿערהאַלטען אויף עפּעס צובייסען.

אָבער אָט האָט דער באַלעבאָס ארויפֿגעפֿיהרט דעם שמועס אויף דער חובבי־ציון בעוועגונג און האָט זיך פּלוצלונג א ווענד געטון דירעקט צו מיר אין רוסיש. מיט דער פֿראַגע וואָס איך האַלט פֿון דעם פּאַלעסטינאָפֿילענטום. פֿון אזא דירעקטער פֿראַגע האָב איך זיך נישט געקענט ארויסדרעהען, און בין ארויס מיט מיין מיינונג, גאָר נישט פּרובענדיג אפֿילו צו מילדערען מיינע אויסדרוקען.

— דאָס איז די עקסטר־רעאַקציאָנערע בעוועגונג, וועלכע מען קאָן זיך גאָר פֿאָרשטעלען! דאָס איז אַקסאַקאָוו און סובאָרין, אריבערגעטראָגען אין דעם יודישען לעבען! אַנ׳ערך מיט אזעלכע רייד האָב איך אָנגעהויבען מיין דערקלערונג, אַקסאַקאָוו, א בעריהמטער סלאַוואָפֿיל און אנטיסעמיט פֿון יענער צייט, האָט קאַפּלאַנען געמוזט זיין גוט בעקאַנט, איך האָב געצויגען א פּאַראַלעל צווישען דעם סלאַוואָ־פֿילענטום, און דעם פּאַלעסטינאָ־פֿילענטום, און דאָס וואָרט „אקסאַקאָווסטשינאַ״ און „יוזאָווסטשינאַ״ האָט זיך עטליכע מאָל דורכגעוואָרפֿען אין מיין האַסטיגען אויפֿגערודערטען ענטפֿער אויף זיין פֿראַגע.

עס איז זיכער געווען גענוג יונגע, נאַאיווע ראַדיקאַלקייט אין מיינע רייד. אָבער דער סוף זייערער האָט געליגט די הויפּט־וואָג אויף א געדאַנק, אין וועלכען איך האָב תמיד געגלויבט און וואָס איז נאָך נישט גאַנץ פֿערעלטערט עד היום: אונזער פֿאָלק האָט גאָרנישט צו דערהאָפֿען נישט פֿון דער אַלט־רעליגיעזער וועלט, נישט פֿון דער (דעמאָלט) ניי־מאָדישער שאָוויניסטישער ראָמאַנטיק, וואָס געהט אזוי שאַרף להיפּך די פֿאָדערונגען פֿון דעם אַלגעמיין־מענשליכען פּראָגרעס און זיינע אידעאַלען, די תשוקה קאָן דעם פֿאָלק ברענגען נאָר אונזער „פּראָגרעסיווע״ — געמיינט האָב איך: „רעוואָלוציאָנערע״ — יוגענט, וואָס לעבט מיט יענע אידעאַלען, ווייס ווי צו קעמפֿען פֿאַר זיי און ווי זיך מקריב צו זיין פֿאַר זיי. די צרה איז נאָר, וואָס אָט די יוגענט איז אוועק פֿון אונז, אויף וויפֿיל די אַלטע יודישע וועלט אינאיינעם מיט דעם פּאַלעסטינאָ־פֿילענטום שטרייכען אונטער אונזער כאַראַקטער, ווי א פֿאָלק, בין איך מסכים מיט זיי ביידען, ווייל דאָס איז דער פּשוטער, פֿאַקטישער אמת, אָבער נישט זיי ביידע קאָנען מיט זייערע אידעען און גלויבונגען ברענגען צוריק צום פֿאָלק אונזער יוגענט, די עקזיסטענץ פֿון אונזער פֿאָלק אונדאָ גופֿא, אין דעם גלות לאַנד, איבערגעבויט ווערען אויף גאַנץ נייע יסודות, סיי עקאָנאָמיש, סיי גייסטיג, אין דער פֿולסטער האַרמאָניע מיט דעם אַלגעמיין־מענשליכען פּראָגרעס, אונזער יוגענט וועט זיך נעהמען פֿאַר אָט דער אויפֿגאַבע, ווען מען זאָל איהר אויפֿווייזען אויף אָט דעם מאָראַלישען חוב איהרען, וואָס זי איז שולדיג איהר אייגענעם פֿאָלק.

קאַפּלאַן האָט מיך אויסגעהערט מיט א געשפּאַנטען אינטערעס.

— שרייבט איהר דאָס? — האָט ער מיך געפֿרעגט.

איך האָב איהם ערקלערט אז איך אַרבייט דערויף. מיר פֿעהלט אָבער א נעהנטערע בעקאַנטשאַפֿט מיט אונזער געשיכטע. און דעריבער וויל איך פֿאָהרען קיין פּעטערבורג צו אַרבייטען אין דער ביבליאָטעק.

ער האָט זיך ווידער דערקונדיגט צי ביי מיר איז שוין עפּעס אָנגעשריבען וועגען דעם. צום גליק האָב איך גענומען מיט זיך קיין ריגע מיינע אַרבייטס־העפֿטען וואו איך פֿלעג אריינטראָגען טאָג־בוך־אָרטיגע אויפֿצייכנונגען, ס׳זענען דאָרט געווען א היבש ביסעל שטעלען סיי פֿון דער צוגרייטונגסאַרבייט פֿאַר דער רוסישער בראָשור, וואָס די „תשועת ישראל״ האָט געזאָלט ארויסגעבען, סיי בעטראַכטונגען וועגען דער יודישער יוגענט, געשריבען נאָך דעם ענטפֿער פֿון דעם „עקזעקוטיוו קאָמיטעט״, איך האָב געזאָגט קאַפּלאַנען, אז איניגע טיילען זענען שוין מעהר אָדער ווייניגער אויסגעאַרבייט.

— אויב ס׳איז מעגליך וואָלט איך געוואָלט בעקאַנט ווערען מיט זיי.

אָט דאָ ערשט איז מיר אריינגעפֿאַלען אין קאָפּ אז קאַפּלאַן שפּילט איצט דיזעלביגע ראָלע, וואָס דער סמאָלענסקער אַדוואָקאַט קראַד האָט אַמאָל געשפּילט; די ראָלע פֿון אַן׳אויטאָריטעט פֿאַר מיין פֿאָטער, אויף וועמעס מיינונג ער וואָלט זיך געקאָנט פֿערלאָזען אין אַן׳ענין, אַן׳אַבסאָלוט פֿרעמדען פֿאַר איהם.

איך האָב דעריבער געבעטען קאַפּלאַנען אז אויב דאָס איז איהם נישט שווער, זאָל ער קומען צו אונז, און איך וועל איהם איבערלייענען איניגע שטעלען.

אויף מאָרגען אין אָוונט זענען מיר ווידער זאַלבעדריט שוין געזעסען אינם פֿאָטערס וואוינונג. און איך האָב געלייענט אייניגע שטעלען — דער עיקר די שאַרף פּאָלעמישע אָנפֿאַלען אויף די חובבי־ציון פֿאַר זייער רעאַקציאָנערען כאַראַקטער און די ביטערע תרעומות צו אונזער יוגענד פֿאַר איהר אינדיפֿערענטיזם צום גורל פֿון אונזער פֿאָלק. איניגע פֿון אָט די שטעלען זענען שפּעטער אריין אין מיין ערשטער רוסישער אַרבייט, אין 1887, און אין מיין „יעווריי־ק׳יעווראיאַם״ („א יודען צו יודען״) פֿון 1892.

— יאָ — האָט קאַפּלאַן מודה געווען — דאָס זענען אַלץ זעהר ערנסטע ענינים.

ער האָט מיך גענומען אַביסעל ארומטאַפּען, וואָס איך ווייס פֿון דער יודישער געשיכטע, און האָט מיר געגעבען די עצה איך זאָל אין פּעטערבורג זיך זעהן מיט ראַבינאָוויטשען, דעם רעדאַקטאָר פֿון „רוסקי יעווריי״, און מיט אברהם האַרקאַווי (הרכבי). דעם ביבליאָטעקאַר פֿאַר דעם סעמיטישען אָפּטייל אין דער קייסערליכער ביבליאָטעק, זיי וועלען מיר געוויס העלפֿען אין דער אַרבייט, צו דעם ערשטען קאָן ער מיר אויך געבען א רעקאָמענדאַציע בריף.

האָב איך צו מיין גרעסטער פֿרייד, שוין געוואוסט אז איך פֿאָהר קיין פּעטערבורג אויף דעם פֿאָטערס הוצאות, און כך הוה! ווי נאָר קאַפּלאַן איז אוועק, האָט דער פֿאָטער תיכּף גענומען רעדען וועגען דער פּראַקטישער, דער פֿינאַנציעלער זייט פֿון דער זאַך, ער האָט געוואָלט איך זאָל בלייבען נאָך א פּאָר טעג אין ריגע. כדי אַביסעל צו בעניי(ע)ן מיין גאַרדעראָב, איך זאָל קומען אין דער הויפּט־שטאָט ווי א ליטישער יונגערמאַן, און טאַקע מאָרגען וועט ער שרייבען קיין פּעטערבורג צו אונזערע קרובים און מחותנים, די ליאַכאָווסקים אז איך פֿאָהר אהין און וועל זיי מודיע זיין מיט א טעלעגראַם וועגען מיין אָנקום.

אין א פּאָר טעג ארום בין איך אוועקגעפֿאָהרען קיין פּעטערבורג.

Niemasz ponad mydło „Trójka"

CZARY

הייבט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער פראגראם!

I) „דער מענש מיט הונדערט געזיכטער"

מעכטיגע שפיאנען-דראמע. אין די הויפט-ראלען: KETTI GALLIAN, SPENCER TRACY רעזשי: Henry King

II) Jose Mojica אין פילם „דאס ליד פון א קאזאק" אין דער פרויען-ראלע די שענע Rosita MORENO

אנהייב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג. —

CORSO

אונזער קאנקורענצלאזער פראגראם!

I. טארזשאן פון אונטערשראקענע

אין דער הויפט-ראל: BUSTER GRABBE

II. „דער גרויסער שפילער"

רעזשי: W. S. Van Dyke

אונגעוויינליכע שפאנונג! וואונדערליך שפיל! אין די הויפט-ראלען: Clark GABLE, William POWELL, Myrna LYO

אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג–12 ביטאג. פרייזן פון די פלעצער אויף די I סעאנסען 50 גר. אויף די איבריגע 54 גר., 85 גר. און 1.09 זל.

מאדע-זשורנאלן

פערים און מאנעקינען

צו בעקומען ביי ז. רעידער

לאדז, פיעטריקאווער 30 טעל. 201-88

פויליש פאלעסטינער האנדעלס-קאמער

אפטיילונג אין לאדז, פיעטריקאווער 113

ארגאניזירט א קורס פון

העברעאיש און ענגליש

אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין לאקאל פון דער קאמער.

א נייער גרופע הויבט זיך אן דעם 1-טען פעברואר

UWAGA!!!

Amatorzy-Fotografowie!!!

W dniu wczorajszym otworzony został w Łodzi przy ul. ZGIERSKIEJ 11

Sklep przyborów fotograficznych,

który poleca w wielkim wyborze i po tanich cenach artykuły fotograficzne z różnych fabryk.

Przyjmujemy wszelką pracę amatorską. Wskazówki fachowe bezpłatne.

„KORONA"

Łódź, Zgierska Nr. 11.

ניט גלייכגילטיג, וווּ קויפסט דיין ראדיא-אפאראט

נור אין דער גרעסטער פירמע

„RADJO-DOM"

לאדז, פיעטריקאווער 101, אין הויף, טעל. 206-61

פיליאלן: זגערזש, אלטשטאט 3

אלעקסאנדער, פל. קאשטשושקי 19

קויפטנו פון פאבליקס, שנעל בעדינט,

ווירקליך גוטע ערשטקלאסיגע אפאראטן.

אויף אפצאהלונגען פון 10 זל. אין א חודש

מיר נעמען אויך אן אבליגאציעס פון דער מלוכה-הלואה.

דאקטוירים-אפטיילונג

Dr. med.

H. Weishof

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

5 שרודמיעסקא 5, טעל. 162-95

צוריקגעקעהרט

נעהמט אן פון 3-4 נ"מ און פון 6-8.

Dr. med. J. PIK

נערוועו און אינערליכע קראנקהייטען ווי אויך סעקסועל נערוועו ליידענדע

נעהמט איצט אן

זגערזשער 24, טעל. 175-50

פון 12-1 און פון 4-6 נאכמ.

פריוואט וואוינונג: אל. קאשטשושקי 27.

Dr. W. Łagunowski

specjalista

chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych

(Gabinet Roentgeno- i światło leczniczy)

PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83

Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.

Władysław SZPIRO

CHIRURG

4-6 popoł.

Sienkiewicza 34, tel. 222-10.

DR. MED. **H.**

Różaner

ספעציאליסט פאר

הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.

NARUTOWICZA 9,

tel. 128-98.

נעמט אן פון 9–1 פארמ. און פון 5–9.

Dr.

ROMAN BORNSTEIN

ארדינירט איצט אין ווארשא, ביעלאנסקא 8 און ערטיילט בעראטונגען אין: אינערליכע קראנקהייטען ספעצ. לונגען, הארץ און שטאף-וועקסלונג (צוקער, דיקקייט, רעוומאטיזם א. אז. וו.)

נעמט אן פון 2—3 און פון 6—8

פאר אויסווערטיגע ווערען בעשטימט ספעציעלע אויפנאהמס-טעג און שעה'ן אויף פריהערדיגע בריפליכע בעשטעלונגען.

Dr. med. I. Bette

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער קראנקהייטען

PIOTRKOWSKA 6 tel. 144-95

נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—6 אוונט

פריוואטע רעטונגס-פאגאטאוויע

פלאץ וואלנאשטשי 10

טעל. 2222-6

אין טעטיג אהן איבעררייס בייטאג און ביינאכט, ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

Dr. med.

W. ŻADZIEWICZ

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און קעהלקאפ-קראנקהייטען

Piotrkowska 164, tel. 125-26.

נעמט אן פון 5–8 אוונד.

Dr. M. SOŁOWIEJCZYK

ספעציאליסט פאר אויערן, האלז, נאז און קעהל-קאפ קראנקהייטען

LEGJONÓW 17, tel. 216-40.

עמפפאנגט פון 1–2 און פון 5–8 אוונט.

Dr. med.

Józef Izykson

ספעציאליסט פון אויערן, נאז, האלז און קעהל-קראנקהייטען

Południowa 9, tel. 210-75

נעהמט אן פון 1—2 און פון 5—7 נאכמ.

Dr. med.

Al. Tiktin

ספעצ. פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

47 Śródmiejska 47

tel. 108-10 טעל.

נעמט אן פון 5 ביז 8 אוונד.

Dr. med.

G. GERSZTAJN

ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטען

Traugutta 12, tel. 175-10

נעהמט אן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אוו.

אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פרייזען.

צאהן-ארצט

העלענא האלפערן

נארוטאוויטשא 2,

טעל. 170-96.

נעהמט אן פון 10-1 און פון 4-7 אוונט.

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראלאג

ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אוונט.

Dr. I. SILBERSTROM

Kilińskiego 127

ספעציאל-ארצט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען

קווארץ-לאמפ, — ראדיקאלע בעזייטיגונג פון איבריגע האר.

נעהמט אן פון 4–8 אוונד.

AKUSZERKA

Pola Nirenberg

האט זיך איבערגעצויגן פון בזשעזשינער 20

אויף ריבנא 2/4

וואו ס'איז די לעטשניצע פון מאגיסטראט

Dr. med. M. TAUBENHAUS

ספעציאליסט

פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט

זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09.

נעהמט אן פון 4—8 אוונד.

צאהן-דאקטאר

Sperling

Piotrkowska 87 וואוינט יעצט

telefon 143-06.

נעהמט אן פון 10--1 און פון 3--6 נאכמיטאג

לעטשניצע

פאר וועגערישע-קראנקע

מענער - שוועכע און הויט-קראנקהייטען

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

פיעטריקאווער 45

טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אוונד.

פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי-דאקטאר פון 11-1 און פון 5-7 אוונד.

א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.

M. JAKOBSON

CHIRURG

Spec. chirurgja Kostna,

D-ra Sterlinga 22

(Nowa-Targowa)

tel. 174-42.

ד"ר **העללער**

ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע

8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89

נעהמט אן פון 8-11 און פון 4-8 אין אוונד

זונטאג פון 10—2 מיטאג.

פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

ד"ר **יעקב האנדזעל**

ספעצ. פון ארטאפעדישע

(פנאכען-און געלענקען-קראנקהייטען)

Sienkiewicza 20.

Tel. 141-41. פון 4–7 אוונד.

Dr.

Wiktor Łukomski

specjalista chorób uszu, nosa, gardła i krtani

ŁODZ, ZAWADZKA 3

front I piętro, tel. 190-42

przyjmuje od 3--6.

Dr. med.

A. Banasz

כירורג - אוראלאג

Wólczańska 23, tel. 139-88

האט בעניט די אויפנאהמען.

נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. med. Niewiażski

ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

פראנט, 1טער שטאק

נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אוונט

זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.

ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

וועגעראלאגישעס אמבולאטאריום

מענער-שוועכע

לעטשניצע זגערזשער 17

פון 12—2.

Dr.

Wajnber[...]

[...]אליסט פאר לונגען, הארץ און סקלעראז קראנקהייטען

[פי]עטריקאווער 145

טעל. 126-02.

[...]אן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אוו.

[...]רען, נאז און האלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakows[...]

[...]יקאווער 67. טעל. 127-81

[...] אן שטענדיגע קראנקע (צוועק[...] א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטא[...]

פון 9-2 און פון 4-8 אוונט.

Dr. med.

A. STILLE

אינערליכע קראנקהייטען

נעהמט אן פון 4–8

[פ]ילסודסקיעגא 15,

206-75. פראנט, 2. שטאק

Dr. med.

GUSTAW KO[...]

[...]ער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.

פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).

[...] פון היילען אונפרוכטבארקייט.

נעהמט אן אין לאדז

[נא]רוטאוויטשא 51, טעל. 170-03.

[...]אן פון 8--10 און פון 4--8 אוונט

Dr. med.

Leon Famili[...]

[...]ליכע און קינדער - קראנקהייטען

[...]שערפיעז 37 (בענעדיקטא)

נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

[ל]עטשניצע

דאקטוירים- ספעציאליסטען

בזשעזשינער 11

טעלעפאן 137-63

נעהמען אן פאלגענדע דאקטוירים:

קויפמאן, דר. לאנדקאפ, דינעזאן, דר. רויטער, שפירא, דר. שמערלאווסקי, [...] איציקזאן, דר. סטופאי, שמירגעלד (נערוועו קראנקה.)

[...]רענטגעניסטין סטאראפאלסקא

וויזיטען אין שטאט

אלע ארט מעדיצינישע הילף.

[...]נעט פאר פיזיקאלישער טעראפיע

א וויזיט 3 זל.

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1

היינט און פאלגנדע טעג! — די פרעהליכסטע קאמעדיע פון דער איצטיגער צייט!

FLIP i FLAP אין פילם Indyjscy Piechurzy

אויסערן פראגראם: פרעכטיגע קאמעדיע „פערבארגענע נעראנקען" אין דער הויפטראלע דער בערימטער KAROLEK

ווי אויך אקטואליטעטען פון PAT און PARAMOUNT

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2

קלאנג-קינא CAPITOL זאוואדזקא 16

היינט פרעמיערע! פיל דינאמיק און פאסצינירענדער עלאסטישער פילם א. נ. היינט פרעמיערע

8 שעה פון דאקטאר מארגא

אנסאמבל: CHESTER MORRIS, VIRGINIA BRUCE, ROBERT TAYLOR — רעזשיסער: ...RG B. SEITZ

אויסערן פראגראם: פרעכטיגע קאלירטע אקטואליטעטען ווי אויך PAT

קלאנג-קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

היינט און פאלגענדע טעג! די פרעהליכסטע מעלאדישסטע און נייעסטע ווינער קאמעדיע

4½ Muszkieterów

קאקטייל פון הומאר, ווערווע און פיקאנטעריע. רעוועלאציאנס-אנסאמבל: 6 אונפערגלייכליכע „קעניגען פון הומ... ...e Szakall, Otto Walburg, Tibor Halmay, Felix Bressart, Ernest Verebes, Puffy (grubasek)

נעכסטער פראגראם: „עפיזאד" מיט Paula Wessely אין דער הויפט-ראלע.

פרייזען פון די פלעצער: I פל. 1.09 זל., II פל. 90 גר., III פל. 50 גר. הנחה-קופאנען זונטאג נישט גילטיג.

קינא-רעווי AMOR

89 פאמארסקא .89 טעל. 250-48

דאס ביליגסטע טעאטער אין לאדז

היינט פרייטאג, דעם 24-טען, מארגען שבת, ד. 25 טען, זונטאג ד. 26 ד. ח. פערבאנד פון די ארטיסטען פון די פוילישע ...

„NA WESOŁEJ FALI"

דאס איז נאך נישט געווען! א רעוויע איבער אלע רעוויעס! פולער רעוויע-פראגראם! א. נ.

אין 15 בילדער. עס נעהמען אנטייל: Trio Adolfini פענאמענאלע וואונדער-קינדער, Janina Zgorzelska הומאר, וויץ און טעמפעראמענט, ...ward Jaśkowski, Duet Silwini נעזאנג-דועט, Jerzy Leński ליבלינג פון לאדזשער פובליקום, Markiewiczówna טאנציסטקע.

אונזער דעוויז: „אמאר" פאר אלע — אלע פאר „אמאר". אויפ'ן עקראן: „א מעדעל אויף בעפעהל" נישט קוקענדיג ...

גרויסע קאסטען זענען די פרייזען נישט געהעכערט. ערשטקלאסיגער ארקעסטער. באמערקונג: פריי-בילעטען אונגילטיג.

אנאנס! מאנטאג, דינסטאג און מיטוואך ווערט געגעבען 2 שלאגער-בילדער מיט'ן גרעסטען אמעריקאנער טאנצער יאנס-ארטיסט Lincoln

אלע פלעצער צו 25 גראשען — שבת און זונטאג 2 פארשטעלונגען, אנהויב 12.30 מיטאג.

היינט און פאלג. טעג! דאס נייעסטע מייסטערווערק פון דער עסטרייכישער פראדוקציע Sascha-Film, Wieden

PALACE

די ליבע פון א שפיאן

Rudolf Klein-Rogge, Jarmilla Novotna, Gerda Maurus, Iwan Petrowicz

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג. שבת און זונטאג - פריהמארגען-סעאנסען פרייזען פון די פלעצער פון 80 גראשען

פיעטריקאווער 108.

אינטערעסאנטע פאסצינירענדע נעגענווערטיגע ... אויסער'ן פראגראם ...

RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

אנהויב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

היינט און פאלג. טעג! דער וועלט-בערימטער טענאר

JÓZEF SCHMIDT

„דער שענסטער טאג פון מיין לעבען"

געראדעם און געזונגען אויף ...

נעכסטער פראגראם: „דאס מיידעל פון בודאפעשט" אויפ'ן ערשטען סעאנס און פריהמארגען-סעאנסען זענען אלע פלעצער צו 54 גר.

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

ראקאלען

אנ'ארט צו שלאפען אין א בעזונדער צימער פאר 2 פריוויליגם עווענטועל פאר 2 יונגעליים. צו ערפאהרען גאוואמיעסקא 21 ביי גאלדאב, לינקס, 2-טער איינגאנג ערשטער שטאק.

א מעבלירט צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען אוועקצוגעבען, אדער צוויי אנשטענדיגע יונגעליים צו שלאפען קאמיענא 6 וו 34

א יונג פאר-פאלק זוכט צו דינגען א צימער אלס סובלאקאטאר מיט נישט קרעמפירענדען איינגאנג ביי א אנשטענדיגער יודישער פאמיליע, אפערטען „ע. ג."

א שטוב אלס סובלאקאטאר אפצוגעבען ביליג דירה"געלד, פולנאצנא 6 פראנט 3-טער שטאק ביי מינסקי

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 פערזאן גדאנסקא 24 פראנט 2-טער שטאק וואוינונג 14

א מעבלירט צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פון זאפארט איבערצוגעבען, זשעראמסקיעגא 4 פראנט, פארטער וו. 2.

איבערצוגעבען א פריש-רעמאנטירט געוועלב מיט איינריכטונג און דערביי א וואוינונג פון זאפארט. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 33 „פעמי".

א מעבלירט צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג אפצוגעבען פאר 2 יונגעליים צו שלאפען מיט בעטגעוואנט, פעטריקאווער 35 2-טען טויער 1-טער שטאק וו. 31.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 3 יונגעליים צו 8 זל. מאנאטליך פאמארסקא 99. צו ערפאהרען וושכאדניא 43 פראנט 2-טען שטאק דרויי"סען.

אנ'ארט צו שלאפען פאר איין אדער צוויי יונגעליים זאכאדניא 39 וו. 5 פראנט.

עס ווערט געזוכט א קליין געוועלב מיט א שטוב אין דער געגענט פון פאלודניאווא ביז זגערזשער גאס אדער ביז בזשעזשינער גאס ווערט געזוכט פון זאפארט. אפערטען אין אדמ. פון דער צייטונג אונטער „וו-אב".

Narutowicza Nr. 25, m. 9, przyjmę 1-go pana do spania.

Do wynajęcia od zaraz 2 pokoje z kuchnią, z kąpielowym i ubikacją o 2-ch wejściach. Cena niska. Gdańska 5. Wiadomość u dozorcy.

פערשידענעס

טעכניש געבילדעטער קויפמאן זוכט בעשעפטיגונג ביי פאבריקאציע אדער האנדעל, אויך ראדיא, בעסטע רעפערענצען ביי מעסיגען האנאראר, אויך אויף ½ טאג. אפערטען „טעכניק".

פעהיגער געשעפטסמאן, בוכהאלטער קאסירער. אונבעדינגט פערטרויענסווערט זוכט בעשעפטיגונג ביי מעסיגען האנאראר, בעסטע רעפערענצען. אפערטען „פערטרויענסווערט".

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע נייערין צו אויבער-העמדער און א לערן"מעדעל, שקאלנא 9 וו. 6.

אנ'אינטעליגענטער יונגערמאן 26 יאהר אלט, ארבייט אין א באנק, זוכט בעקאנטשאפט מיט א פריילין מיט א פאך, עווענטועל א פאם מיט א נישט גרויסען נדן. אפערטען אונטער „ל. ל."

אכטונג זאקען - פאבריקאנטען! איך האב 2 האנד-זאקען מאשינדלעך 6-ער און 7-ער, 8-ער און 9-ער און וויל אהיימנעהמען ארבייט, שקארפעטלעך אדער טעגים. צו ערפאהרען בזשעזשינער 5 וו. 69.

כ'וויל פערקויפען מאשינען צו זיימען שטרומף, טריקא און הענדשקעס. כ'ארבייט איבער און רעפעריר אלערליי מאשינען און ארבייט צו אפאראטען און מיילען. וויעלגורסקי, יודישע גאס 23.

עס ווערט געזוכט צו קויפען 8-ער סוויטער-מאשינען, 80 ברייט אין גוטען צושטאנד, אפערטען אונטער „מ. ט." אין אדם.

זינגערס א נוי-מאשין, דאמסקע צו פערקויפען אין בעסטען צושטאנד פעפער-גאס 15 ביי קראנענבערג.

פרנסה קען האבען דער, וואס וועט דינגען אין מיין איינגעפיהרט מאנופאקטור-געשעפט אין בעסטען פונקט אויף שניידער-צודאטען אדער אויף אנדערע געוויסע ארטיקלען. אפערטען אונטער „פרנסה".

א שותף ווערט געזוכט צו אנ'איינגעפיהרט מאנופאקטור - געשעפט אין בעסטען פונקט מיט א סומע פון 10 ביז 12 טויזענד זל. אפערטען אונטער „שותף".

פאבריק פון ארטיקלען פון ערשטען געברויך זוכט א שותף מיט א קאפיטאל פון 5 טויזענד זל. אפערטען אונטער „ר" אין אדם.

כ'וויל איבערנעהמען א בודקע מיט פאפיראסען אין א גוטען צענטרום. זיך צו ווענדען אלט-שטאט 10 לינקע אפיצינע 1-טער איינגאנג 3"טער שטאק, וו. 15.

איך זוך צו קויפען א רענדער-מאשין האנד-קראפט מיט אנ'אבציהער 4 צאל זגערזשער 46 יצחק עלבוים.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען א 12-ער שליטען-מאשין מיט א רינגעל אפאראט אויף 6 פארבען, בעסטער צושטאנד, פאלודניאווא 16 וואוינונג 11

בוכהאלטעריע, האנדעלס - קארעספאנדענץ און אריטמעטיק, אויך מאשין-שרייבען ווערט ערלערנט גרינדליך, צוגענגליכע פרייזען, אינפארמאציעס און בישריפטען-בירא פולנאצנא 9

א לעהרערין, א גוטע פעדאגאגין, ערטיילט אונטערריכט פאר דערוואקסענע אין פויליש, יודיש, און די דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען, לאסמאן, בזשעזשינער 15

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטן (Gaśnice płynowe) נייע און גענוצטע, ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטס אפ. 1. איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש-אפאראטן. טעל. 166-27.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 37, m. 11, front, III piętro, godz 6—9 wiecz.

פאר 8 זל. א חודש לערנען מיר אויס ... ליך בוכהאלטעריע, סטענאגראפיע, האנדעלס-... רעספאנדענץ, מאשין-שרייבען מיט די ... סטרוקציע, ארדנען איין אויך ביכער ... פיהרען איין ביכער צו ביליגע פרייזען ... ליגנסקיעגא 50, קווער-אפיצינע 1-טער ...

פערשידענע הייזער צו פער... אויך מיט געוועלבער, אויך שטאלן פערד און קיה, פאסענד פאר ... און דראזשקאזשעס צום פרייז פון ... ביז 6500 זל. זאווי 2 קאלאניאל... בער פאר 400 זל. און 700 זל. ... אונטער „M. M." אין אדמ.

אכטונג! דער ניי-רעמאנ... ענגלישער זאל (וואולטשאנ...) מיט א שענעם מענער-זאל מיט ... היגיענישער כשר'ער קוך, מיט די ... געשירען און טיש-בעשטעק ווע... געגעבען אויף חתונות נאר פאר ... אלע 1-טער מאי 2. קומט און ... צייגט אייך!

אינטערעסאנט פאר דאמען-... שניידער און פריוואט! מאדעלען שעהנע אויס וויען. איך בליב ... קורצע צייט. ליפאווא 1, וו. 7, 2-טער שטאק.

גאכט - לעבען! ערשטקלאס... מאדערן איינגעריכטעט פאר א 25 ... איינצעלנע צימער נאר 1.50 זל. ב... לאדז, קילינסקיעגא 41 וו. 39.

מאר'ן איגענטלים ... מין פון די ... פערלאנג נישט ... ווארטליך. די ארבייט ... עסען בייטאג און ...

... עפערען נישט ... איינגעלט פון ... רעכטיגען נישט ... די אנאנס אדער ... מאר דאס אנאנס

אנאנסען-פרייזען פאר א מילימעטער-שורה: מארגען פאקעט 18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט 24 גר. אין דער ... 40 ... 60 ... 4 ... 12 ... 18 ... מיטער ... 80 ... 100 ... 10 גר. ...

... 20 גר. ... אין דער ... שפאלטען ... 15 ... 1 זל. ... 10 גר.

... אין לאדז 4 ... מיט אפאראט ... 5 ... אויסלאנד 7 זל. ...

...a wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 31.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman